

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าของสังคมให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพให้มนุษย์มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านต่าง ๆ ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกสหประชาชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ (อุษา ชูชาติ, 2547 : 13)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์เหมาะสมแก่กาลเวลาและบริบทของสังคมในปัจจุบัน โดยเน้นการจัดการกระบวนการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์คือ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขอย่างแท้จริง (กรมวิชาการ, 2543 : 1) ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า การจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนหรือเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการได้

จากการศึกษาผลการวิจัยและการประเมินคุณภาพการศึกษาหลาย ๆ หน่วยงาน พบว่าเยาวชนไทยส่วนมากมีความรู้ ความคิด สติปัญญา ความสามารถ ตลอดจนพฤติกรรมที่ยังไม่เป็นไปตามที่พึงประสงค์ (กรมวิชาการ, 2544 : 1) ดังเช่น ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติปี 2546 ของกรมวิชาการ พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 ในทุกวิชาอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ กล่าวคือคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางเรียนไม่ถึงร้อยละ 50 ซึ่งปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ปีการศึกษา 2546 ระดับประเทศ

วิชา	จำนวน นักเรียน	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย	คะแนน เฉลี่ย ร้อยละ	ความ เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวนร้อยละของนักเรียน		
						ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ภาษาไทย	974,011	40	18.10	45.26	6.82	40.21	43.78	16.01
คณิตศาสตร์	974,011	40	16.68	41.70	7.27	33.24	53.67	13.10
วิทยาศาสตร์	973,921	40	16.97	42.41	6.14	25.86	66.12	8.02
ภาษาอังกฤษ	973,877	40	16.46	41.14	7.52	43.77	44.05	12.18

ที่มา : สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ

ข้อมูลจากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 ในระดับประเทศนั้น มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของวิชาภาษาไทย สูงกว่าวิชาอื่น ๆ คือร้อยละ 45.26 ส่วนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยร้อยละใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 41.70 และ 41.14 ตามลำดับ ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์นั้นมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 42.41 ซึ่งในแต่ละวิชานั้น จะเห็นได้ว่ามีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสาเหตุและปัญหาที่สำคัญก็คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนยังไม่เอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน (สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, 2547 : ออนไลน์) ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนทุกคน ในการศึกษาค้นคว้าวิธีการต่างๆ ที่จะสามารถพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติได้

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่มีความสำคัญต่อคนไทยอย่างยิ่ง เป็นเครื่องแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ เป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิจาร์ณ และสร้างสรรค์ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ฉะนั้น ในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย นั้น ครูผู้สอนควรศึกษา วิเคราะห์ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย รวมทั้งเอกสารประกอบหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2545 : 22) โดยเฉพาะการสอนภาษาไทย

สำหรับนักเรียนในชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นงานที่สำคัญมากที่ครูผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาวิธีสอน ให้มีความน่าสนใจ โดยคำนึงกระบวนการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว สามารถจดจำได้นาน และมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วย 5 สาระ กล่าวคือ สาระการอ่าน สาระการเขียน สาระการฟัง การดู และการพูด สาระหลักการใช้ภาษา และสาระวรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งการที่เยาวชนไทยจะสามารถฟัง พูด อ่าน เขียน และใช้ ภาษาไทยอย่างถูกต้องเหมาะสมนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ดังคำกล่าวของ สมศรี แก้วทองมา (กรมวิชาการ, 2542 : 39) กล่าวว่า “การที่เด็กไทยเรียนรู้และใช้ภาษาได้ อย่างคล่องแคล่วนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเริ่มจากครอบครัวและครูอาจารย์ ทุกคนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน และเพื่อพัฒนาการใช้ภาษาไทยให้ดียิ่งขึ้น ควรจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลายอยู่เสมอ เพื่อนักเรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ได้อย่างถูกต้อง”

การใช้ภาษาไทยในแต่ละท้องถิ่นนั้น ต่างมีสำเนียงอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งภาษา ถิ่นในแต่ละท้องถิ่นล้วนเป็นปัญหาในการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนทั้งนั้น เว้นเพียงภาษา ถิ่นกลาง ทั้งนี้เพราะเป็นภาษาในชีวิตประจำวัน ส่วนภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นใต้ และภาษาอีสาน ต่างมีภาษาถิ่นที่ใช้ต่างกันระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปัญหา และความยุ่งยากใน การสอนของครู เพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่ออกเสียงยาก โดยเฉพาะสำหรับประชากรในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส มีประชากรจำนวน 1,962,947 คน นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 78.79 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 18.03 และ ศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 3.18 (สำนักงานศึกษาธิการเขตการศึกษา 2, 2545 : 15 - 23) ซึ่งในปัจจุบัน ชาวไทยมุสลิมสามารถพูดภาษาไทยได้มากกว่า 50% แต่ในขณะเดียวกัน ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ ก็ยังคงนิยมพูดภาษามลายูท้องถิ่นอยู่เช่นเดิม เนื่องจากการใช้ภาษาไทยของชาวไทยมุสลิมในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่อาศัยและการนับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ใช้ภาษามลายูถิ่นในการติดต่อสื่อสารกันเป็นประจำ จึงส่งผลให้การเรียนรู้ของเด็กที่พูดภาษา มลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ นั้น เรียนรู้วิชาภาษาไทยได้ไม่เร็วนัก ซึ่งสอดคล้องกับเฮอร์ลอค (Hurlock, 1964 : 242) ที่กล่าวไว้ว่า “เด็กที่ใช้ภาษาเฉพาะกับครอบครัวมาก ๆ ทำให้ภาษานั้นเป็นภาษาเด่น ของเด็กเมื่อต้องไปเรียนภาษาใหม่เป็นภาษาที่สองที่โรงเรียน เด็กจะเรียนได้ช้าเพราะการรบกวน ของภาษาแรก” และจากการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 ปรากฏผลดังตารางที่ 2 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2, 2546 : ออนไลน์)

ตารางที่ 2 แสดงผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GAT) ระดับชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 ระดับเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2

วิชา	จำนวน นักเรียน	คะแนน เต็ม	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ
ภาษาไทย	5,702	40	2	37	14.404	36.010
คณิตศาสตร์	5,702	40	2	40	13.367	33.418
วิทยาศาสตร์	5,693	40	1	36	13.852	34.630
ภาษาอังกฤษ	5,692	40	2	40	14.013	35.033

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2

ข้อมูลจากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 ของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาสเขต 2 นั้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกวิชาอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งถือว่ายังไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้

ฉะนั้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนนั้น ถือเป็นส่วนสำคัญที่สุด เพราะเป็นส่วนที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนโดยตรง และจากการวิจัยของ จันทิม่า จันท์แก้ว (2540 : บทคัดย่อ) พบว่า เด็กสองภาษาระดับอนุบาลที่ผ่านการเตรียมความพร้อมโดยใช้นิทานการเตรียมความพร้อมโดยใช้เกมกับการเตรียมความพร้อมโดยใช้นิทาน การเตรียมความพร้อมโดยใช้คำคล้องจองกับการเตรียมความพร้อมโดยใช้นิทาน สามารถจำแนกเสียงภาษาไทยได้แตกต่างกัน โดยการเตรียมความพร้อมโดยนิทานส่งผลต่อการจำแนกเสียงภาษาไทยของเด็กสองภาษาได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับมยุรี กันทะลือ (2540 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า เด็กปฐมวัยที่พูดภาษาถิ่นและได้รับการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวธรรมชาติ มีพัฒนาการด้านการอ่านภาษาไทยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบปกติ โดยมีพัฒนาการด้านการอ่านภาษาไทยสูงขึ้นตามลำดับ และรัชดา เบ็ญเจ๊ะอาแว (2546 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำและได้รับกิจกรรมประกอบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้กับนักเรียนที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกัน

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น มีคุณสมบัติดังนี้ (ทีศนา แคมมณี, 2540 อ้างถึงในวัฒนาพร ระงับทุกข์, 2546 : 8)

1. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้โดยเป็นผู้สร้าง (Construct) ความรู้ด้วยตนเอง ทำความเข้าใจ สร้างความหมายของสาระข้อความรู้ให้แก่ตนเองและค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง
2. ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกันและกัน และได้เรียนรู้จากกันและกันได้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. ให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วม (Participation) ในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด
4. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ กระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product)
5. ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (Application)

ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้สอนต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัด เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ให้มีหลากหลาย ทั้งทางด้านแหล่งการเรียนรู้ และรูปแบบวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในบทเรียน ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมีหลากหลายวิธี อาทิเช่น วิธีการอภิปราย วิธีใช้สถานการณ์จำลอง วิธีสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ การจัดการเรียนแบบร่วมมือ และวิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2544 : 5) แต่การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นอาจไม่ใช่วิธีการที่มีประสิทธิผลมากที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ โอกาส ธรรมชาติของวิชาที่จะส่งผลให้สถานการณ์การเรียนรู้แตกต่างกันออกไป กิจกรรม “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” เป็นวิธีการหนึ่งที่มีคุณค่า เพราะเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ความเชื่อว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะบรรลุศักยภาพสูงสุดของตน 100 % บรรลุผลในวิธีการที่ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมเต็มที่ต่อการเรียนรู้” (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2541 : 7)

การสอนแบบศูนย์การเรียนนั้น เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอีกวิธีหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นกระบวนการที่ผู้สอนได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถจากศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมและสื่อการสอนแบบประสมที่หลากหลาย และในแต่ละศูนย์การเรียนนั้น จะมีการทำกิจกรรมการสอนตามวัตถุประสงค์ของการเรียนหรือตามกิจกรรมหรือตามเนื้อหาที่กำหนด และผู้เรียนจะเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้จากศูนย์การเรียนแต่ละศูนย์ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ (สาโรช โศภีรักษ์, 2546 : 94) และจากผลการวิจัยของชลิดา โสทธิมัช

(2539 : บทคัดย่อ) พบว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่สอนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ สูงกว่าผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนีย์ การสมพจน์ (2540 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบศูนย์ การเรียนรู้สูงกว่าผลการเรียนรู้ที่ได้รับการสอนแบบปกติทั้งทางด้านทฤษฎี และด้านการปฏิบัติ และสมชาย สุนกามรัตน์ (2543 : บทคัดย่อ) พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่ม นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบรรยาย นอกจากนี้ สเปียร์ (Spears, 1973 : 724 - A) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์จากการเรียน แบบศูนย์การเรียนรู้และการเรียนแบบปกติในวิชาภาษาและทักษะในการอ่าน กลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษาผู้ใหญ่รัฐหลุยเซียนา พบว่า การเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ให้ความก้าวหน้าสูงกว่า การเรียนแบบปกติ และความคงทนในการจำจากการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้สูงกว่าการเรียน แบบปกติ

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น นอกจากผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้โดยเปิด โอกาสให้ผู้เรียนค้นพบความรู้เอง มีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง สิ่งที่ตนเอง ชอบและสนใจแล้ว ผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเคารพในศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์สิทธิหน้าที่ของผู้เรียน มีการวางแผนการออกแบบกิจกรรมและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่มีความหมายเป็นระบบ และที่สำคัญที่สุดต้องเน้นประโยชน์สูงสุดที่เกิดขึ้นกับ ผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 20) ฉะนั้น กระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการกลุ่ม ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญกับผู้เรียน เพราะ เป็นวิธีที่จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนใน กลุ่มมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปัน ความรู้ให้กำลังใจกันและกัน และดูแลซึ่งกันและกัน (ชนาธิป พรกุล, 2545 : 34) สำหรับ เทคนิคในการจัดกระบวนการกลุ่มนั้นก็มีอยู่มากมาย อาทิเช่น เทคนิคการจัดกลุ่มช่วยรายบุคคล (TAI) เทคนิคโปรแกรมการร่วมมือในการอ่านและเขียน (CIRC) เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เทคนิคแบบกลุ่มสืบสอบ (Group Investigation) เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Togethers) เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (TGT) และเทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) เป็นต้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคการแบ่ง กลุ่มแบบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) และเป็นวิธีการเรียนแบบร่วมมืออีกวิธีหนึ่งในลักษณะ กระบวนการกลุ่ม ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มที่มีระดับความสามารถ ทางการเรียนคละกัน กล่าวคือเด็กเรียนเก่ง เรียนปานกลาง และเรียนอ่อน ตามอัตราส่วน 1: 2 : 1 คน และสมาชิกภายในกลุ่มจะต้องช่วยกันเรียนร่วมกัน เพราะผลเรียนรู้ของแต่ละคน จะส่งผลต่อผลเรียนรู้ของกลุ่ม (ธีรพัฒน์ ฤทธิ์ทอง, 2545 : 170 - 171) และจากผลการวิจัย

ของนาถยา ปั่นอยู่ (2543 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) มีเขาวนอารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ สอดคล้องกับจวีวรรณ ฉิมเรือง (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู และวรรณกร หมอยาดี (2544 : บทคัดย่อ) พบว่านักเรียนที่เรียนวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) มีการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบปกติ นอกจากนี้ สลาวิน (Slavin, 1978 : 42 - 48) ซึ่งได้ทำการทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาเกรด 7 จำนวน 62 คน ซึ่งเป็นนักเรียนผิวขาว 25 คน และนักเรียนผิวดำ 37 คน จัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) มีการให้รางวัลเป็นทีม และกลุ่มควบคุมใช้การเรียนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนรู้ได้ดีกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม และพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนต่างสีผิวดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น นอกจากจะเป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแล้ว ยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดความคงทนในการจำบทเรียน ดังคำกล่าวของชานาธิป พรกุล (2545 : 32) กล่าวว่า “การเรียนรู้ที่มีความหมายและอยู่คงทนจำได้นาน เป็นความรู้ที่เกิดจากผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ฉะนั้น ครูควรศึกษารูปแบบวิธีสอนต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในบทเรียน แล้วนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสม” และวารภรณ์ สุวรรณวงศ์ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า ความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับสามารถ สุขวงษ์ (2547 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ นอกจากนี้ แมคคอลลัม (McCollum, 1989 : 892 - A) ได้ทำวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้เรื่อง ความน่าจะเป็นและสถิติ เปรียบเทียบวิธีสอน 2 วิธี กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุมมีนักเรียน 24 คน สอนโดยวิธีปกติมีการบรรยายและการทำแบบฝึกหัดจากหนังสือ กลุ่มทดลองมีนักเรียน 26 คน สอนโดยวิธีการประยุกต์ของสลาวิน

(Slavin) ใช้รูปแบบการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ออกเป็นกลุ่มเล็กและทำงานเป็นกลุ่มที่กำหนดไว้โดยครูหรือผู้วิจัย ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความคงทนในการเรียนรู้ทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั้นเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นเพื่อสนองนโยบายการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลของการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้เทคนิค STAD ว่าจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนพูดสองภาษาที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกันหรือไม่ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนและระดับความสามารถทางการเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนพูดสองภาษาหรือไม่ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนให้มากที่สุด ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.1. ความหมายของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.2. ประโยชน์และความเชื่อของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.3. แนวคิดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.4. หลักทฤษฎีที่ใช้ในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.5. วัตถุประสงค์ของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.6. ลักษณะสำคัญของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.7. ประเภทของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.8. องค์ประกอบของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.9. สื่อการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.10. วิธีการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.11. ขั้นตอนการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.12. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.13. ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน
 - 1.14. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ STAD

- 2.1. ความหมายของ STAD
- 2.2. วัตถุประสงค์ของ STAD
- 2.3. องค์ประกอบสำคัญของ STAD
- 2.4. ขั้นตอนของ STAD
- 2.5. ข้อดีและข้อจำกัดของ STAD
- 2.6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ STAD

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

- 3.1. ความสำคัญของภาษาไทย
- 3.2. ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย
- 3.3. ความสำคัญของการใช้ภาษาที่มีต่อองค์กรทั้งหลาย
- 3.4. วิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- 3.5. วัตถุประสงค์การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย
- 3.6. ลักษณะของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย
- 3.7. การจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย
- 3.8. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย
- 3.9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้

- 4.1. ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้
- 4.2. กระบวนการพื้นฐานของการจำ
- 4.3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้
- 4.4. ระบบความจำ
- 4.5. ลักษณะการจำ
- 4.6. ชนิดของความจำ
- 4.7. การเกิดความจำ
- 4.8. ความสัมพันธ์ระหว่างความจำและความคงทนในการเรียนรู้
- 4.9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กสองภาษา

- 5.1. ความหมายของนักเรียนสองภาษา
- 5.2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเด็กสองภาษา
- 5.3. ลักษณะของภาษามลยาฬิน
- 5.4. ความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษามลยาฬิน
- 5.5. แนวคิดในการสอนภาษาไทยแก่เด็กสองภาษา
- 5.6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กสองภาษา

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

1.1. ความหมายของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 101) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เป็นนวัตกรรมที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยแบ่งบทเรียนออกเป็น 4- 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีสื่อการเรียนรู้ที่จัดไว้ในซองหรือในกล่องวางบนโต๊ะ เป็นศูนย์กิจกรรม ซึ่งจะมีกิจกรรม เนื้อหาสาระการเรียนรู้และอุปกรณ์แตกต่างกัน ในการสอนนี้จะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มตามจำนวนศูนย์กิจกรรม แต่ละกลุ่มมีจำนวน 6 - 8 คน หมุนเวียนกันประกอบกิจกรรมตามศูนย์ต่างๆ ซึ่งจะใช้เวลาแห่งละ 15- 20 นาที จนกว่าจะครบทุกศูนย์”

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 130) ได้กล่าวไว้ว่า “เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญของนักเรียนหรือยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อประสม (Multi Media Approach) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวา ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาจากการทำกิจกรรม และการศึกษาด້วยตนเอง โดยแต่ละศูนย์มีชุดการสอนให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้หมุนเวียนเรียนจนครบทุกศูนย์”

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 27) ได้นิยามไว้ว่า “เป็นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่บรรจุกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถทำงานด้วยสื่อที่จัดไว้อย่างเป็นอิสระด้วยตนเอง เป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม ครูสามารถแยกเนื้อหาวิชาหรือหลักสูตรออกเป็นส่วนๆ แล้วจัดแต่ละส่วนเป็นศูนย์ต่างๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจ ศูนย์เหล่านี้จัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนที่จะเรียน เพราะเมื่อทำกิจกรรมที่กำหนดเสร็จ ศูนย์สามารถจัดให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนทันที”

กรมวิชาการ (2542 : 23) ได้ให้ความหมายว่า “เป็นการจัดระบบห้องเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมการเรียนรู้อาศัยเนื้อหา วิชาที่จัดออกเป็นหน่วยๆ แต่ละหน่วยจะมีกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ และเนื้อหาวิชาแตกต่างกัน ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยการประกอบกิจกรรมจากหน่วยต่างๆ ตามที่กำหนดภายใต้การดูแลของครู”

สุคนธ์ สนิธพานนท์ และคณะ (2545 : 117) กล่าวว่า “เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดสถานที่หรือบรรยากาศให้ผู้เรียนสามารถเข้าศึกษาหาความรู้เป็นศูนย์หรือเป็นฐาน โดยการเรียนรู้จากสื่อประสมในรูปของโปรแกรมการสอนที่จัดไว้เป็นชุดการสอนตามหมวดหมู่ของเนื้อหาและประสบการณ์ต่างๆ ผู้เรียนจะหาประสบการณ์การเรียนรู้จากการศึกษาและทำกิจกรรมให้ครบทุกศูนย์ โดยผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมเอกสาร เนื้อหาสาระ สื่อและอุปกรณ์การสอนอื่นๆ ให้ทุกกลุ่ม รวมทั้งกำหนดกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เรียนปฏิบัติ เป็นผู้ประสานงานเป็นที่ปรึกษา และเป็นควบคุมโปรแกรมการเรียนของผู้เรียน”

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 22) กล่าวว่า “เป็นกระบวนการที่ผู้สอนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถจากศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมและสื่อการสอนแบบประสม โดยปกติศูนย์การเรียนรู้จะมีหลายศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีเนื้อหาสาระและกิจกรรมเบ็ดเสร็จในตัวเอง ผู้เรียนจะหมุนเวียนกันเข้าศึกษาหาความรู้จากศูนย์ต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้อย่างหลากหลายจนครบทุกศูนย์ ผู้เรียนจะต้องประกอบกิจกรรมต่างๆ ตามที่โปรแกรมได้กำหนดเอาไว้ภายใต้การดูแลของผู้สอน ซึ่งผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ให้คำแนะนำอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ พร้อมทั้งประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย”

สาโรช ไศภีรักษ์ (2546 : 94) ได้ให้ความหมายว่า “เป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากสื่อที่หลากหลาย และผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการปฏิบัติกิจกรรมตามศูนย์ร่วมกับผู้เรียนคนอื่น และหมุนเวียนปฏิบัติกิจกรรมไปจนครบทุกศูนย์ก็จะได้ประสบการณ์การเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ”

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2546 : 214) กล่าวว่า “เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และทราบผลการเรียนรู้ของตนเองทันทีที่เรียนจบ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนรู้หรือมุมความรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระและกิจกรรมฝึกปฏิบัติ ที่ใช้สื่อการเรียนหลายๆ ชนิดประกอบกันเอาไว้ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะหมุนเวียนกันเข้าศูนย์ต่างๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีศูนย์สำรองไว้สำหรับผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วและทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่น ๆ ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ให้คำแนะนำ ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม แต่ละคน”

ทิตนา แชมมณี (2547 : 374) กล่าวว่า “เป็นกระบวนการในการสอนที่ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนรู้หรือมุมความรู้ ซึ่งผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนหลาย ๆ อย่างประสมกันเอาไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ปกติศูนย์การเรียนรู้จะมีหลายศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีเนื้อหาสาระเบ็ดเสร็จในตนเอง ผู้เรียนจะหมุนเวียนกันเข้าศูนย์ต่าง ๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีศูนย์สำรองไว้สำหรับผู้เรียนรู้ได้เร็วและ ทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่น ๆ ผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ให้คำแนะนำ ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน”

สรุปได้ว่า การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับนักเรียน และใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อประสม (Multi Media Approach) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นสิ่งสำคัญ โดยให้ผู้เรียนหมุนเวียนกันศึกษาหาความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระกิจกรรมและสื่อการสอนแบบประสมอย่างหลากหลายจนครบทุกศูนย์ โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2. ประสิทธิภาพและความเชื่อของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

มโนทัศน์ของศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่บนความเข้าใจที่ว่า เด็กมีความแตกต่างกัน กล่าวคือแตกต่างกันในรูปแบบของการพัฒนา เช่น ทางสรีระ ทางทักษะการใช้ความเคลื่อนไหว ทางสังคม จิตวิทยาและทางความคิด นอกจากนี้ ยังแตกต่างกันในแนวทางการทำงาน แตกต่างกันในด้านความสนใจ ความถนัด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถ เจตคติ และค่านิยม แตกต่างกันในวิธีการรับรู้ และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน

มโนทัศน์ของศูนย์การเรียนรู้สามารถคาดคะเนได้โดยตั้งอยู่บนความเข้าใจว่ามนุษย์ทั้งหลายมีส่วนร่วมในความต้องการพื้นฐานบางอย่าง ซึ่งรวมถึงความต้องการทางร่างกาย ความต้องการด้านความมั่นคง ปลอดภัย ความต้องการเป็นเจ้าของ ความต้องการได้รับการยกย่องและความรัก ความต้องการในการเข้าใจ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ความต้องการ ความสวยงาม และความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต หรือแสดงออกในศักยภาพ ซึ่งผลลัพธ์ก็คือ การบรรลุผลของตนเอง (ชาญชัย อาจิณสมาจาร, 2537 : 143)

1.3. แนวคิดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากสื่อที่หลากหลายและผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการปฏิบัติกิจกรรมตามศูนย์ร่วมกับผู้เรียนคนอื่น และหมุนเวียนปฏิบัติกิจกรรมไปจนครบทุกศูนย์ก็จะได้ประสบการณ์การเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (สาโรช ใศภีรักษ์, 2546 : 94)

กรมวิชาการ (2542 : 23) ได้กล่าวว่า การจัดการสอนศูนย์การเรียนรู้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่อยู่บนพื้นฐานหลักการและทฤษฎี ดังนี้

1. การใช้สื่อประสม (Multi media Instruction)
2. กระบวนการกลุ่ม (Group Process)
3. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness)
4. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences)

1.4. หลักทฤษฎีที่ใช้ในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ยึดถือหลักทฤษฎีใหญ่ ๆ 2 ประการ คือ (กาญจนา เกียรติประวัติ, 2524 : 119)

1. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาด้วยวิธีทำงานกลุ่ม โดยมีความเชื่อว่า คนเราจะทำงานกลุ่ม ร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยการฝึกฝน ถ้าครูสามารถฝึกผู้เรียนให้สามารถทำงานกลุ่มได้ดีพอ ๆ กับการทำงานตามลำพังแล้ว จะทำให้การเรียนรู้มีประโยชน์ต่อชีวิตอย่างจริงจัง

2. ทฤษฎีสื่อประสม (Multi - Media Instruction) ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนผ่านประสาทสัมผัสหลายด้านเพื่อช่วยรักษาระดับความสนใจของผู้เรียน และช่วยให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนจึงต้องคำนึงถึงวิธีแปรเปลี่ยนความสนใจ ไม่จัดกิจกรรมและสื่อซ้ำ ๆ ไปในแนวเดียวกันตลอดเวลา

การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ มาจากพื้นฐานทฤษฎีการใช้สื่อประสม (Multi Media Instruction) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) จากแนวคิดของฟรานซิส เบคอน และ มาเรียม มอนเตสซอรี (Francis Bacon and Maria Montessori) ซึ่งเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการลงมือกระทำของผู้เรียนจากการที่ผู้เรียนได้สัมผัส ได้พบเห็น ได้หาประสบการณ์ด้วยตนเอง สถานการณ์ที่สร้างหรือกำหนดให้ จึงเป็นสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง และมีความหมายต่อผู้เรียน (สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2545 : 117)

1.4.1. ทฤษฎีกลุ่มพุทธิปัญญานิยม (Constructivism)

นักจิตวิทยาพุทธิปัญญานิยมเน้นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการคิดและความสำคัญของผู้เรียน โดยถือว่าการเรียนรู้เป็นผลของการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ยอมรับว่าในกระบวนการเรียนรู้ สิ่งเร้าที่สำคัญคือสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรับรู้และการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ไม่จำเป็นจะต้องเริ่มด้วยการลองผิดลองถูกเสมอไป ผู้เรียนอาจจะเกิดการหยั่งรู้ในการแก้ปัญหาและแก้ปัญหาได้ทันทีโดยไม่ต้องให้การเสริมแรง

ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม (Constructivism) มีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ (active) และสร้างความรู้ แต่ในกลุ่มนักจิตวิทยาพุทธิปัญญานิยม มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องการเรียนรู้หรือสร้างความรู้ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อพื้นฐานของพุทธิปัญญานิยม มีรากฐานมาจาก 2 แหล่ง คือ จากทฤษฎีพัฒนาการของ皮อาเจต์ และวิกอทสกี (Piaget and Vygotsky) ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม จึงแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ (สรวงศ์ โค้วตระกูล, 2545 : 210)

1. ทฤษฎีกระบวนการทางสติปัญญา (Cognitive Constructivism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยมที่มีรากฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการของ皮อาเจต์ ทฤษฎีนี้ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (active) และเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในใจเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีบทบาทในการก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางพุทธิปัญญาขึ้น เป็นเหตุให้ผู้เรียนปรับความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับข้อมูลข่าวสารใหม่จนกระทั่งเกิดความสมดุลทางพุทธิปัญญาหรือเกิดความรู้ใหม่

2. ทฤษฎีกระบวนการทางสังคม (Social Constructivism) เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการของวิกอทสกี ซึ่งเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น (ผู้ใหญ่หรือเพื่อน) ในขณะที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานในสภาวะสังคม (Social Context) ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญและขาดไม่ได้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิมให้ถูกต้องหรือซับซ้อนกว้างขวางขึ้น

แม้ว่านักจิตวิทยาทฤษฎีกระบวนการทางสติปัญญา และทฤษฎีกระบวนการทางสังคม จะมีความเห็นแตกต่างกันในการอธิบายการสร้างความรู้ของผู้เรียน แต่ผลสรุปแล้วต่างมีความเห็นร่วมกันในคุณลักษณะของทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนสร้างความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
 2. การเรียนสิ่งใหม่ขึ้นอยู่กับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน
 3. การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้
 4. การจัดสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- อย่างมีความหมาย

1.4.2. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของบรูเนอร์ (Learning by Discovery)

นักจิตวิทยาแนวพุทธิปัญญานิยมชาวอเมริกาผู้ที่ยอมรับหลักการของพือาเจต์และได้สร้างทฤษฎีจากผลการทดลองในชั้นเรียน คือ ศาสตราจารย์บรูเนอร์ (Bruner) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งได้ใช้หลักพัฒนาการทางเขาวนปัญญาของมนุษย์มาใช้ในการสร้างทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งบรูเนอร์เชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ประมวลข้อมูลข่าวสารจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสำรวจสิ่งแวดล้อม และบรูเนอร์ก็เชื่อว่าการรับรู้ของมนุษย์เป็นสิ่งที่เลือกหรือสิ่งที่รับรู้เกิดขึ้นกับความใส่ใจของผู้เรียนที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการค้นพบ เนื่องจากผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นแนวผลักดันให้เกิดพฤติกรรมสำรวจสิ่งแวดล้อมและเกิดการเรียนรู้โดยการค้นพบขึ้น ซึ่งแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบ คือ (สุรงค์ ไคว์ตระกูล, 2545 : 212 - 213)

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงเป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ นอกจากจะเกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนแล้ว ยังเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมด้วย
2. ผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์และพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนสร้างสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบใหม่กับประสบการณ์และมีความหมายใหม่
3. พัฒนาการทางเขาวนปัญญาจะเห็นได้ชัดโดยที่ผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้าที่ให้เลือกได้อย่างพร้อม ๆ กัน

1.5. วัตถุประสงค์ของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนนั้น เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังที่ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 22) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ มีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
2. เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบการทำกิจกรรมตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถของตนเอง
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ

สาโรช โศภีรักษ์ (2546 : 94) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ มีดังนี้

1. ให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองจากกลุ่มผู้เรียนด้วยกันมากที่สุด
2. ให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้
3. ให้ผู้เรียนฝึกการทำงานเป็นทีม
4. ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำกิจกรรมต่างๆ ได้ทั่วถึง

1.6. ลักษณะสำคัญการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ จะแบ่งกิจกรรมการสอนเป็นศูนย์ๆ ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือแบ่งตามกิจกรรม หรือแบ่งตามเนื้อหา ผู้เรียนจะแบ่งเป็นกลุ่มเรียนรู้จากศูนย์แต่ละศูนย์ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ (สาโรช โศภีรักษ์, 2546 : 94) และให้นักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมและศึกษาด้วยตนเองหรือกลุ่มให้มากขึ้น รู้จักแสดงความคิดเห็น รู้จักตัดสินใจ มีความรับผิดชอบและรู้จักร่วมมือ การสอนแบบนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาในบทเรียนมาแบ่งเป็นส่วนๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่ละเอียดซึ่งถือว่าเป็นการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันหมายถึงสิ่งต่อไปนี้ (สุพิน บุญชูวงศ์, 2534 อ้างถึงในรัชดา เบ็ญจะอาแว, 2545 : 19)

1. เป็นการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง
2. เป็นวิธีการที่ทำให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ไปทีละน้อยตามความเหมาะสม
3. ครูให้คำปรึกษาและแนะนำ
4. ครูจัดเตรียมเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนตลอดจนการวัดผลให้พร้อมมูล เพื่อจะใช้สอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์
5. นักเรียนจะทราบผลการเรียนทันทีหลังจากที่เรียนจบศูนย์ ถ้าเป็นผลแห่งความพึงพอใจ ก็เกิดความมีกำลังใจ แต่ถ้าเป็นผลยังไม่พอใจก็จะปรับปรุงให้ดีขึ้น
6. เป็นการเรียนที่ไม่ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายเพราะนักเรียนต้องเรียนรู้แข่งกับเวลา

1.7. ประเภทของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ แตกต่างกันไป ออกไป เช่น กรมวิชาการ (2542 : 23) ได้แบ่งประเภทของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การจัดศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียน (Classroom Learning Center) เป็นการจัดมุม วิชาต่าง ๆ ภายในห้องเรียน แต่ละมุมจะประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ การเรียนของนักเรียน

2. การจัดศูนย์การเรียนรู้แบบเอกเทศ (Learning Center Classroom) เป็นการ จัดห้องเรียนโดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มกิจกรรม แต่ละกิจกรรมจะมีเนื้อหาที่แบ่งไว้เป็นหน่วย ๆ ทุกกลุ่ม นักเรียนจะเรียนเนื้อหาแต่ละหน่วยจนครบ การเรียนลักษณะนี้เป็นศูนย์การเรียนรู้ อย่างแท้จริง

สุคนธ์ สีนธพานนท์ และคณะ (2545 : 118) ได้แบ่งประเภทของการจัดการสอนแบบ ศูนย์การเรียนรู้ (Classroom Learning Center) เป็น 4 ประเภท คือ

1. ศูนย์การเรียนรู้แบบเอกเทศ (Learning Center Classroom) เป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่แยกเป็นอิสระจากห้อง ยึดเนื้อหาวิชาโดยนำเนื้อหาวิชาที่เรียนมาจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ เช่น ศูนย์ คณิตศาสตร์ ศูนย์ภาษาไทย ศูนย์สังคมศึกษา ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์ภาษาต่างประเทศ ฯลฯ เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ใช้เป็นห้องปฏิบัติการทดลองสอน มีลักษณะเป็นห้องเอกเทศ และมีสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ พร้อมในห้องนั้น

2. ศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียน (Classroom Learning Center) คือ การดัดแปลง ห้องเรียนธรรมดาให้เป็นศูนย์วิชาต่าง ๆ โดยจัดที่มุมห้องหรือผนังข้างห้อง ให้ผู้เรียนได้ศึกษา ตามความสนใจ

3. ศูนย์การเรียนรู้ที่ยึดสื่อการเรียนรู้อะนึ่งและยึดกิจกรรมการเรียนรู้ (Media Learning Center) เช่น ศูนย์โสตวัสดุอุปกรณ์ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ศูนย์ปฏิบัติการทางภาษา ฯลฯ

4. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Community Learning Center) เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เปิดให้คน ในชุมชนเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้จากโปรแกรมการสอน เป็นกลุ่มหรือรายบุคคล เช่น เรียนจาก ชุดการสอน จากสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือจากบทเรียนสำเร็จรูป เป็นการเรียนตามอัธยาศัย

ปัจจุบันการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน มีหน่วยงานหลายแห่งของภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่าง ๆ ดำเนินการได้ดี เช่น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์พัฒนาอาชีพใน ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนในโครงการรุ่งอรุณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมหมู่บ้าน ศูนย์ศิลปอาชีพ เป็นต้น

ส่วนรูปแบบในการจัดศูนย์ ก็มีลักษณะแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์หลักและทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น อาจจัดไว้ในที่สาธารณะประจำหมู่บ้าน โรงเรียน วัด มัสยิด สถานศึกษาอื่น ๆ ส่วนอาคารสถานที่บางแห่งก็แยกเป็นเอกเทศ บางแห่งก็เป็นห้องหรืออาคารอเนกประสงค์

1.8. องค์ประกอบของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่สำคัญมากมาย เช่น ชุดการสอน ศูนย์การเรียนรู้ ผู้เรียน ผู้สอน เป็นต้น อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 130 -131) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ ที่สำคัญของศูนย์การเรียนรู้ 4 ประการ คือ

1.8.1. บทบาทของผู้สอน

ในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนจะถูกลดบทบาทในการสอนไปมาก แต่การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้จะขาดประสิทธิภาพไปถ้าขาดผู้สอน ด้วยเหตุนี้ บทบาทของผู้สอนในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ มีดังนี้

1.8.1.1. เป็นผู้กำกับการเรียนรู้

1.8.1.2. เป็นผู้ประสานงานกิจกรรมการเรียนรู้

1.8.1.3. บันทึกการพัฒนาของผู้เรียนแต่ละคน

1.8.1.4. เป็นผู้เตรียมกิจกรรมและสื่อการสอนเพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลง

1.8.2. บทบาทของผู้เรียน

ในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ดังนั้น บทบาทที่ถูกต้องของผู้เรียนจะทำให้การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และมีผลลัพธ์ที่น่าพอใจ มีดังนี้

1.8.2.1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้

1.8.2.2. ปฏิบัติกิจกรรมตามคำสั่งที่ได้รับจากศูนย์การเรียนรู้แต่ละศูนย์อย่างเคร่งครัด

1.8.2.3. ศึกษาให้ครบทุกศูนย์กิจกรรม

1.8.2.4. ให้ความร่วมมือกับกลุ่มในการประกอบกิจกรรม รวมทั้งการเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี

1.8.3. ชุดการสอน

ในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ชุดการสอนถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ชุดการสอนจะเสนอเนื้อหาสาระในรูปของสื่อประสม ซึ่งประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการ ชุดการสอนแต่ละชุดจะประกอบด้วย

1.8.3.1. คู่มือครู

1.8.3.2. แบบฝึกปฏิบัติสำหรับผู้เรียน

1.8.3.3. สื่อสำหรับศูนย์การเรียนรู้

1.8.3.4. แบบทดสอบสำหรับการวัดและประเมินผล

1.8.4. การจัดห้องเรียน

ในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ จะมีการจัดแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ตามกลุ่ม กิจกรรมที่ระบุไว้ในชุดการสอน การจัดกลุ่มกิจกรรมอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.8.4.1. จัดเป็นกลุ่มสำหรับให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมตามปกติ โดยวิธีดังกล่าวก็อาจจัดง่าย ๆ โดยการจับโต๊ะเก้าอี้ 4 - 6 ตัว มารวมเป็นกลุ่มเรียกว่า ศูนย์กิจกรรม โดยนิยมจัดไว้กลางห้อง

1.8.4.2. จัดกลุ่มตามความสนใจ จัดตามกลุ่มวิชาโดยจัดโต๊ะและเก้าอี้เป็นกลุ่ม ๆ วางเข้าชิดผนัง

นอกจากนี้ ผู้สอนอาจแต่งห้องเรียนเพื่อเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้ เช่น มีป้ายนิเทศ มีรูปภาพติดที่ผนังห้อง เป็นต้น

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 23 - 24) กล่าวถึงการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ว่ามีองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน คือ

1. ชุดการสอน ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ บัตรคำสั่งในการทำกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือและสื่อต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับทำกิจกรรม รวมทั้งแบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. ศูนย์การเรียนรู้ หรือมุมความรู้ หรือสถานที่สำหรับกลุ่มผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในบัตรคำสั่ง

3. ผู้เรียน เป็นผู้ที่เข้ามาศึกษาและทำกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ จนครบทุกศูนย์ หรือครบทุกเนื้อหา

4. ผู้สอน เป็นผู้เตรียมสื่อและกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งมีบทบาทในการเป็นผู้กำกับหรือผู้ประสานการเรียนรู้รวมทั้งการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.9. สื่อการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ต้องอาศัยสื่อต่าง ๆ ให้พร้อมในการนำเสนอเนื้อหา ดังนั้นหากเป็นชุดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้แล้ว ในชุดการเรียนรู้ก็ต้องมีสื่อไว้ให้พร้อมบางส่วนอื่น ๆ ด้วย เช่น บัตรคำสั่ง แบบฝึก แบบทดสอบ และแบบประเมิน ทั้งนี้อยู่ที่การออกแบบแต่ละศูนย์ว่า มีวัตถุประสงค์อย่างไร (สาโรช โศภิตรักษ์, 2546 : 96) สำหรับสื่อการเรียนรู้พื้นฐานที่ครูควรจะต้องจัดไว้ในแต่ละศูนย์การเรียนรู้มีดังต่อไปนี้ (กาญจนา เกียรติประวัติ, 2524 : 121)

1. บัตรคำสั่ง ใช้แทนตัวครูเพื่อบอกให้นักเรียนทราบขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงานในศูนย์นั้น ๆ

2. บัตรเนื้อหา คือ ความรู้ที่ครูต้องการให้นักเรียนศึกษาลักษณะและการให้ความรู้ด้วยสื่อควรจะพลิกแพลงเพื่อสร้างความสนใจของนักเรียนด้วย ถ้านักเรียนศึกษาโดยการอ่านข้อความทั่วไปแบบเดียวกันศูนย์จะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ในบางศูนย์อาจเสนอความรู้ด้วยการอ่านบทสนทนาของบุคคลต่าง ๆ หรืออาจใช้การ์ตูนประกอบบทความ เป็นต้น

3. บัตรงานหรือบัตรกิจกรรม คือ การกำหนดเงื่อนไขให้นักเรียนได้นำเสนอความรู้ที่ได้จากบัตรเนื้อหาไปใช้ ถ้าเป็นกิจกรรมในลักษณะการตอบคำถามโดยตรงแบบเขียนตอบก็เรียกว่าบัตรคำถามได้ แต่บางกรณีงานหรือกิจกรรมอาจจะเป็นการแข่งขันตอบปัญหา การประกอบเครื่องมือการแยกประเภทสิ่งของการฝึกปฏิบัติก็ได้ไม่จำเป็นต้องจัดเป็นคำถามเหมือนกันไปทุกศูนย์

4. วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ประกอบเนื้อหา หรือกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละศูนย์ ซึ่งถ้าเป็นวัสดุขนาดใหญ่ หาได้ทั่วไปในห้องทดลองหรือในโรงเรียน ก็ไม่จำเป็นต้องบรรจุลงในกล่อง (Package) แต่ใช้วิธีระบุไว้ในคู่มือครูให้ครูจัดเตรียมมาก่อนลงมือสอนวัสดุอุปกรณ์ในที่นี้เน้นถึงสิ่งที่ได้ผลิตหรือสร้างขึ้นด้วยตัวครูเอง

5. บัตรเฉลย เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่งานหรือกิจกรรมที่นักเรียนจะต้องทำในแต่ละศูนย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ (2545 : 119-120) กล่าวถึง องค์ประกอบของศูนย์
การเรียนรู้แต่ละศูนย์ มีองค์ประกอบ 4 อย่าง ดังนี้

1. เนื้อหาของบทเรียน ผู้สอนจะทำบัตรเนื้อหา โดยกำหนดเนื้อหาที่จะเรียนออกเป็นส่ว
ย่อย ๆ ดังนี้

เนื้อหาตอนที่ 1 จะอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ที่ 1

เนื้อหาตอนที่ 2 จะอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ที่ 2

เนื้อหาตอนที่ 3 จะอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ที่ 3

ฯลฯ ตามลำดับ

ถ้ามีเนื้อหาอยู่ 6 ตอน ก็แบ่งเป็น 6 ศูนย์ ในแต่ละศูนย์จึงมีเนื้อหาสาระที่จะเรียนต่างกัน
ในบัตรเนื้อหาจะประกอบด้วย หัวเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญและเนื้อหา เนื้อหาที่จะ
นำมาจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนนั้น ต้องเป็นเนื้อหาที่มีความสมบูรณ์ในตนเอง เช่น เรื่อง
ประวัติชีวิตและผลงานของสุนทรภู่ เนื้อหาอาจทำเป็น 5 หัวข้อย่อยที่สมบูรณ์ในตัว คือ ชีวิตประวัติ
ผลงานเป็นกลอน ผลงานที่เป็นนิราศ ผลงานที่เป็นนิทาน ผลงานที่เป็นสุภาษิต ฯลฯ

2. สื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในบทเรียน ผู้สอนจะต้องจัดใส่ซอง ใส่ถุง หรือใส่
กล่องเป็นชุด ๆ เรียกว่าชุดการสอน ชุดการสอนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดให้ เพื่อช่วยให้เกิด
การเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ในชุดการสอน
ประกอบด้วย คู่มือครู แผนการสอน แบบทดสอบ แบบฝึก สื่อการสอนและอุปกรณ์การสอนอื่น ๆ
เช่น หนังสือเรียน เอกสารประกอบการสอน แผนภูมิ แผนภาพ แถบบันทึกเสียง วัสดุทัศน ฯลฯ ซึ่ง
จัดไว้อย่างเป็นระเบียบในกล่อง เพื่อเป็นสื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
สื่อหลากหลายเหล่านี้รวมเรียกว่า สื่อประสม (Multi Media)

3. บัตรงาน เป็นแผ่นกระดาษที่บรรจุคำสั่ง หรือคำอธิบายการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียน
อ่านและปฏิบัติ โดยผู้สอนไม่ต้องบอก ในบัตรงานจะประกอบด้วยชื่อบัตร กลุ่ม หัวเรื่อง คำสั่งให้
ผู้เรียนทำกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของการเรียน บัตรงานนี้จะต้องใช้
ข้อความที่สั้น กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย ครอบคลุมพฤติกรรมที่กำหนด และควรติดกระดาษ
แข็งเพื่อให้คงทนใช้ได้นาน

4. กระดาษสำหรับทำกิจกรรม หรือเขียนคำตอบตามที่กำหนดในกิจกรรมบัตรเฉลย
กิจกรรมหรือบัตรเฉลยใบงาน

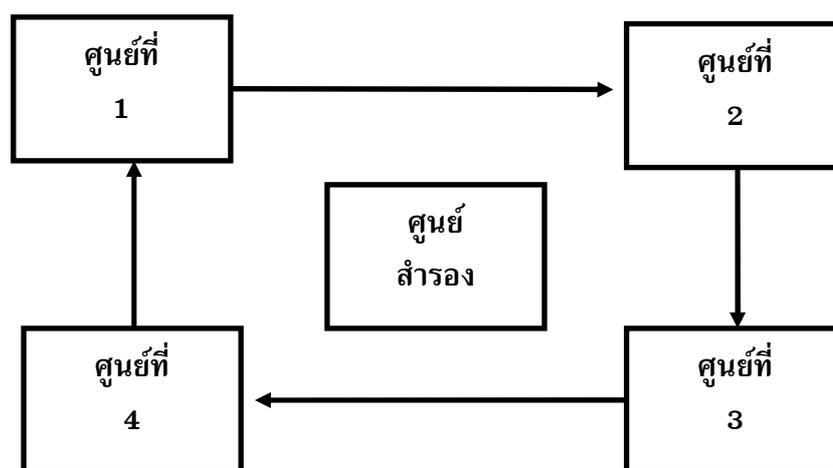
1.1.0. วิธีการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน จะมีลักษณะการจัดให้ประสมประสานกันตามสภาพโรงเรียน และตามข้อจำกัดการใช้ห้องเรียน ส่วนมากจัดโต๊ะเรียนและเก้าอี้ ออกเป็นกลุ่มๆ เท่ากับจำนวนศูนย์การเรียนรู้ที่ปรากฏในชุดการสอน แต่ละกลุ่มมีสมาชิกจำนวนไม่เกิน 12 คน ที่เหมาะสมที่สุดคือ ประมาณ 5 - 8 คน โต๊ะเก้าอี้แต่ละชุด เขียนเครื่องหมายประจำศูนย์ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ที่ 1 ศูนย์การเรียนรู้ที่ 2 ฯลฯ และมีศูนย์สำรองอีก 1 ศูนย์ ซึ่งมีไว้สำหรับกลุ่มที่ทำกิจกรรมได้เร็วกว่ากลุ่มอื่น (สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2545 : 118)

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 29-33) กล่าวถึงวิธีการจัดการสอนแบบศูนย์ ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประเภท ควรพิจารณาความเหมาะสมทั้งทางด้านสถานที่ งบประมาณ บุคลากร จำนวน และความต้องการของผู้เรียน ว่าควรจัดศูนย์การเรียนรู้ประเภทใด
2. จำนวนศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้ ควรจัดให้มีหลายศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้ โดยแต่ละศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้จะมีชุดการสอนและสื่อต่างๆ ที่จำเป็น สำหรับทำกิจกรรม ที่มีเนื้อหาเบ็ดเสร็จในตัวเองและเป็นอิสระต่อกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะเริ่มเรียนจากหน่วยใดก่อนก็ได้ และควรจัดศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้สำรองไว้ 1 ศูนย์ เพื่อให้ผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าผู้อื่นมาทำกิจกรรมเสริมในระหว่างรอเพื่อน ดังนี้

ไดอะแกรมที่ 1 แสดงการจัดศูนย์การเรียนรู้ที่มีศูนย์สำรอง

ที่มา : สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 29)

3. เนื้อหา ควรจัดประมาณ 4-6 หน่วยย่อย แต่ละหน่วยย่อยควรมีก่อนผู้เรียนไม่เกิน 10 คน

4. การจัดวัสดุอุปกรณ์ ควรจัดโต๊ะเก้าอี้เป็นลักษณะกลุ่มย่อยและจัดวางชุดการสอน พร้อมทั้งตั้งสื่อวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้พร้อมและเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน

5. การจัดพื้นที่ใช้สอย ควรจัดศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้ โดยเว้นระยะให้ห่างกันพอสมควรเพื่อกันเสียงรบกวนซึ่งกันและกัน และเว้นช่องทางเดินระหว่างศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้ ให้สามารถเคลื่อนไหวเดินไปมาได้สะดวกในการสลับเปลี่ยนกลุ่มกันเมื่อหมดเวลาแต่ละรอบ

6. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ควรติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ให้ครบและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน เช่น ก๊อกน้ำ ปลั๊กไฟฟ้า โคมไฟ ผ้าเช็ดมือ เป็นต้น นอกจากนั้นต้องให้ความสำคัญกับแสงสว่าง การระบายอากาศ การบำบัดน้ำเสีย ความปลอดภัยของอาคารและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นได้

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้ห้องเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ และมีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมและสื่อการสอนแบบประสมเบ็ดเสร็จในตัวเอง ซึ่งผู้เรียนจะหมุนเวียนกันศึกษาหาความรู้จากศูนย์ต่างๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

1.1.1. ขั้นตอนของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

การจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนทดสอบก่อนเรียน ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นสรุปบทเรียน และขั้นประเมินผลการเรียน ซึ่งอาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 132) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้

1. ขั้นทดสอบก่อนเรียน การทดสอบก่อนเรียนเป็นการวัดพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนว่ามีความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างไร การทดสอบก่อนเรียนนี้ใช้เวลาไม่นานนัก อาจเพียง 5 - 10 นาทีเท่านั้น เมื่อผู้เรียนทำแบบทดสอบเสร็จแล้ว ผู้สอนจะตรวจและให้คะแนนไว้

2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน การนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนที่จะมีต่อบทเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียนนั้นใช้เวลาไม่มากนักเช่นกัน อาจเพียง 5 - 10 นาที เช่น การนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเล่านิทาน ถ้าเป็นกลุ่มผู้เรียนเด็กเล็กเพื่อสร้างความสนใจ หรือการเล่นเกมส์ แสดงบทบาทสมมุติอาจใช้สื่อประกอบเป็นต้นว่า รูปภาพ แผนภูมิ ภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ

3. ขั้นประกอบกิจกรรมการเรียน โดยเริ่มต้น ดังนี้

3.1. การแบ่งกลุ่มผู้เรียน การให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะแบ่งกลุ่มกิจกรรมออกเป็น 5-6 กลุ่ม โดยมีวิธีแบ่งได้หลายแบบ เป็นต้นว่า แบ่งตามความเหมาะสม คือ คละกันระหว่างเด็กเรียนเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กอ่อน หรือให้ผู้เรียนเลือกกลุ่มเองก็ได้

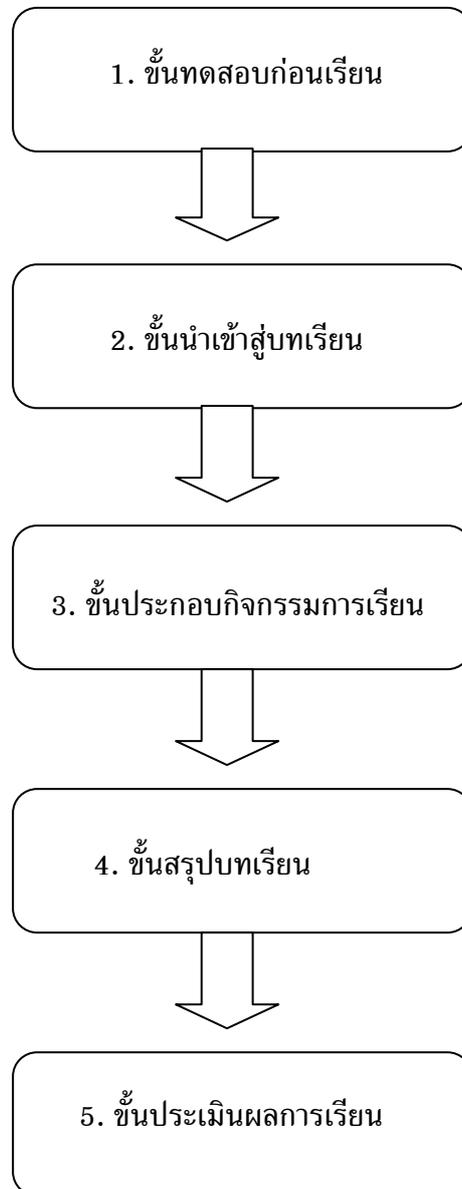
3.2. เมื่อแบ่งกลุ่มแล้ว ผู้เรียนจะอ่านบัตรคำสั่งและปฏิบัติกิจกรรมตามลำดับขั้น แต่ละกลุ่มจะใช้เวลา 15-20 นาที เมื่อประกอบกิจกรรมตามที่มอบหมายแล้วก็เตรียมเปลี่ยนกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมต่อไป

3.3. การเปลี่ยนกลุ่มกิจกรรม ผู้สอนจะให้ผู้เรียนเปลี่ยนกลุ่มเพื่อให้ทุกคนได้ประกอบกิจกรรมทุกอย่างจนครบถ้วน

4. ขั้นสรุปบทเรียน เมื่อผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมครบทุกศูนย์แล้ว ผู้สอนจะต้องสรุปบทเรียนอีกครั้งเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระจ่างชัดยิ่งขึ้น

5. ขั้นประเมินผลการเรียน ผู้สอนจะให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งจะดูว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพียงใด กล่าวคือ เรียนรู้มากขึ้นกว่าเดิมเท่าใด โดยนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน

ไดอะแกรมที่ 2 แสดงขั้นตอนของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

ที่มา : อภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 133)

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 30-32) กล่าวถึงขั้นตอนของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1. เตรียมผู้สอน ก่อนจะทำการสอนทุกครั้งผู้สอนจะต้องศึกษาข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ในคู่มือการสอน เริ่มตั้งแต่จุดประสงค์การเรียนรู้ การนำเข้าสู่บทเรียน การแบ่งกลุ่มผู้เรียน ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาที่จะสอน วิธีการใช้สื่อต่างๆ ประกอบการสอน วิธีการวัด ประเมินผลจนถึงการสรุปบทเรียน

1.2. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ผู้สอนต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในแต่ละศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้ว่ามีจำนวนเพียงพอและอยู่ในสภาพใช้การได้ดีหรือไม่ เช่น ใบงาน เอกสารเนื้อหาสาระ (Fact Sheets) บัตรกิจกรรม อุปกรณ์การฝึกทดลองประเภทต่างๆ แบบประเมินผล เป็นต้น

1.3. เตรียมสถานที่ สร้างสิ่งแวดล้อมที่สะดวกสบาย อบอุ่น สะอาด บรรยากาศดี เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้เป็นลำดับแรก หลังจากนั้นเตรียมจัดโต๊ะเก้าอี้เป็นลักษณะกลุ่มย่อยตามเนื้อหาสาระที่จะสอน ให้เพียงพอกับจำนวนคนและกิจกรรมที่จะต้องทำ เช่น จัดโต๊ะเป็นกลุ่ม 5 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน แต่ละกลุ่มวางป้ายชื่อเรื่องที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ให้ชัดเจน

2. ขั้นสอน

2.1. สร้างกติกาศูนย์เรียนรู้อารมณ์ร่วมกัน ผู้สอนชี้แจงกระบวนการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนและสร้างกติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน เช่น การรักษาเวลาในการเรียนรู้แต่ละศูนย์ การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบในการทำกิจกรรม เป็นต้น

2.2. ทดสอบก่อนเรียน พร้อมบอกผลการสอบเพื่อให้ทุกคนทราบความรู้พื้นฐานของตนเอง

2.3. นำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนใช้กิจกรรมหรือวิธีการที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและเหมาะสมกับผู้เรียน ต่อจากนั้นอาจอธิบายเนื้อหาสาระและวิธีการที่จะเรียนพอสังเขป

2.4. แบ่งกลุ่มผู้เรียน ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามจำนวนศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้ และควรแบ่งกลุ่มแบบคละกันตามความสามารถ ความสนใจ เพศ วัย เพื่อให้แต่ละกลุ่มร่วมด้วยช่วยกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

2.5. ดำเนินกิจกรรม ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ ครบในทุกศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้กำหนด

3. ขั้นสรุปบทเรียน

หลังจากที่ผู้เรียนหมั่นเวียนกันทำกิจกรรมครบทุกศูนย์ / กลุ่ม / ฐานการเรียนรู้แล้ว ผู้สอนตั้งคำถามให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกและบทเรียนที่ได้รับ ผู้สอนทำหน้าที่สรุปบทเรียนทั้งหมดร่วมกับผู้เรียน

4. ขั้นประเมินผล

เมื่อสรุปบทเรียนแล้วให้ผู้เรียนทำการทดสอบหลังเรียน พร้อมทั้งแจ้งผลการทดสอบให้ทุกคนทราบพัฒนาการของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับผลการทดสอบก่อนเรียน

จากขั้นตอนที่นำเสนอมาข้างต้น สามารถสรุปเป็นขั้นตอนการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงขั้นตอนการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

ขั้นตอน	วิธีการ
1. ขั้นเตรียมการ	1. การเตรียมผู้สอน 2. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ 3. เตรียมสถานที่
2. ขั้นสอน	1. สร้างกติกาการเรียนรู้ร่วมกัน 2. ทดสอบก่อนเรียน 3. นำเข้าสู่บทเรียน 4. แบ่งกลุ่มผู้เรียน 5. ดำเนินกิจกรรม
3. ขั้นสรุปบทเรียน	1. ผู้สอนตั้งคำถาม 2. ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกและบทเรียนที่ได้รับ 3. ผู้สอนสรุปบทเรียนทั้งหมด
4. ขั้นประเมินผล	1. ทดสอบหลังเรียน 2. แจ้งให้ผู้เรียนทราบพัฒนาการของตนเอง

ที่มา : สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 31-32)

สுகนธ สินธพานนท และคณธ (2545 : 120-121) กล่ำวถึงกรจัดกรสอนแบบ
ศูนยกรเรียน มีชั้นตอน ดังนี้

1. ชั้นเตรียมกร

1.1. กรเตรียมตัวของผู้สอน ผู้สอนต้องศีกษษชั้นตอน วิธีกร ศีกษษเนื้อหที่
จะสอน จัดทำแผนกรสอน

1.2. เตรียมสื่อและอุปกรณ์กรสอน สร้งเครื่องมือวัดผล ประเมินผล และสร้ง
เกณฑ์กรวัด จัดทำเป็นกล่องหรือทำเป็นซองเรียกว่ชุดกรสอนแบบศูนยกรเรียนของแต่ละศูนย

1.3. เตรียมสถนที่ จัดโต๊ะเรียน เก้าอี้ ให้ครบตมศูนยกรเรียนที่กำหนด

1.4. เตรียมตัวผู้เรียน ผู้สอนต้องแนะนำกฎเกณฑ์ กติกา มรรยาท ระเบียวินย
กรฝึกเป็นผู้นำและผู้ตมที่ดี กรยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2. ชั้นเข้าสู่บทเรียน

2.1. ผู้สอนต้องแจ่งจุดประสงค์กรเรียนรู้ ซึ่งแจ่งกรแบ่งกลุ่ม วิธีกรเรียนรู้ให้
ผู้เรียนเลือกกลุ่มที่ตนเองสนใจ จะเริ่มต้นที่ศูนยใดก่อนก็ได้ แต่ต้องเวียรทงนให้ครบทุกศูนย
ทุกคนมีโอกาสผ่านกิจกรรมได้เท่ำเทียมกัน โดยทำตมคำสั่งที่ปรกฏในแต่ละศูนย และต้อง
ยอมรับกติกากรทงนกลุ่ม

2.2. ทดสอบก่อนเรียน

2.3. นำเข้าสู่บทเรียนด้วยกรบอกเนื้อหพอสังเขป

2.4. ดำเนินกิจกรรม ให้ผู้เรียนเข้าประจำศูนยที่ตนสนใจ และทำกิจกรรมใน
แต่ละศูนยตมเวลาที่ผู้สอนกำหนด ซึ่งละศูนยจะใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที เมื่อทำกิจกรรม
เสร็จให้ผู้เรียนตรวจสอบคำตอบจากบัตรเฉลย แล้วเปลี่ยนไปทำกิจกรรมในศูนยต่อไป เมื่อเสร็จ
กิจกรรมกรเรียน เก็บเอกสารใส่ซองและเก็บเข้ที่ให้เรียบร้อย

กรสลับเปลี่ยนศูนยกรเรียน ทำได้ 3 วิธี คือ

1. หกรเสร็จพร้อมกัน 2 กลุ่ม ก็สลับกันได้ทันที

2. หกรเสร็จกลุ่มเดียวให้ไปทำที่ศูนยส่ำรอง

3. ถ้าทุกศูนยทำเสร็จพร้อมกันให้หมุนเวียรไปเรียงตมลำดับ

เมื่อผู้เรียนได้ผ่านกิจกรรมครบทุกศูนยแล้ว ถือว่ผู้เรียนได้เรียนจบเรียนตอนนั้นแล้ว
เมื่อทุกกลุ่มทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและบันทึกความรู้ลงสมุดของ
ตนเองแล้วให้ผู้เรียนช่วยจัดเก็บสื่ออุปกรณ์ วัสดุต่าง ๆ เข้ซองหรือกล่องชุดกรเรียนให้เรียบร้อย
และเพื่อให้เห็นความแตกต่างของเอกสารในแต่ละศูนย ควรแยกใช้กระดาษศูนยละสี เพื่อความ
สะดวกในกรจัดเก็บเมื่อจบกิจกรรมกรเรียน

3. ชั้นสรุปและประเมินผล

3.1. ผู้เรียนสรุปบทเรียนและบันทึกความรู้

3.2. ทดสอบหลังเรียน

3.3. เปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียน เพื่อปรับปรุงผลการเรียนและปรับปรุงการเรียนการสอน

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD โดยมีขั้นตอนใหญ่ ๆ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ชั้นเตรียมการ

1.1. เตรียมผู้สอน ก่อนทำการสอนทุกครั้งผู้สอนจะต้องศึกษาข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ในคู่มือการสอน เริ่มตั้งแต่จุดประสงค์การเรียนรู้ การนำเข้าสู่บทเรียน การแบ่งกลุ่มผู้เรียน ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละศูนย์เรียน เนื้อหาวิชาที่จะสอน วิธีการใช้สื่อต่าง ๆ ประกอบการสอน วิธีการวัด ประเมินผลจนถึงการสรุปบทเรียน

1.2. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ผู้สอนต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ใน แต่ละศูนย์การเรียนรู้ว่ามีจำนวนเพียงพอและอยู่ในสภาพใช้การได้ดีหรือไม่ เช่น ใบงาน เอกสาร เนื้อหาสาระ (Fact sheets) บัตรกิจกรรม อุปกรณ์การฝึกทดลองประเภทต่าง ๆ แบบประเมินผล เป็นต้น

1.3. เตรียมสถานที่ สร้างสิ่งแวดล้อมที่สะดวกสบาย อบอุ่นสะอาดบรรยากาศดี เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้เป็นลำดับแรกหลังจากนั้นเตรียมจัดโต๊ะเก้าอี้เป็นลักษณะ กลุ่มย่อยตามเนื้อหาสาระที่จะสอน ให้เพียงพอกับจำนวนคนและกิจกรรมที่จะต้องทำ เช่น จัดโต๊ะเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน แต่ละกลุ่มวางป้ายชื่อเรื่องที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ให้ชัดเจน

2. ชั้นสอน

2.1. สร้างกติกการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้สอนชี้แจงกระบวนการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนและสร้างกติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน เช่น การรักษาเวลาในการเรียนรู้แต่ละศูนย์การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบในการทำกิจกรรม เป็นต้น

2.2. ทดสอบก่อนเรียน พร้อมบอกผลการสอบเพื่อให้ทุกคนทราบความรู้พื้นฐานของตนเอง

2.3. นำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนใช้กิจกรรมหรือวิธีการที่สอดคล้องกับเนื้อหา สาระและเหมาะสมกับผู้เรียน ต่อจากนั้นอาจอธิบายเนื้อหาสาระและวิธีการที่จะเรียนพอสังเขป

2.4. ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามจำนวนศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค STAD กล่าวคือ สมาชิกภายในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน เพื่อให้แต่ละกลุ่มร่วมด้วยช่วยกันให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

สำหรับการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยไม่ใช้เทคนิค STAD นั้น ผู้สอน จะมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนโดยไม่มี การลดระดับความสามารถทางการเรียน ซึ่งจะใช้วิธีการจับฉลาก แบบไม่ใส่กลับในทุก ๆ กลุ่ม

2.5. ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนหมุนเวียนกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในทุก ๆ ศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้

3. ขั้นสรุปบทเรียน

หลังจากที่ผู้เรียนหมุนเวียนกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในทุก ๆ ศูนย์การเรียนรู้แล้ว ผู้สอน ตั้งคำถามให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกรู้สึกและบทเรียนที่ได้รับ ผู้สอนทำหน้าที่สรุปบทเรียนทั้งหมด ร่วมกับผู้เรียน

4. ขั้นประเมินผล

เมื่อสรุปบทเรียนแล้วให้ผู้เรียนทำการทดสอบหลังเรียน พร้อมทั้งแจ้งผลการทดสอบ ให้นักเรียนทุกคนทราบ เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้อง

1.1.2. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

ในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนต่างมีบทบาทสำคัญในการดำเนิน กิจกรรมการเรียนรู้ให้ลุล่วงไปด้วยดี โดยบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนจะมีความแตกต่างกัน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2537 : 102)

บทบาทของผู้สอน

1. กำกับการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแต่ละศูนย์

2. ประสานงานกิจกรรมการเรียนรู้ และสรุปบทเรียน

3. บันทึกพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน โดยอาจบันทึกเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติตามคำสั่งที่กำหนดไว้ ความสามารถในการทำงานให้สำเร็จด้วยตนเอง การทำงานร่วมกับคนอื่นความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

4. เตรียมกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพ

บทบาทของผู้เรียน

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

2. ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามคำสั่งที่ระบุไว้ในศูนย์การเรียนรู้แต่ละศูนย์อย่างเคร่งครัด

โดยให้ครบทุกศูนย์

3. ร่วมมือกับเพื่อนร่วมกลุ่มในการประกอบกิจกรรม โดยปฏิบัติตนเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดียิ่งขึ้น

4. เป็นแหล่งความรู้แหล่งหนึ่งของผู้เรียน

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 32 -33) กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน มีดังนี้

บทบาทของผู้สอน

1. วางแผนและเตรียมชุดการสอนพร้อมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ
2. ดูแลและคอยให้ความช่วยเหลือผู้เรียนขณะจัดทำกิจกรรม สังเกตและช่วยแก้ไขเมื่อทำกิจกรรมไม่ถูกต้อง
3. บันทึกพัฒนาการผู้เรียนรายบุคคล เช่นสังเกตการทำงานเป็นกลุ่ม การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การปฏิบัติตามคำสั่ง ความสามารถในการทำงานให้สำเร็จด้วยตนเอง ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความรับผิดชอบ เป็นต้น
4. เป็นแหล่งความรู้สำหรับผู้เรียนในการอธิบายเพิ่มเติมทั้งในกลุ่มและรายบุคคล การนำเข้าสู่บทเรียนและการสรุปบทเรียน
5. เตรียมกิจกรรมและสื่อการสอนเพิ่มเติม
6. ความเป็นกันเองกับนักเรียน คือพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ เอื้ออาทรจริงใจ ความเป็นมิตรและเป็นผู้นำทางวิชาการที่ดี
7. ให้กำลังใจและคอยกระตุ้นให้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะค้นหาคำตอบ และแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระและสร้างสรรค์

บทบาทของผู้เรียน

1. เรียนรู้ด้วยตนเองจากการอ่านและกิจกรรมที่ฝึกปฏิบัติ
2. เรียนรู้ที่จะทำงานเป็นทีม โดยฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม
3. ฝึกการฟังและการแสดงความคิดเห็น
4. เรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามกติกาและข้อตกลงร่วมกัน
5. ฝึกทักษะการประเมินตนเอง

ตารางที่ 4 แสดงการสรุปบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

บทบาทของผู้สอน	บทบาทของผู้เรียน
1. วางแผนและจัดเตรียมชุดการเรียนรู้ พร้อม ทั้งอุปกรณ์ต่างๆ	1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีเรียนแบบศูนย์ การเรียนรู้
2. ประสานงานกิจกรรม และสรุปบทเรียน	2. ดำเนินการแบ่งกลุ่มโดยอาจจะเลือกประธาน รองประธาน และเลขานุการประจำกลุ่ม
3. ชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวิธี การเรียนรู้โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้	3. ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามคำสั่งที่ระบุไว้ใน ศูนย์การเรียนรู้แต่ละศูนย์อย่างเคร่งครัด
4. ดูแลและคอยให้ความช่วยเหลือผู้เรียน ขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้	4. ให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมกลุ่ม ใน การประกอบกิจกรรมต่างๆ
5. เป็นแหล่งความรู้สำหรับผู้เรียนใน การอธิบายเพิ่มเติม	5. ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
6. บันทึกพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน	6. เรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามกติกาและข้อตกลง ร่วมกัน
7. เตรียมกิจกรรมและสื่อการสอนเพิ่มเติม	7. ฝึกการเป็นผู้ฟังและการแสดงความคิดเห็น
8. ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่เรียน	8. เป็นแหล่งความรู้แหล่งหนึ่งของผู้เรียน
9. ส่งเสริมความคิดของนักเรียนอย่างอิสระ และสร้างสรรค์	9. ฝึกทักษะการประเมินตนเอง
10. มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียนทุกคน	10. ช่วยกันสรุปบทเรียนที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

1.1.3. ประโยชน์และข้อจำกัดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

ประโยชน์และข้อจำกัดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์
ผู้สอนและสภาพแวดล้อมต่างๆ ดังนี้ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2545 : 121- 122)

ประโยชน์ของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง ควบคุมตนเองและยอมรับกฎกติกามากขึ้น
2. ผู้เรียนช่วยเหลือกันเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกันมากขึ้น
3. ผู้เรียนรู้จักประเมินตนเอง รู้ผลการเรียนรู้ทันทีที่ทำให้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ

4. เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ทำให้ไม่เครียด สนุกกับบทเรียน ไม่ว่าจะการเรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย ทำให้พัฒนาการเรียนรู้ได้ดีขึ้น
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนผู้จักศึกษา ค้นคว้า ทดลองปฏิบัติ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
6. ฝึกการทำงานกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความเป็นประชาธิปไตย รู้จักแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล
7. ส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดของผู้เรียน
8. ผู้สอนมีโอกาสนักคิด สามารถสังเกตพฤติกรรมและปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมได้อย่างเต็มที่

9. ช่วยให้ผู้สอนต้องตื่นตัว และพัฒนาการเรียนการสอนตลอดเวลา

10. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

11. ใช้ได้ดีกับผู้เรียนจำนวนมาก ๆ

ข้อจำกัดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน

1. คาบที่สอนควรเป็นที่คาบติดต่อกันอย่างน้อย 2 คาบ เพราะบางครั้งผู้เรียนที่มีความสามารถน้อยอาจทำงานไม่ทันเพื่อน ทำให้เวลาทำกิจกรรมต้องคลาดเคลื่อน
2. การเปลี่ยนศูนย์การเรียน ผู้สอนต้องควบคุมไม่ให้วุ่นวายสับสน เพราะธรรมชาติของผู้เรียน ซึ่งอาจทำความรำคาญให้ห้องใกล้เคียง
3. สภาพห้องเรียนกับจำนวนผู้เรียนในปัจจุบันไม่สมดุลกัน ถ้าจำนวนผู้เรียนต่อห้องมากเกินไป การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนจะไม่สะดวกนัก
4. ผู้สอนต้องตื่นตัวอยู่เสมอ ต้องเข้าใจธรรมชาติวิชา เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน เข้าใจหลักสูตรและวิธีสอน ต้องเขียนแผนการเรียนรู้ และเตรียมการสอนอย่างสม่ำเสมอ
5. ผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำชุดการสอน ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการทำชุดการสอนมาก
6. การหมุนเวียนชุดการสอนแต่ละศูนย์ทำได้ไม่ทันกัน เด็กเก่งจะเบื่อ
7. ในวิชาที่ต้องทดลอง ผู้สอนต้องดูแลอย่างใกล้ชิดเพราะอาจเกิดอันตรายได้

สาโรธ โศภีรักษ์ (2546 : 97) กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน มีดังนี้

ข้อดีของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียน

1. ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและมีอิสระในการเรียน
2. ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนโดยทำงานเป็นกลุ่ม
3. ผู้เรียนสนุกสนานและกระตือรือร้น
4. สะดวกต่อผู้สอน เพราะบางครั้งการบรรยายไม่ต้องใช้สื่ออะไรเลยนอกจากพูดให้ฟัง

5. ทำให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบและทำงานเป็นขั้นตอน

6. ทำให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบและช่วยเหลือตนเองได้

ข้อจำกัดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

1. อาจจะต้องใช้เวลาในการเตรียม

2. ในขณะที่ใช้ศูนย์การเรียนรู้ หากนักเรียนไม่สนใจ ไม่มีวินัย ก็จะทำให้การควบคุมนั้น

ลำบาก

3. อาจจะต้องลงทุนมาก

ทศนา แคมมณี (2547 : 376) กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ มีดังนี้

ข้อดีของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

1. เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2. เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

3. เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ทันทีที่เรียนจบ

4. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อยได้

ข้อจำกัดของการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

1. เป็นวิธีที่ผู้สอนต้องใช้เวลาเตรียมการมาก กล่าวคือ ต้องจัดเตรียมชุดการสอน จัดอุปกรณ์และสถานที่ให้พร้อมก่อนสอน

2. เป็นวิธีที่ต้องใช้สื่อ และวัสดุต่างๆ จำนวนมาก ใช้งบประมาณมาก

1.1.4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

สุนีย์ นัยจรรย์ (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาถึงผลของการใช้สัญญาการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็กอนุบาล สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ด้านพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็กอนุบาล 1 ฉบับ และแบบสังเกตการปฏิบัติด้านพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็ก 1 ฉบับ ตัวอย่างประชากรเป็นเด็กอนุบาลของโรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2537 จำนวน 40 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบง่าย จัดเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน กลุ่มควบคุม 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า เด็กอนุบาลที่เรียนโดยใช้สัญญาการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้มีความรู้และพฤติกรรมความรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยศูนย์การเรียนรู้แบบไม่ใช้สัญญาการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชลิตา โสทธิมัย (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ป่าไม้ และชีวบริเวณ โดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้และการสอนตามปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนบ้านเลิงเปือย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2 ห้องเรียน โดยวิธีการสุ่มเป็นกลุ่มทดลอง 28 คน และเป็นกลุ่มควบคุม 28 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลอง ที่สอนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้สูงกว่าการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนะพรหม ศรีสุขประเสริฐ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชางานเกษตรระหว่างการสอนแบบปกติกับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวัตถุประสงค์การศึกษานี้เพื่อผลิตศูนย์การเรียนรู้เรื่อง "การขยายพันธุ์พืช" สำหรับสอนงานเกษตร (ง014) ซึ่งมีประสิทธิภาพเบื้องต้นที่ 70/70 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพร้อมความคงทนในการเรียนรู้ระหว่างการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้กับการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 60 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติกับกลุ่มทดลองที่สอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ผลจากการวิจัยปรากฏว่า (1) ศูนย์การเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 73.33/70.32 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มทดลองที่สอนแบบศูนย์การเรียนรู้มีความแตกต่างกับกลุ่มควบคุมที่สอนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ (3) ความคงทนในการเรียนรู้ของทดลองที่สอนแบบศูนย์การเรียนรู้มีความแตกต่างกับกลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สุนีย์ การสมพจน์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง การถนอมอาหารของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้กับการสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนวัดบ้านแพน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2 ห้องเรียน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสนา จำนวน 35 โรงเรียนแล้วจับฉลากอีกครั้งหนึ่งให้เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง การถนอมอาหารของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านการปฏิบัติ

สมชาย สุนกามรัตน์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 2) ความคงทนในการจำของผู้เรียน เรื่อง ปู่และการใช้ปู่ ระหว่างการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้กับวิธีสอนแบบบรรยาย กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมบ้านท่าเนียน ปีการศึกษา 2542 จำนวน 60 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 30 คน ซึ่งสอนด้วยวิธีการสอนแบบบรรยาย และกลุ่มควบคุม 30 คน ซึ่งสอนด้วยวิธีการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า

1. คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่มการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99.99

2. ความคงทนในการจำของกลุ่มการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99.99

ธิดารัตน์ ไบสูงเนิน (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ที่มีกิจกรรมกลุ่มร่วมมือระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการต่อภาพกับเทคนิคแบบกลุ่มสืบสวน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 36 คน แบ่งเป็น 6 กลุ่มๆ ละ 6 คน ที่เรียนด้วยเทคนิคการต่อภาพ 3 กลุ่ม กับที่เรียนด้วยเทคนิคแบบกลุ่มสืบสวน 3 กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ที่มีกิจกรรมกลุ่มร่วมมือเทคนิคแบบกลุ่มสืบสวนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ที่มีกิจกรรมกลุ่มร่วมมือเทคนิคแบบการต่อภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พัชรา สุนทรนนท์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการใช้คำและความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียน ที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน สอนด้วยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ และกลุ่มควบคุม 30 คน สอนตามคู่มือครู ผลการทดลองพบว่า

1. ความสามารถในการใช้คำของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

3. ความสามารถในการใช้คำของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. ความสามารถในการใช้คำของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

5. ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

6. ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

รัชดา เบ็ญเจ้าอาแว (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมประกอบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตลอดจนกิริยาร่วมระหว่างตัวแปรทั้งสอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จากโรงเรียนธรรมมูลนิธิ ในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำนวน 120 คน โดยสุ่มนักเรียนตัวอย่างตามระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แยกเป็นนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง 60 คน และนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ 60 คน เข้ารับการทดลองจำนวน 4 กลุ่ม โดยสุ่มนักเรียนทั้งที่มีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและต่ำอย่างละเท่ากัน เป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. มีกิริยาร่วมระหว่างกิจกรรมประกอบการสอนกับระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้กับนักเรียนที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้กับนักเรียนที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ที่มีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนแบบปกติที่มีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สเปียร์ (Spears, 1973 : 724-A) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์จากการเรียนแบบศูนย์การเรียนและการเรียนแบบปกติในวิชาภาษาและทักษะในการอ่าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่รัฐหลุยเซียนา ผลการวิจัยพบว่า การเรียนแบบศูนย์การเรียนให้ความก้าวหน้าสูงกว่าการเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคงทนในการจำจากการเรียนแบบศูนย์การเรียนสูงกว่าแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิทเทียร์ (Whittier, 1973 : 2202-A) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของประสบการณ์จากศูนย์การเรียนกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติและผลสัมฤทธิ์ของเด็กชายและเด็กหญิง ผลการวิจัยทางด้านเจตคติ พบว่า มีความแตกต่างกันเล็กน้อยระหว่างคะแนนของกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง เด็กชายเมื่อเริ่มเรียนมีความเข้าใจตนเองน้อยกว่าเด็กหญิง แต่ความก้าวหน้าค่อนข้างเห็นได้ชัดเจนกว่า ส่วนผลการวิจัยทางด้านความรู้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความก้าวหน้าแตกต่างกันเล็กน้อย นักเรียนมีคะแนนสูงขึ้นทั้งสองกลุ่ม คะแนนของเด็กหญิงสูงกว่าคะแนนของเด็กชายทั้งการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความคงทนในการจำสูงกว่าเด็กชาย นอกจากนี้คะแนนของเด็กหญิงยังสูงกว่าเด็กชายในวิชาภาษาศิลป์และวิชาที่ใช้ทักษะ

กิลส์ (Giles, 1975 : 3383 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศูนย์การเรียนที่สร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบคุณค่าของศูนย์การเรียน ในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การเรียนเปิดโอกาสให้ครูได้สังเกตพฤติกรรม และตอบสนองความต้องการของนักเรียนมากขึ้น ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

เพจ (Page, 1997 : ออนไลน์) ได้ศึกษาวิถีและขอบเขตของการเรียนโดยใช้สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนเป็นศูนย์การเรียน ที่มีต่อการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และพัฒนาการด้านความชำนาญ ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเลือกกรณีศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐอินเดียนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นครูประมาณ 65 คน นักเรียนประมาณ 1100 คน และได้เลือกศึกษาเชิงลึกกับครูประถมศึกษาจำนวน 2 คน รวมทั้งนักเรียนในห้องเรียนเกี่ยวกับการตัดสินใจในการเลือกเรียนและผลกระทบของการเรียนโดยใช้สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนเป็นศูนย์กลางที่มีต่อครูและนักเรียน ซึ่งพบว่า สิ่งสำคัญในการสร้างและทะนุบำรุงการเรียนโดยใช้สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนนั้น มาจากปัจจัยด้านงบประมาณ การบริหาร และการสนับสนุนของชุมชน และนอกจากนี้ ยังพบว่า ครูทั้ง 2 คนนี้ได้ใช้วิธีการสอนโดยการเน้นใจความสำคัญเป็นหลัก โดยใช้แบบจำลองวงกลม ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ได้มาจากข้อมูลที่มีคุณค่าในด้านการศึกษาและการตีความอย่างสร้างสรรค์ และจากผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. นักเรียนมีทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจในเชิงบวก
2. ครูมีจุดมุ่งหมายในการคาดการณ์เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาวิทยาศาสตร์แห่งชาติ

สตรีน (Strain, 1999 : ออนไลน์) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบศูนย์การเรียนที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนในระดับการศึกษาตอนกลางของประเทศไอร์แลนด์ ตะวันออก โดยการเปรียบเทียบคะแนนความภาคภูมิใจในตนเองก่อนและหลังของนักเรียน โดยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองของโคเปอร์สมิธ (Coopersmith) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนเกรด 6, 7 และ 8 จำนวน 45 คน และได้รับการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนในปี 1997 และผลการศึกษาค้นพบว่า นักเรียนหญิงเกรด 7 มีระดับความภาคภูมิใจในตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า โปรแกรมการเรียนนี้ สามารถทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น จะเห็นได้ว่าผู้สอนสามารถที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนไปใช้ได้ผลดีในทุก ๆ ระดับชั้นการศึกษาของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการสอนแบบศูนย์เรียนนั้น เป็นการจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็น การฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การฝึกการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การฝึกความ รับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง การฝึกทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การฝึก ความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และการฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัย มีความสนใจที่จะศึกษาผลของการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้เทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนพูดสองภาษาที่มีระดับ ความสามารถทางการเรียนต่างกัน และเพื่อนำผลของการวิจัยไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียน การสอนของเด็กพูดสองภาษาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นต่อไป

2. เอกสารที่เกี่ยวกับ STAD

STAD (Student Teams Achievement Divisions) เป็นเทคนิคเพื่อการแบ่งกลุ่มของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือของสลาบิน (Slavin) แห่งมหาวิทยาลัย John Hopkins เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นครั้งแรก (Slavin, 1995 : 6)

2.1. ความหมายของ STAD

เอเรนดส์ (Arend, 1994 : 344) กล่าวไว้ว่า “เป็นการเรียนแบบร่วมมือที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้เข้าใจในสิ่งที่เรียน โดยแต่ละทีมจะประกอบไปด้วยผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ เชื้อชาติและเพศต่างกัน ระบบการให้รางวัลจะเน้นกลุ่มมากกว่าเน้นบุคคล”

สลาบิน (Slavin, 1987 อ้างถึงในวารสาร สวรรณวงศ์, 2545 : 39) กล่าวว่า “เป็นวิธีสอนอีกแบบหนึ่งที่กำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกัน ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ๆ โดยปกติจะมี 4 คน เป็นเด็กเรียนเก่ง 1 คน เด็กเรียนปานกลาง 2 คน และเด็กเรียนอ่อน 1 คน ซึ่งผลการเรียน ของนักเรียนจะพิจารณาเป็น 2 ตอน ตอนแรกจะพิจารณาคะแนนค่าเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม ตอนที่ 2 จะพิจารณาคะแนนสอบเป็นรายบุคคล การสอบทั้ง 2 ครั้ง นักเรียนต่างสอบ แต่เวลาเรียนต้องร่วมมือกัน ดังนั้นเด็กนักเรียนที่เรียนเก่งจึงพยายามช่วยเด็กอ่อน เพราะทำให้คะแนนทั้งกลุ่มดีขึ้นและครูมีรางวัลเป็นแรงเสริมให้ด้วย หากคะแนนค่าเฉลี่ยของกลุ่มใดเกินเกณฑ์ที่ครูตั้งไว้”

สุคนธ์ สนิธพานนท์ และคณะ (2545 : 38) กล่าวว่า “เป็นการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยทุกคนจะต้องพัฒนาความรู้ของตนเองในเรื่องที่ผู้สอนกำหนด ซึ่งมีการช่วยกันทำงานร่วมมือกันค้นคว้า ความรู้ให้แกกัน มีการทดสอบความรู้เป็นรายบุคคลแทนการแข่งขัน และรวมคะแนนเป็นกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนมากที่สุดจะเป็นฝ่ายชนะ”

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 170) กล่าวไว้ว่า “เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งคล้ายกับเทคนิคทีจีที (TGT) ที่แบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน กลุ่มละ 4 - 5 คน โดยกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้แล้วทำการทดลองความรู้ คะแนนที่ได้จากทดสอบของสมาชิก แต่ละคนนำเอามาบวกเป็นคะแนนรวมของทีม ผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคการเสริมแรง เช่น ให้รางวัล คำชมเชย เป็นต้น ดังนั้น สมาชิกกลุ่มจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันละกัน เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม”

ธีรพัฒน์ ฤทธิ์ทอง (2545 : 170) กล่าวไว้ว่า “เป็นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการสอนเนื้อหาความรู้ความเข้าใจ อาจใช้หนังสือเรียนหรือใบความรู้เป็นสื่อการเรียนรู้ของนักเรียน”

ฉวีวรรณ ฉิมเรือง (2545 : 56) กล่าวว่า “เป็นการจัดให้นักเรียนนั่งเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ กลุ่มละ 4 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 1 คน ปานกลาง 2 คน และต่ำ 1 คน สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ และมีความรับผิดชอบร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่มีร่วมกัน”

กล่าวโดยสรุปได้ว่า STAD คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มของผู้เรียนเป็นสำคัญ และสมาชิกภายในกลุ่มประกอบด้วยผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 คน กล่าวคือ เป็นเด็กเรียนเก่ง 1 คน เด็กเรียนปานกลาง 2 คน และเด็กเรียนอ่อน 1 คน และสมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งในการทดลองวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเพียงกลยุทธ์ในการแบ่งกลุ่มของ STAD มาบูรณาการกับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เท่านั้น

2.2. วัตถุประสงค์ของ STAD

STAD เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเป็นสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีลักษณะดังนี้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545 : 170 - 173)

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการทางสังคม เช่น ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะเพื่อฝึกความรับผิดชอบ

2.3. องค์ประกอบสำคัญของ STAD

STAD มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545 : 170 - 173)

1. การเสนอเนื้อหา ผู้สอนทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้วและนำเสนอเนื้อหาสาระหรือความคิดรวบยอดใหม่

2. การทำงานเป็นทีมหรือกลุ่ม ผู้สอนจัดผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน จัดให้คละกัน และชี้แจงให้ผู้เรียนทราบถึงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มที่จะต้องช่วยและร่วมกันเรียนรู้ เพราะผลการเรียนของสมาชิกแต่ละคนส่งผลต่อผลรวมของกลุ่ม

3. การทดสอบย่อย สมาชิกหรือผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล หลังจากเรียนรู้หรือทำกิจกรรมแล้ว

4. คะแนนพัฒนาการของผู้เรียน เป็นคะแนนการพัฒนาหรือความก้าวหน้าของสมาชิก แต่ละคน ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนอาจร่วมกันกำหนดคะแนนการพัฒนาเป็นเกณฑ์ขึ้นมาก็ได้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการคิดคะแนนพัฒนา

คะแนนทดสอบย่อย	คะแนนการพัฒนา
ต่ำกว่าคะแนนมาตรฐานมากกว่า 10 คะแนน	0
ต่ำกว่าคะแนนมาตรฐานไม่เกิน 10 คะแนน	10
เท่ากับคะแนนมาตรฐานหรือมากกว่าคะแนนมาตรฐานไม่เกิน 10 คะแนน	20
มากกว่าคะแนนมาตรฐานหรือมากกว่า 10 คะแนนขึ้นไป	30

ที่มา : สลาบิน (Slavin, 1995 : 77)

5. การรับรองผลงานและเผยแพร่ชื่อเสียงของทีม เป็นการประกาศผลงานของทีม เพื่อรับรองและยกย่องชมเชยในรูปแบบต่างๆ เช่น ปิดประกาศ ให้รางวัล ลงจดหมายข่าว ประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น

ธีรพัฒน์ ฤทธิทอง (2545 : 170 - 171) กล่าวถึงองค์ประกอบ 5 ประการของ STAD มีดังนี้

1. การเสนอเนื้อหา ครูสอนเนื้อหาใหม่หรือความคิดรวบยอด และทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้ว
2. การทำงานเป็นกลุ่ม จัดนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน เรียกว่า Student Team สมาชิกกลุ่มมีความสามารถต่างกัน ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มที่จะต้องช่วยกันเรียนร่วมกัน เพราะผลการเรียนของแต่ละคนจะส่งผลต่อผลการเรียนของกลุ่ม
3. การทดสอบย่อย นักเรียนทุกคนทำแบบทดสอบย่อย (Quiz) เป็นรายบุคคลหลังจากที่ครูสอนเนื้อหาและนักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มแล้ว
4. คะแนนการพัฒนาของนักเรียน หลังการทดสอบย่อย นักเรียนจะต้องหาคะแนนพัฒนาของตนเอง โดยเอาคะแนนจากการทดสอบไปเทียบกับคะแนนฐาน (Base Score) ซึ่งคะแนนฐานอาจเป็นคะแนนการสอบย่อยที่ผ่านมา หรือคะแนนผลการเรียนของเทอมที่แล้ว
5. รับรองผลงานและเผยแพร่ชื่อเสียงของกลุ่ม จะมีการประกาศผลงานของกลุ่มให้ทราบพร้อมทั้งยกย่องชมเชยในรูปแบบต่างๆ เช่น ปิดประกาศหน้าห้อง ให้เกียรติบัตร ลงจดหมายข่าว เป็นต้น

2.4. ขั้นตอนของ STAD

ในขั้นตอนของ STAD นั้น จะประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ๆ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมเนื้อหา ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นสรุปผลการเรียน ขั้นประเมินผล และขั้นรับรองผลงาน ดังนี้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545 : 172 - 174)

1. ขั้นเตรียมเนื้อหา ประกอบด้วย

1.1. การจัดเตรียมเนื้อหาสาระ ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาสาระหรือเรื่องที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เป็นเนื้อหาใหม่โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนศึกษา เรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งสื่อวัตถุอุปกรณ์หรือแหล่งการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบงาน เป็นต้น

1.2. การจัดเตรียมแบบทดสอบย่อย เช่น ข้อทดสอบ กระจายคำตอบ เกณฑ์การให้คะแนน เป็นต้น

2. ขั้นจัดทีม

ผู้สอนจัดทีมผู้เรียนโดยให้คะแนนทั้งเพศและความสามารถ ทีมละ 4-5 คน เช่น ทีมที่มีสมาชิก 4 คน อาจประกอบด้วยชาย 2 คน หญิง 2 คน เป็นคนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน เป็นต้น หรืออาจจะมีการจัดทีมผู้เรียน ดังนี้ (Slavin, 1995 : 73 - 84 อ้างถึงในวารสาร สวรรณวงศ์, 2545 : 31-33)

2.1. จัดทำเอกสารสรุปเกี่ยวกับการเรียนเป็นกลุ่มให้แต่ละกลุ่ม

2.2. จัดนักเรียนเข้ากลุ่ม โดยจัดเรียงนักเรียนที่มีคะแนนสูงสุดไปต่ำสุด ข้อมูลที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มได้จากคะแนนการทดสอบจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุด รองลงมาคือ การใช้ผลการเรียนระดับคะแนนวิชาที่ผ่านมาหรือบางครั้งขึ้นอยู่กับวิจารณ์ของผู้นสอนก็ได้

การจัดนักเรียนเข้ากลุ่มอาจทำได้อีก 1 วิธี คือ ในแต่ละกลุ่มนักเรียนจะมีความสามารถและสภาพใกล้เคียง คือ คละกัน มีทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน ซึ่งมีวิธีการจัดกลุ่ม ดังนี้

กลุ่ม 1	ได้แก่นักเรียนคนที่ได้ลำดับที่	1	16	17	32
กลุ่ม 2	ได้แก่นักเรียนคนที่ได้ลำดับที่	2	15	18	31
กลุ่ม 3	ได้แก่นักเรียนคนที่ได้ลำดับที่	3	14	19	30
กลุ่ม 4	ได้แก่นักเรียนคนที่ได้ลำดับที่	4	13	20	29
กลุ่ม 5	ได้แก่นักเรียนคนที่ได้ลำดับที่	5	12	21	28
กลุ่ม 6	ได้แก่นักเรียนคนที่ได้ลำดับที่	6	11	22	27
กลุ่ม 7	ได้แก่นักเรียนคนที่ได้ลำดับที่	7	10	23	26
กลุ่ม 8	ได้แก่นักเรียนคนที่ได้ลำดับที่	8	9	24	25

2.3. พิจารณาจำนวนกลุ่มในชั้นเรียน ในแต่ละกลุ่มควรประกอบด้วยสมาชิก 4 คน ดังนั้น นักเรียนจะมีกี่กลุ่มนั้นให้ใช้ 4 หารจำนวนนักเรียน เช่น ในห้องเรียนหนึ่งมีนักเรียน 32 คน ก็จะแบ่งนักเรียนได้ 8 กลุ่ม แต่ถ้าหาค่า 4 ไม่ลงตัวก็ต้องมีบางกลุ่มที่มีสมาชิกมากกว่า 4 คน เช่น ในห้องเรียนมีนักเรียน 30 คน ก็จะสามารแบ่งนักเรียนได้ 6 กลุ่ม โดยมีกลุ่ม 5 กลุ่ม ๆ ที่มีสมาชิก 4 คนและมี 2 กลุ่มที่มีสมาชิก 5 คน เป็นต้น

2.4. การจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม โดยในละกลุ่มควรให้มีความสมดุลกัน เพื่อให้แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำ ปานกลางจนถึงสูงและระดับความสามารถโดยเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มเท่า ๆ กัน ซึ่งอาจจัดกลุ่มโดยอาศัยคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนหรือคะแนนจากผลการเรียนเดิม

2.5. การพิจารณาคะแนนพื้นฐาน คะแนนพื้นฐานหมายถึงคะแนนจากการทดสอบครั้งที่แล้วมา ซึ่งมีแนวคิดคะแนนได้ 2 วิธี ดังนี้

2.5.1. กำหนดคะแนนพื้นฐานเริ่มแรกของผู้เรียน โดยได้มาจากการทำแบบทดสอบเนื้อหาที่เรียนมาก่อนแล้วประมาณ 2-3 ครั้ง แล้วใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบนั้นมาเป็นคะแนนฐาน เช่น สอบ 3 ครั้ง ได้คะแนน 75, 95, 82 ดังนั้น จะมีคะแนนพื้นฐาน ดังนี้ $75+95+82 = 252$ แล้วเอาคะแนนรวมที่ได้หารด้วยจำนวนครั้งของการสอบ คือ $252 \div 3 = 84$

2.5.2. กำหนดคะแนนพื้นฐานเริ่มแรกของผู้เรียน โดยใช้ผลการเรียนในภาคเรียนที่ผ่านมา ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงการกำหนดคะแนนพื้นฐานเริ่มต้น

เกรดของภาคเรียนที่ผ่านมา	คะแนนพื้นฐานเริ่มแรก
A	90
B ⁺	85
B	80
C ⁺	75
C	75
D ⁺	65
D	60
F	65

ที่มา : สลาวิน (Slavin, 1995 : 77)

3. ชั้นเรียนรู้ ประกอบด้วย

3.1. ผู้สอนแนะนำวิธีการเรียนรู้

3.2. ทีมวางแผนการเรียนรู้ โดยแบ่งภาระหน้าที่กัน เช่น ผู้อ่าน ผู้หาคำตอบ ผู้สนับสนุน ผู้จัดบันทึก ผู้ประเมินผล เป็นต้น

3.3. สมาชิกในแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาสาระและทำกิจกรรมตามใบงานที่ผู้สอนกำหนด ซึ่งการเรียนรู้โดยวิธีนี้เน้นการให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในห้องหรือกลุ่ม

3.4. ผู้เรียนหรือสมาชิกแต่ละกลุ่มประเมินเพื่อทบทวนความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา

4. ชั้นทดสอบ

4.1. ผู้เรียนแต่ละคนทำการทดสอบย่อย เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้จากข้อทดสอบของผู้สอน

4.2. ผู้สอนและผู้เรียนอาจร่วมกันตรวจผลการทดสอบของสมาชิกแต่ละคน

4.3. ทีมจัดคะแนนการพัฒนาของสมาชิกแต่ละคน และคะแนนการพัฒนาของกลุ่ม โดยอาจจัดเป็นตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงการคิดคะแนนการพัฒนาของสมาชิกและกลุ่ม

คะแนนการพัฒนา

ชื่อทีม.....

ลำดับที่	ชื่อสมาชิก	คะแนนทดสอบย่อย	คะแนนฐาน	คะแนนการพัฒนา
1	สมหวัง	30	50	20
2	สมศรี	40	50	10
3	สมรักษ์	30	50	20
รวม				

ดัดแปลงจาก : สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 173)

4.4. ให้แต่ละทีมนำคะแนนการพัฒนาของทีมไปเทียบเกณฑ์ เพื่อหาระดับคุณภาพ ซึ่งอาจกำหนดตัวอย่าง ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงการคิดคะแนนการพัฒนาเทียบกับคะแนนเกณฑ์ที่กำหนด

คะแนนการพัฒนา	ระดับคุณภาพ
1 – 4	ต้องปรับปรุง
5 – 8	ควรปรับปรุง
9 – 12	พอใช้
13 – 16	ดี
17 – 20	ดีมาก

ดัดแปลงจาก : สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 173)

5. ขั้นตอนการรับรองผลงานและเผยแพร่ชื่อเสียงของทีม เป็นการประกาศผลงานของทีมว่าแต่ละทีมอยู่ในระดับคุณภาพใด รับรองยกย่อง ชมเชย ทีมที่มีคะแนนการพัฒนาสูงในรูปแบบต่างๆ เช่น ปิดประกาศ ให้งานวัล ลงจดหมายข่าว ประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD ในการวิจัย กล่าวคือ ใช้เฉพาะขั้นตอนการแบ่งกลุ่มและจัดผู้เรียนภายในกลุ่ม ซึ่งจะประกอบด้วยผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกันทั้งสูง ปานกลาง ต่ำ และผู้เรียนในแต่ละกลุ่มจะต้องหมุนเวียนกันศึกษาหาความรู้จากศูนย์ต่างๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

2.5. ข้อดีและข้อจำกัดของ STAD

STAD เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดต่อผู้สอนและผู้เรียนแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ข้อดีของ STAD มีดังนี้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545 : 175)

1. ผู้เรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบตัวเองและกลุ่มร่วมกับสมาชิกอื่น
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนรู้ร่วมกัน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรง
5. ผู้เรียนมีความตื่นเต้น สนุกสนานกับการเรียนรู้

ข้อจำกัดของ STAD มีดังนี้

1. ถ้าผู้เรียนขาดความเอาใจใส่และความรับผิดชอบจะส่งผลให้ผลงานกลุ่มและการเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จ
2. เป็นวิธีการที่ผู้สอนจะต้องเตรียมการ ดูแลเอาใจใส่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด จึงจะได้ผลดี
3. ผู้สอนมีภาระงานมากขึ้น

2.6. งานวิจัยเกี่ยวกับ STAD

จุฬามาศ สดแสงจันทร์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์การศึกษา กล่าวคือ 1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) กับการสอนตามปกติ 2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) 3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 คน ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) และกลุ่มควบคุม 40 คน ได้รับการสอนตามปกติ พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) กับการสอนตามปกติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ไม่แตกต่างกัน

บรรจง สมหนองหว่า (2540 : บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ทศนิยม ของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มตามสังกัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (STAD) กับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ทศนิยม ของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มตามสังกัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (STAD) สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลดาเดือน ศรีขันชัย (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยวิธี แบ่งกลุ่มตามสังกัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (STAD) กับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือครู ของ สสวท. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีแบ่งกลุ่มตามสังกัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (STAD) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่ากับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือครูของ สสวท. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศรีภรณ์ ณะวงค์ษา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจ ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบ TGT แบบ STAD และการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 120 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบ TGT และแบบ STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบ TGT กับแบบ STAD มีผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบ TGT และแบบ STAD มีความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบ TGT กับแบบ STAD มีความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พินิจ ใจเมตตา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาอังกฤษด้านการอ่านเพื่อจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการเรียน โดยการแบ่งกลุ่มตามสังกัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (STAD) และการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษด้านการอ่านเพื่อจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ระหว่างการเรียนโดยการแบ่งกลุ่มตามสังกัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (STAD) สูงกว่า การสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อารมณฺ์ ชอบศิลป์ประกอบ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือที่ใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ในการเรียนการสอนเรื่องหลักกรรม ในรายวิชา ส 018 พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วาสนา ไตรวัฒนธงไชย (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือตามวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) กับวิธีสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือตามวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยและความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นาฎยา ปั่นอยู่ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ที่มีต่อเชาวน์อารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) มีเชาวน์อารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรรณกร หมอชาติ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) มีการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฉวีวรรณ ฉิมเรือง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของวิธีสอนและการให้ข้อมูลย้อนกลับต่างวิธีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบ นักเรียนที่ได้รับการสอนต่างวิธี คือ วิธีสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) และวิธีสอนตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

ชนากานต์ เลิศพยัคฆรัตน์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) และชนิดของการเสริมแรงที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษด้วยการเรียนแบบร่วมมือและการเรียนแบบปกติมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน และนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษด้วยการเรียนแบบร่วมมือและการเรียนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เอเรนส์ (Arends, 1988 : 9412 - 414) ได้ศึกษาถึงผลงานวิจัยของ ชารันน์ (Sharan, 1984) ซึ่งศึกษาการเรียนแบบร่วมมือในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและครูสอนวิชาภาษาอังกฤษและวรรณคดี จำนวน 37 คน กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 การสอนทั้งชั้น (Whole Class Teaching) ครูสอนตามทักษะของบลูม (Bloom's Taxonomy)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (STAD)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มค้นคว้า (Group Investigation)

ซึ่งการบันทึกพฤติกรรมด้านความร่วมมือทางภาษา ความร่วมมือที่ไม่ใช้ภาษา การแข่งขัน และพฤติกรรมส่วนตัวของแต่ละบุคคล ผลการวิจัยพบว่า มีผลต่อความร่วมมือและการแข่งขันของนักเรียนแบบเรียนกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ทำให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือมากกว่าการเรียนแบบทั้งชั้น (Whole Class Teaching) ครูสอนตามทักษะของบลูม (Bloom's Taxonomy)

โบนาร์พาร์ท (Bonapart, 1989 : อ้างถึงในวารสารณ์ สุวรรณวงศ์) ได้ศึกษาผลกระทบของการร่วมมือกับการแข่งขันในห้องเรียนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบรอบรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์และการนับถือตนเองของนักเรียน เกรด 2 จำนวน 240 คน การศึกษาครั้งนี้วัดผลกระทบของนักเรียน 2 กลุ่ม ที่เรียนโดยวิธีการร่วมมือในการเรียนแบบรอบรู้ (STAD) กับ การแข่งขันในการเรียนแบบรอบรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และการนับถือตนเองของกลุ่มที่เรียนโดยวิธีการร่วมมือในการเรียนแบบเรียนรอบรู้สูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดูบอส (Dubois, 1991 อ้างถึงในธิดารัตน์ ไบสูงเนิน, 2543 : 53) ได้ทดลองโดยใช้ การเรียนแบบร่วมมือที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) กับ การเรียนแบบการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (TGT) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2,175 คน ครู 26 คน ชั้นเรียน 86 ชั้น ทั้งหมด 11 โรงเรียน ในมลรัฐหลุยเซียน่ากลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เรียนแบบร่วมมือโดยครูผู้สอนที่ผ่านการอบรม

กลุ่มที่ 2 เรียนกับครูที่ผ่านการอบรมแต่ไม่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ

กลุ่มที่ 3 เรียนกับครูที่ไม่ผ่านการอบรมและไม่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มที่ครูผ่านการอบรมและใช้การเรียนแบบร่วมมือมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่มีการเรียนแบบร่วมมือ แต่ไม่พบความแตกต่าง ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์

ออร์แลนโด (Orlando, 1992 : อ้างถึงในภราภรณ์ สุวรรณวงศ์) ได้ศึกษาการเรียนแบบ ร่วมมือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติ ของนิสิตใหม่วิชาเอกภาษาอังกฤษ ในวิทยาลัยชุมชน โดยเลือกศึกษาวิธีการเรียนแบบการแบ่งกลุ่มตามสังกัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (STAD) กับ นิสิตจำนวน 132 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเรียนกับผู้สอน 4 คน ด้วยวิธีการฝึกฝนแบบ ร่วมมือกลุ่มที่ 2 เรียนกับครูสอน 4 คน ด้วยวิธีปกติ ผลการวิจัยพบว่า นิสิตที่เรียนด้วยวิธี แบบเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีเจตคติแตกต่างกับนักเรียนด้วยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นิโคล (Nichols, 1994 : ออนไลน์) ได้ศึกษาผลของวิธีสอนแบบร่วมมือโดยการใช่เทคนิคการแบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ (STAD) ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในวิชาเรขาคณิตโดยได้มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 81 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ (STAD) และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ และมีการศึกษาตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปรคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตั้งเป้าหมาย การรับรู้ความสามารถในตนเอง การประเมินค่าภายใน และการประเมินค่าภายนอก จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตั้งเป้าหมาย การรับรู้ความสามารถในตนเอง การประเมินค่าภายใน และการประเมินค่าภายนอก สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อดัมส์ (Adams, 1995 : ออนไลน์) ได้ศึกษาผลของวิธีเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และความภาคภูมิใจในตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 6 จำนวน 108 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ (STAD) จำนวน 3 ห้อง กลุ่มควบคุมที่ได้รับการเรียนแบบปกติ จำนวน 2 ห้อง ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ ผลการศึกษาว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าความภาคภูมิใจในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

ซุยันโต (Suyanto, 1998 : ออนไลน์) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ (STAD) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และการรับรู้สภาพสิ่งแวดล้อมในชนบทของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ประเทศอินโดนีเซีย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในระดับประถมศึกษา เกรด 3 เกรด 4 และเกรด 5 จำนวน 664 คน 10 โรงเรียน โดยแบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เป็นกลุ่มทดลอง 5 โรงเรียนที่ได้รับการสอนการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD และกลุ่มควบคุม 5 โรงเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ จากผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ของนักเรียนเกรด 3 และเกรด 5 สูงกว่าการเรียนแบบปกติ และยังพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD มีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ STAD สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบ STAD นั้น ช่วยเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียน การสนใจเรียนของผู้เรียนเป็นอย่างดี และเป็นการสร้างความสามัคคีกันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ STAD นั้นเป็นการจัดกระบวนการจัดกลุ่มนักเรียนที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกันออกไป มีการกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน และมีการช่วยกันทำงาน ร่วมมือกันค้นคว้าความรู้ให้แก่กัน เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเทคนิคหรือกระบวนการของ STAD เพื่อจะส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

3.1. ความสำคัญของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และสร้างเสริมบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจการงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชาติ ศาสนา และสุนทรียภาพ โดยบันทึกเป็นวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กรมวิชาการ, 2545 : 1)

ภาษาไทยมีวิวัฒนาการต่อเนื่องมานับพันปี และมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าของชาติ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทย (ลายสือไทย) ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๗๒๖ และอักษรไทยได้เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ ตกทอดมาเป็นอักษรไทยที่ได้ใช้อยู่ในปัจจุบัน ทำให้คนไทยมีอักษรของชาติไทยใช้ในการติดต่อ การบันทึกเรื่องราว การเรียนรู้ การดำเนินชีวิตในสังคม ฯลฯ ภาษาไทยจึงมีความสำคัญ จำเป็นที่คนไทยทุกคนจะต้องศึกษาและฝึกฝนจนเกิดทักษะเพื่อใช้ติดต่อระหว่างคนไทยหรือชนชาติอื่นที่รู้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความสำคัญของภาษาไทยนั้นสามารถประมวลได้ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545 : 3 - 6)

1. เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เมื่อเรามีความคิด มีอารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ ฯลฯ และต้องการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และความต้องการนั้น เราจะใช้ภาษาสื่อความหมายไปสู่ผู้อื่นด้วยการพูดและการเขียน รวมทั้งใช้ภาษาทำความเข้าใจเรื่องราว ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ฯลฯ ของผู้อื่นด้วยการอ่าน การฟัง และการดู

2. เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์อันมีคุณค่าของบรรพบุรุษ ได้มีการใช้ภาษาบันทึกและบอกเล่าสืบต่อ ๆ กันมาผ่านยุคสมัยมารุ่นแล้วรุ่นเล่า คนรุ่นหลังจะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือศึกษาแสวงหาความรู้ ประสบการณ์และสิ่งที่เป็นประโยชน์นั้นมาใช้พัฒนาคนและสังคมต่อไป

3. เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีสันติสุข นั้น สมาชิกในสังคมจะต้องมีความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อพัฒนาสังคมให้มีความก้าวหน้าตามเป้าหมายร่วมกัน

4. เป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพของชาติ สังคมจะเป็นปึกแผ่นมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง ก็เพราะคนในสังคมมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความรู้สึกผูกพันเป็นพวกพ้องกัน เพราะคนไทยมีภาษาไทยที่เป็นภาษากลางหรือภาษามาตรฐานใช้ร่วมกัน ภาษาไทยยังแสดงให้เห็นถึงชาติไทยมีอารยธรรมและมีความรุ่งเรือง เป็นภาษาประจำชาติที่ใช้สื่อสารกันทำให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกันและเกิดความผูกพันเป็นชาติเดียวกัน ภาษาไทยทำให้เกิดความเป็นเอกภาพของชาติ เป็นพลังสำคัญทำให้คนไทยเกิดความปรองดอง และร่วมมือที่จะพัฒนาชาติไทยให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงต่อไป

5. เป็นเครื่องมือช่วยจรรโลงใจ โดยธรรมชาติมนุษย์ทุกเพศทุกวัยต้องการได้รับความจรรโลงในชีวิตอยู่ เด็กเล็ก ๆ ต้องการฟังเสียงแห่งล่อล่อม เมื่อโตขึ้นฟังเสียงเพลง ทั้งบทร้องและทำนองย่อมทำให้เกิดความสำราญใจ

ดังนั้น ภาษาไทยจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและความเป็นปึกแผ่นของสังคมไทย คนไทยจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย ต้องทำความเข้าใจและศึกษาหลักเกณฑ์ทางภาษา และฝึกฝนให้มีทักษะ ฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ในการสื่อสาร การเรียนรู้ การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การสร้างความเป็นเอกภาพของชาติและความจรรโลงใจ เพื่อเกิดประโยชน์แก่ตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

3.2. ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและตรงตามจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิด ความต้องการ และความรู้สึก คำในภาษาไทยย่อมประกอบด้วยเสียง รูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และความหมาย ส่วนประโยคเป็นการเรียงคำตามหลักเกณฑ์ของภาษา และประโยคหลายประโยคเรียงกันเป็นข้อความ นอกจากนี้คำในภาษาไทยยังมีเสียงหนักเบา มีระดับของภาษา ซึ่งต้องใช้ให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและบุคคล ภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ตามสภาพวัฒนธรรมของกลุ่มคน ตามสภาพของสังคมและเศรษฐกิจ การใช้ภาษาเป็นทักษะที่ผู้ใช้ต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และการดูสื่อต่าง ๆ รวมทั้งต้องใช้ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา เพื่อสื่อสารให้เกิดประสิทธิภาพและใช้อย่างคล่องแคล่ว มีวิจารณญาณและมีคุณธรรม

(กรมวิชาการ, 2545 : 1)

ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด หมายความว่า ในการพูดการใช้ภาษาไทยจะมีคำ เป็นหน่วยภาษาที่แทนความหมาย เมื่อต้องการจะสื่อความหมายใดก็นำคำที่มีความหมายนั้นมาเรียงต่อกันเพื่อแทนความคิดหรือเรื่องราวที่ต้องการสื่อออกไป โดยคำนั้น ๆ ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงรูป หรือผันแปรเพื่อให้สอดคล้องกับคำอื่นในลักษณะของความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ ในภาษาไทยคำมีความสัมพันธ์กันด้วยตำแหน่งและความหมาย เช่น เป็นผู้กระทำ เป็นผู้รับการกระทำ เป็นอาการที่กระทำ เป็นต้น ตำแหน่งและความหมายของคำสัมพันธ์กับหน้าที่ของคำนั้นด้วย หน้าที่ของคำในวลีในประโยคหรือในข้อความจะเป็นไปตามตำแหน่งและความหมายที่ปรากฏ เช่น เป็นประธาน เป็นภาคแสดง เป็นกรรม เป็นส่วนขยาย หรือเป็นส่วนเสริมอื่น ๆ เมื่อจะสื่อภาษาออกเป็นคำพูด ภาษาไทยมีเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เป็นหน่วยภาษา ซึ่งจะประกอบกันตามกฎของระบบเสียงภาษาไทยเป็นคำและกลุ่มคำ การออกเสียงคำและกลุ่มคำต้องเป็นตามลักษณะของเสียง การประสมเสียง และการลงเสียงหนักเบาของพยางค์ซึ่งมีความหมายในภาษาไทย

(กรมวิชาการ, 2545 : 6)

3.3. ความสำคัญของการใช้ภาษาที่มีต่อองค์กรทั้งหลาย

ภาษาเป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญทางสติปัญญาของมนุษย์ เพราะมนุษย์จะต้องใช้ภาษาควบคู่ไปกับการดำรงชีวิต ภาษาจึงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ใน 4 ด้าน คือ ระดับบุคคล ระดับสังคม ระดับชาติ และระดับโลก ดังนี้ (กองเทพ เคลือบพณิชกุล, 2542 : 9 - 10)

1. ระดับบุคคล ภาษามีความสำคัญในลักษณะที่เป็นเครื่องมือของบุคคลที่ใช้ ดังนี้
 - 1.1. ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข
 - 1.2. ศึกษาความรู้ในด้านต่าง ๆ เป็นการสนองความต้องการด้านความอยากรู้
อยากเห็น
 - 1.3. เตรียมตนเข้าสู่อาชีพด้วยการใช้ภาษา แสวงหาความรู้ทางอาชีพ
 - 1.4. ประกอบอาชีพโดยตรง เช่น อาชีพเป็นโฆษก นักเขียน นักพูด
นักแสดง ฯลฯ
 - 1.5. แสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่ชีวิต เช่น ใช้ภาษาทางการอ่าน
การฟังจากสิ่งบันเทิงต่าง ๆ
 - 1.6. ยกระดับจิตใจและคุณธรรมได้ด้วยการอ่าน การฟังเรื่องเกี่ยวกับทางด้าน
คุณธรรม และจริยธรรม
 - 1.7. แสดงสถานะทางสังคมของตน กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาได้ดีแสดงถึงเป็นผู้มี
การศึกษา มีความรู้ดี และได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำ
2. ระดับสังคม ภาษามีส่วนช่วยทำให้สังคมเจริญและพัฒนาขึ้น ดังนี้
 - 2.1. ภาษาทำให้คนในสังคมสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และ
ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
 - 2.2. ทำให้คนสามารถรวมกันเป็นกลุ่มและเป็นสังคมที่มีแบบแผนใช้เป็น
เครื่องมือในการแก้ปัญหาในสังคม
 - 2.3. ทำให้สังคมสามารถควบคุมความคิดและการกระทำของคนในสังคมได้
 - 2.4. ทำให้คนในสังคมมีความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนา
สังคมให้ดีขึ้น
3. ระดับประเทศ ภาษามีความสำคัญ ดังนี้
 - 3.1. เป็นภาษาประจำชาติ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาติ
ซึ่งคนไทยในชาติต้องเรียนรู้ และถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อ ๆ ไป
 - 3.2. ช่วยสร้างความสำนึก ความเป็นพวกเดียวกันหรือชนชาติเดียวกัน
 - 3.3. เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ
 - 3.4. เป็นเครื่องมือในการปกครองประชาชน
 - 3.5. เป็นเครื่องมือในการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติ โดยพยายามให้
คนในชาติมีการศึกษา อ่านหนังสือออก และเขียนหนังสือได้ เพื่อให้สามารถรับข่าวสาร และ
ศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

4. ระดับโลก ภาษามีส่วนในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่โลก

ดังจะเห็นได้จากการเจรจาทางการทูต การทหาร เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างประเทศ เพื่อตกลงกันในทางสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้กำลังทหารเข้าสู้รบกัน จึงมีองค์การโลก คือ สหประชาชาติเป็นศูนย์กลางที่จะจัดให้มีการแก้ปัญหาในเจรจาประนีประนอมกัน เมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้นทุกแห่งทุกหนในโลก

จะเห็นได้ว่า ภาษามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ใน 4 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับสังคม ระดับชาติ และระดับโลก โดยเฉพาะทุกคนที่มีอยู่ในสังคม ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษา เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น เพื่อค้นหาความรู้ แสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน นับว่าเป็นการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ทำให้คนในสังคมสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้คนในสังคมมีความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

3.4. วิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือของคนในชาติเพื่อการสื่อสารทำความเข้าใจกันและและใช้ภาษา ในการประกอบกิจการงานทั้งส่วนตัว ครอบครัว กิจกรรมทางสังคมและประเทศชาติ เป็น เครื่องมือการเรียนรู้ การบันทึกเรื่องราวจากอดีตถึงปัจจุบัน และวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้น การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะอย่างถูกต้อง เหมาะสมในการสื่อสาร เป็น เครื่องมือในการเรียนรู้ แสวงหาความรู้และประสบการณ์เรียนรู้ในฐานะเป็นวัฒนธรรมทางภาษา ให้เกิดความชื่นชม ซาบซึ้ง และภูมิใจในภาษาไทย โดยเฉพาะคุณค่าของวรรณคดี และภูมิปัญญา ทางภาษาของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์ไว้ อันเป็นส่วนเสริมสร้างความงดงามในชีวิต

การเรียนรู้ภาษาไทยย่อมเกี่ยวพันกับความคิดของมนุษย์ เพราะภาษาเป็นสื่อความคิด การเรียนรู้ภาษาไทยจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดสร้างสรรค์ คิดวิพากษ์วิจารณ์ คิดตัดสินใจ แก้ปัญหา และวินิจฉัยอย่างมีเหตุผล ขณะเดียวกันการใช้ภาษาอย่างมีเหตุผล ใช้ในทางสร้างสรรค์ และใช้ภาษาอย่างสละสลวยงดงาม ย่อมสร้างเสริมบุคลิกภาพของผู้ใช้ภาษาให้เกิดความน่าเชื่อถือ และเชื่อภูมิด้วย

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การอ่านและการฟัง เป็นทักษะของการรับรู้เรื่องราว ความรู้ประสบการณ์ ส่วนการพูดและการเขียนเป็นทักษะของการแสดงออกด้วยการแสดงความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์ การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนเพื่อการสื่อสารให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกใช้คำ เรียบเรียงความคิด ความรู้ และใช้ภาษาได้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ได้ตรงตาม ความหมาย และถูกต้องตามกาลเทศะ บุคคล และมีประสิทธิภาพ

ภาษาไทยมีส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ ได้แก่ กฎเกณฑ์ทางภาษา ซึ่งผู้ใช้ภาษาจะต้องรู้และใช้ภาษาให้ถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีวรรณคดีและวรรณกรรม ตลอดจนบทร้องเล่นของเด็ก ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้าน เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งมีคุณค่า การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนวรรณคดี วรรณกรรม ภูมิปัญญาทางภาษาที่ถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีตและความงดงามของภาษา ในบทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง และความภูมิใจในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (กรมวิชาการ, 2545 : 1 - 2)

3.5. วัตถุประสงค์การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ในการสอนวิชาต่างๆ ควรมุ่งให้เยาวชนมีคุณลักษณะที่พึงปรารถนา สำหรับในการสอนภาษาไทยนั้น เยาวชนที่เรียนรู้ภาษาไทยแล้วควรมีคุณลักษณะดังนี้ คือ ใช้ภาษาได้คล่อง ไม่ต้องท่องจำ นำไปใช้ได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ ใจกว้างเป็นประชาธิปไตย ภูมิใจในวัฒนธรรม เป็นผู้นำในทุกโอกาส สามารถคิดวิเคราะห์วิจารณ์ สืบสานมรดกไทย มีเชาวน์ไหวในการสื่อสาร รักการทำงานเป็นนิสัย และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคม (กรมวิชาการ, 2539 : 25)

สำหรับวัตถุประสงค์ทางการสอนภาษาไทย เมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545 : 3)

1. สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
2. สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู และพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลและคิดเป็นระบบ
4. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้และใช้ภาษาในการพัฒนาตนและสร้างสรรค์งานอาชีพ
5. ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชมในวรรณคดีและวรรณกรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย
6. สามารถนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามสถานการณ์และบุคคล
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความสามัคคีในความเป็นชาติไทย
8. มีคุณธรรมจริยธรรม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง

นอกจากนี้ครอทวูฮ (Krathwohl, 2544 อ้างถึงในกรมวิชาการ, 2538 : 20 – 21) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนแล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) นักเรียนควรรู้เรื่องที่เรียนโดยจำชื่อบุคคล สถานที่ และ เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องได้
2. ความเข้าใจ (Understanding) เมื่อเรียนจบแล้วควรเล่าเรื่องย่อได้ถูกต้องบอก แนวคิดของเรื่องและเรียงลำดับเรื่องราวได้ถูกต้อง
3. การนำไปใช้ (Application) ผู้เรียนสามารถนำเรื่องราว เหตุการณ์ หรือข้อเสนอนั้นๆ ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
4. การคิด (Thinking) เมื่อเรียนแล้วสามารถคิดวิเคราะห์เหตุการณ์ การปฏิบัติตนของ ตัวละคร การคิดในที่นี้เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล คิดวิจารณ์ญาณ และสร้างสรรค์ สร้างจินตภาพ ที่ดีงามให้เกิดขึ้นกับตนเอง
5. ทักษะทั่วไป (General Skills) เป็นความชำนาญในด้านทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ เรียน เช่น การค้นหาหนังสือที่ต้องการ การใช้วิธีอ่านเฉพาะอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ ลักษณะท่าทางในการอ่าน เป็นต้น
6. เจตคติ (Attitude) เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นทั้งก่อนเรียน ขณะเรียน และภายหลังจากเรียน ความรู้สึกนี้จะมีต่อผู้สอน วิธีการสอน สื่อ รวมทั้งการประเมินผล
7. ความสนใจ (Interest) เป็นความรู้สึกที่แสดงออกให้เห็นทางสีหน้าท่าทาง และแววตา เช่น การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ความกระตือรือร้นในการเรียน รวมทั้งการค้นคว้าหาความรู้ ด้วยการศึกษเพิ่มเติม
8. ความซาบซึ้ง (Appreciation) เป็นความประทับใจ จนทำให้เกิดจินตภาพ สร้างสรรค์ ในเรื่องที่เรียน เช่น วรรณคดี วัฒนธรรม คำประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง

3.6. ลักษณะของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานนั้น มีการกำหนดกรอบและทิศทางการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ ให้มีลักษณะดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545 : 14-15)

1. กำหนดสาระที่เป็นองค์ประกอบความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (Strand) ซึ่งเป็นแก่นความรู้ทางภาษาที่ผู้สอนต้องนำไปขยายรายละเอียดและจัดให้เหมาะสมกับผู้เรียนและ สภาพแวดล้อมในห้องเรียน ประกอบด้วย การอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด หลักการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม

2. กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา และ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละสาระ เพื่อระบุสิ่งที่เรียนจะต้องเรียนและสมรรถฐานที่ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อันเป็นคุณภาพของผู้เรียนที่ผู้สอนจะยึดเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้

3. กำหนดหลักสูตรเป็นช่วงชั้น ทั้งมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- 6 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1- 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนต้อง ศึกษาหลักสูตรทุกช่วงชั้น มิใช่เฉพาะช่วงชั้นที่จะสอนเท่านั้น เพื่อเห็นภาพการพัฒนาการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง

4. กำหนดเวลาเรียนตามความเหมาะสมในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 และชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1- 3 กำหนดเวลาเรียนเป็นรายปี ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 กำหนดเวลาเรียนเป็นราย ภาค และเป็นหน่วยกิต

ทั้งนี้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเวลาเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 จัด เวลาเรียนเฉพาะภาษาไทยและคณิตศาสตร์ใช้เวลาเรียนประมาณร้อยละ 50 (เวลาเรียนตลอด ปี 800 - 1,000 ชั่วโมง) เพื่อเป็นเครื่องมือการเรียนรู้และวางทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการอ่าน เขียน และการคิดคำนวณ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ให้จัดเวลาเรียนเฉพาะภาษาไทยและคณิตศาสตร์ใช้เวลา เรียนประมาณร้อยละ 40 (เวลาเรียนตลอดปี 800 - 1,000 ชั่วโมง) ทั้งนี้ยังให้ความสำคัญต่อ ภาษาไทยและให้ความสำคัญต่อวิทยาศาสตร์มากขึ้น ภาษาไทยยังต้องฝึกฝนทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อเป็นพื้นฐานในระดับสูง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี กำหนดเวลาเรียนทั้ง 8 กลุ่ม สาระการเรียนรู้ให้มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน กลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ยังคงมี ความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค คัดนำเนื้อหาของรายวิชาที่ เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต การจัดเวลา และสาระการเรียนรู้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนของแต่ละกลุ่ม สาระการเรียนรู้และจัดให้มีสาระวิชาเพิ่มเติมใหม่ เป็นรายวิชาที่น่าสนใจหรือมีความยากใน ระดับสูงขึ้นไป จัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือรายวิชาเดี่ยว หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการเป็น วิชาเลือกเฉพาะทาง

3.7. การจัดการกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

การจัดการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนจะต้องส่งเสริมสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ใช้การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและควรคำนึงถึงความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2545 : 101 – 103)

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่เป็นอิสระ แต่มีระเบียบวินัยในตนเอง ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน เกิดความภาคภูมิใจในผลงานอันเกิดจากความสำเร็จในการเรียนรู้ของตน และผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ

2. การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้จากการบูรณาการสาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เข้าด้วยกัน สาระการเรียนรู้จะเรียนจากเรื่องใกล้ตัว ที่อยู่อาศัย ท้องถิ่นของตน สังคม ประเทศชาติ สิ่งแวดล้อม เรื่องของสังคมโลก การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในสังคมโลก

3. การเรียนรู้จะต้องปรับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องมีรูปแบบในการเรียนรู้ (Learning Style) ของตน มีอิสระในการเรียนรู้อย่างมีความรับผิดชอบสูง มีวินัยในตนเอง หากการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญขาดระเบียบวินัย ขาดความเข้มแข็งด้านจริยธรรม ขาดความรับผิดชอบ ขาดความอดทน และความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จและขาดวินัยในการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนย่อมล้มเหลว ดังนั้นครูจำเป็นต้องปลูกฝังและสร้างวินัยในตนเองควบคู่ไปกับการเรียนรู้

4. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้โดยการประมวลข้อมูลความรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์ให้เป็นความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ เพื่อนำความรู้และวิธีการไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมสอดคล้องกัน ผู้เรียนจะแสวงหาข้อมูลจากการอ่าน การสัมภาษณ์ การดูสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ การฟัง แล้วจดบันทึกข้อมูลนำมาวิเคราะห์ คิดอย่างรอบคอบและนำความรู้ไปปฏิบัติจริง

5. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ด้วยการนำข้อมูลมาศึกษาทำความเข้าใจร่วมกัน คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สังเคราะห์ ข้อมูลและประสบการณ์สรุปเป็นข้อความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรม การอยู่ร่วมกันและการทำงานร่วมกัน

6. การเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนและมีส่วนร่วมในผลงาน เป็นการให้ ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การจัดนิทรรศการ การเขียนความรู้เป็นบทความ การจัดอภิปรายความรู้ เป็นต้น

7. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้สู่ผลการเรียนรู้และความถนัดในการเรียน ของตนเอง ผู้เรียนจะรู้กระบวนการเรียนรู้จากการที่ผู้สอนเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ ให้ศึกษา หาความรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เกิดการศึกษาวิเคราะห์และสรุปผลการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ต่อไป

8. การเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการเรียน เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะ การปฏิบัติงาน ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการสังเคราะห์ ทักษะการจัดการ ทักษะการดำเนินชีวิต และการมีมนุษยสัมพันธ์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ

กิจกรรมการเรียนการสอนมีอยู่มากมาย เราสามารถจัดได้ทุกระยะของการเรียนการสอน ตั้งแต่ นำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน ชั้นสรุป และชั้นประเมินผล ครูเป็นผู้เลือกกิจกรรมให้เหมาะสม กับบทเรียน โดยยึดหลักดังนี้ (สนิท สัตโยภาส, 2532 : 64)

1. เลือกให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของบทเรียน
2. เลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอนว่ามีลักษณะใดเหมาะกับกิจกรรมใด เช่น เป็นข้อคิด ก็ควรใช้กิจกรรมอภิปราย หรือการสร้างสถานการณ์สมมติ เป็นต้น
3. เลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น ความยากง่าย ระดับความรู้
4. เลือกโดยพิจารณาความสามารถของผู้สอนด้วย เช่น ครูที่ร้องเพลงไม่เก่ง ก็อาจใช้ เครื่องบันทึกเสียงแทน หรือเชิญวิทยากรก็ได้ เป็นต้น
5. เลือกโดยพิจารณาสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน เช่น ถ้าห้องเรียนแคบ การจัด ให้เล่นเกมแข่งขันก็อาจเกิดเสียงดังไปรบกวนห้องเรียนอื่น และการเคลื่อนไหวก็ไม่สะดวก ครูอาจใช้กิจกรรมอื่นแทน หรือพานักเรียนไปใช้บริเวณสนามหญ้าแทนก็ได้
6. เลือกกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน ปฏิบัติง่าย ไม่ซับซ้อน และยืดหยุ่นได้
7. เลือกกิจกรรมที่ให้แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทุกคนมีส่วนร่วม

ในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องศึกษา วิเคราะห์ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย รวมทั้งเอกสารประกอบ หลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนบทบาทของผู้สอนจะต้อง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้บอกความรู้แก่ผู้เรียนเป็นผู้สนับสนุน เสริมสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน โดยดำเนินการดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545 : 22)

1. เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบทดลอง แบบโครงงาน แบบศูนัยการเรียนรู้ แบบสืบสวนสอบสวน แบบอภิปราย แบบสำรวจ แบบร่วมมือ เป็นต้น

2. คิดค้นเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ เช่น ความรู้ความสามารถด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถเลือกนำมาใช้หรือปรับใช้ โดยคำนึงถึงสภาพและลักษณะของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข

3.8. การวัดและประเมินผลการเรียนภาษาไทย

การวัดและประเมินผล เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน โดยเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้สอนระดับและทุกประเภทการศึกษา ที่ต้องดำเนินการวัดและประเมินผล ผู้เรียนทุกคน เพื่อตรวจสอบความสามารถในการเรียนรู้ และขณะเดียวกันก็เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพในการสอนของครูด้วย ในการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียนนั้น นอกจากผู้สอนต้องดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของแต่ละสถาบันแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ความเป็นธรรม และดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การวัดและการประเมินผลสามารถสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนได้ตรงความเป็นจริงมากที่สุด และมีโอกาสผิดพลาดน้อยที่สุด (ไพศาล หวังพานิช, 2545 : 13)

การบูรณาการหรือการประสมประสานการวัดและประเมินผลกับการเรียนการสอนเข้าด้วยกันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างมาก ซึ่งการวัดผลและประเมินการเรียนรู้ด้านภาษาเป็นงานยาก ซึ่งต้องการความเข้าใจที่ถูกต้องแท้จริงเกี่ยวกับการทำงานของภาษาและการพัฒนาทางภาษา ดังนั้นผู้ปฏิบัติหน้าที่วัดผลการเรียนรู้ด้านภาษา จำเป็นต้องเข้าใจหลักการของการเรียนรู้ภาษาเพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินงาน ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545 : 24 - 25)

1. ทักษะทางภาษา ฟัง พูด อ่าน เขียน ดู มีความสำคัญเท่าๆ กัน และทักษะเหล่านี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน และความก้าวหน้าของทักษะหนึ่ง จะมีผลต่อพัฒนาการทักษะอื่น ๆ

2. ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาความสามารถทางภาษาเช่นเดียวกับทักษะการคิด ทักษะทางสังคม เมื่อผู้เรียนมีโอกาสใช้ภาษาตามความต้องการที่แท้จริงของตนเอง และในสถานการณ์จริงทั้งในบริบททางวิชาการในห้องเรียนและชุมชนกว้างออกไป

3. ผู้เรียนต้องเรียนรู้การใช้ภาษา ภาษาเขียนอย่างถูกต้อง ด้วยการฝึกฝน มิใช่การเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาอย่างเดียว การเรียนการใช้ภาษาที่ประกอบด้วยไวยากรณ์ การสะกดคำ และเครื่องหมายต่างๆ จะค่อยๆ เพิ่มขึ้น เมื่อผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษาของตน

4. ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านขั้นตอนการพัฒนาทางภาษาเช่นเดียวกัน แต่จะต่างกันในเรื่องจังหวะก้าวและวิธีการเรียนรู้

5. ภาษาและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด หลักสูตรที่ให้ความสำคัญให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าของเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภูมิหลังทางภาษา และความหลากหลายของภาษา จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้

ดังนั้นหากมุ่งพัฒนาการเรียนของผู้เรียน การวัดและการประเมินผลผู้เรียนทั้งระหว่างการเรียนการสอนและหลังการเรียนการสอน เพื่อตัดสินใจผลการเรียนการสอน จะต้องกำหนดภาระงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการเรียน ผู้สอนจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการเรียนจริง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

3.9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

จิตติมา จรรยาธรรม (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบคละสัมฤทธิ์ผล (STAD) ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนระยอง-วิทยาคม ปีการศึกษา 2538 จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกทักษะการอ่านด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบสัมฤทธิ์ผล (STAD) และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกทักษะการอ่าน ด้วยวิธีสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า

1. ภายหลังจากทดลอง นักเรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบสัมฤทธิ์ผล (STAD) มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่าก่อนรับการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ภายหลังจากทดลอง นักเรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบสัมฤทธิ์ผล (STAD) มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณัฐพร สุจริตธรรม (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องพื้นบ้าน พื้นเมือง โดยการสอนด้วยชุด การสอนกับการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 60 คน เป็นกลุ่มทดลองสอนโดยใช้ชุดการสอน จำนวน 30 คน และ กลุ่มควบคุมสอนตามปกติ จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่สอนโดย ใช้ชุดการสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมสอน ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

พิสมัย สังข์ทอง (2539 อ้างถึงในธิดารัตน์ ไบสูงเนิน, 2543 : 50) ได้ศึกษาผลของ การเรียนแบบร่วมมือในการอ่านโดยกลุ่มตั้งเป้าหมายร่วมกันที่มีต่อการอ่านเข้าใจความภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 32 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับ การฝึกการอ่านด้วยวิธีเรียนแบบร่วมมือในการอ่านโดยกลุ่มเป้าหมายร่วมกัน จำนวน 16 คน และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกอ่านด้วยวิธีการสอนปกติของครู จำนวน 16 คน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการฝึกการอ่านด้วยวิธีเรียนแบบร่วมมือใน การอ่านโดยกลุ่มเป้าหมายร่วมกันมีคะแนนการอ่านเข้าใจความภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ ได้รับการฝึกอ่านด้วยวิธีการสอนปกติของครู

วาสนา ไตรวัฒนธงไชย (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน และความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอน โดยการเรียนแบบร่วมมือตามวิธีการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) กับวิธีสอนตาม คู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือตามวิธีการแบ่งกลุ่ม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจใน การอ่านภาษาไทยและความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระ การเรียนรู้วิชาภาษาไทย สรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้นั้น เป็นวิธีการเรียนหนึ่งที่สามารถให้ผู้เรียนทำ ความเข้าใจหรือสร้างความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่สูงขึ้นได้ และสามารถใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4. เอกสารที่เกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้

4.1. ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้

อดัม (Adam, 1967 : 9) ได้กล่าวว่า “เป็นการคงไว้ซึ่งผลการเรียนหรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียนหรือเคยมีประสบการณ์การรับรู้มาแล้วหลังจากที่ได้ทิ้งระยะไว้ระยะหนึ่ง”

เทรเวอร์ส (Travers, 1977 : 251) ได้นิยามว่า “เป็นความสามารถที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติได้ตามที่เรียนรู้มา”

ราวน์ทรี (Rountree, 1981 อ้างถึงในศิริพร ทูเครือ, 2544 : 48) กล่าวว่า “เป็นความสามารถที่จะจดจำหรือย้อนระลึกถึงความรู้หรือทักษะต่างๆ ที่เรียนรู้มาแล้ว และถ้าหากไม่ได้มีการฝึกฝนระดับของความคงทนจะลดลงตามระยะเวลาที่ผ่านมา”

ประณิตา อุทาน (2532 : 42) ได้กล่าวว่า “เป็นความสามารถในการจำและการระลึกถึงเนื้อหาวิชา หรือสิ่งต่างๆ ที่เคยได้รับการเรียนรู้หรือมีประสบการณ์มาก่อนได้ในระยะเวลาที่ห่างออกไป”

สุนีย์ สอนตระกูล (2535 : 85) กล่าวว่า “เป็นความสามารถที่จะจดจำหรือย้อนระลึกถึงความรู้หรือทักษะต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มาก่อนแล้ว”

อนุพันธ์ ราศรี (2541 : 26) กล่าวว่า “เป็นความสามารถที่จะจดจำหรือย้อนระลึกถึงความรู้ที่ได้เรียนรู้มาก่อนแล้ว หลังจากที่ได้ทิ้งระยะเวลาไว้ระยะหนึ่ง”

ธวัชชัย อติเทพสถิต (2543 : 10) ให้ความหมายไว้ว่า “เป็นการคงไว้ซึ่งการเรียนรู้หรือระดับความสามารถที่จะระลึกถึงสิ่งเร้าเกี่ยวกับทักษะกระบวนการคิดและความคิดรวบยอด”

เขมรัฐ อภิรักษ์ (2548 : 46) กล่าวว่า “เป็นการคงไว้ซึ่งผลการเรียนหรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียนหลังจากที่ได้ทอดทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง”

สรุปได้ว่า ความคงทนในการเรียนรู้ คือ การจดจำเนื้อหาหรือความสามารถในการเรียนที่ผู้เรียนสามารถจะระลึกได้ หลังจากที่ได้ทอดทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง จะเห็นได้ว่า ความจำนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ ฉะนั้นถ้าผู้เรียนไม่มีความจำแล้ว ความคงทนในการเรียนรู้ก็จะไม่เกิดขึ้น

4.2. กระบวนการพื้นฐานของการจำ (Basic Memory Processes)

การเกิดความจำ ประกอบด้วยกระบวนการพื้นฐาน 3 ระยะ ดังนี้ (สุชา จันท์เอม, 2533 : 181)

1. ระยะการรับรู้ (Apperception) คือ ชั้นเกิดการรับรู้และความเข้าใจ โดยผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ

2. ระยะการคงไว้ (Retention) คือ การเก็บหรือรักษา การรับรู้ และความเข้าใจในชั้น Apperception ไว้

3. ระยะการถ่ายทอด (Reproduction) คือ นำเอาสิ่งที่เก็บไว้ในชั้น Retention ออกมาใช้ได้เสมอเมื่อต้องการ

นักจิตวิทยาพุทธิปัญญานิยมที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ Information Processing ได้แบ่งความจำออกเป็นความจำระยะสั้น (Short – Term Memory หรือ STM) และความจำระยะยาว (Long - Term Memory หรือ LTM) และได้อธิบายกระบวนการพื้นฐานของความจำดังต่อไปนี้ (Atkinson & Shifrin, 1971 อ้างถึงในสุรางค์ โค้วตระกูล, 2545 : 250)

ไดอะแกรมที่ 3 แสดงกระบวนการพื้นฐานของความจำ

ที่มา : Lefton (1992 อ้างถึงในสุรางค์ โค้วตระกูล, 2545 : 250)

จากไดอะแกรมข้างต้น จะเห็นว่าก่อนที่จะจำได้และค้นคืนมาใช้ได้จะต้องเริ่มด้วยการเข้ารหัสสิ่งที่เรียนรู้หรือประสบการณ์ การเข้ารหัสอาจจะได้จากสิ่งเร้าที่ได้ยิน (Acoustic Code) การได้ยิน (Visual Code) การเข้าใจความหมายและการจัดระเบียบแบบแผน (Semantic Code)

กระบวนการขั้นที่ 2 คือการเก็บไว้ในความจำระยะยาว และขั้นสุดท้ายคือกระบวนการที่ค้นคืนข้อมูลที่เก็บไว้ในความจำระยะยาวมาใช้ความจำบางอย่างค้นคืนได้เร็ว เช่น เลขหมายโทรศัพท์ แต่บางอย่างจะต้องใช้ความพยายามที่จะระลึก บางครั้งจำเป็นจะต้องใช้เครื่องชี้แนะ (Cues) ระบบความจำประสาทสัมผัสเป็นการรับรู้ข่าวสารที่มีอยู่รอบๆ ตัวเรา โดยที่ระบบความจำประสาทสัมผัส จะมองหาจุดเด่นของสิ่งเร้า และจะใช้เวลาเพียงเสี้ยววินาที ก่อนที่จะส่งข้อมูลนั้นต่อมาที่ระบบความจำระยะสั้น ส่วนสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องก็จะหายไป และระบบความจำประสาทสัมผัสจะให้ความสนใจสิ่งเร้าสิ่งใหม่ต่อไป

4.3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้

4.3.1. ทฤษฎีประมวลสาร (Information Processing Theory)

ทฤษฎีประมวลสาร (Information Processing Theory) จัดอยู่ในกลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจกับกระบวนการคิด และการให้เหตุผลของผู้เรียน เป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นล่าสุดประมาณช่วงกลางปี ค.ศ 1950

นักจิตวิทยาในกลุ่มพุทธินิยม ตระหนักดีว่าเป็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่น กระบวนการคิดหรือการให้เหตุผล สำหรับนักจิตวิทยาบางคนให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่มีความหมายและแก้ปัญหา ส่วนนักจิตวิทยาบางคนให้ความสนใจเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประมวลสาร (Information Processing) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายให้เข้าใจว่าคนรับข้อมูล หรือรับความรู้ใหม่อย่างไร เมื่อรับแล้วจะเก็บสะสมไว้ในลักษณะใด และจะสามารถดึงความรู้นั้นมาใช้ได้อย่างไร แนวคิดของกลุ่ม Information Processing เน้นว่าการเรียนรู้เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้เรียน กระบวนการคิด ธรรมชาติของวัสดุที่ใช้ในการเรียน ตลอดจนธรรมชาติของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผล

นักจิตวิทยาในกลุ่มประมวลสารมองการเรียนรู้ว่าเป็นผลเนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึง ข้อมูลที่จะต้องเรียนกับตัวนักเรียน ซึ่งหมายถึง ผู้ที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ในการเรียนรู้นั้น นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ให้ความสนใจว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นในความคิดของนักเรียนขณะที่ครูสอน หรือในขณะที่ครูให้คิดคำนวณ หรือในขณะที่กำลังอ่านหนังสือหรือในขณะที่ตอบคำถาม เป็นต้น

เพื่อเป็นการตอบคำถามที่เป็นความสนใจของนักจิตวิทยาเกี่ยวกับข้อสงสัยที่ว่า ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างไรนั้น จะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างชัดระหว่างคำว่า ผู้เรียนและสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งจอห์น แบรินส์ฟอร์ด (John Bransford, 1979 อ้างถึงในพรณี ช. เจนจิต, 2545 : 218) ได้อธิบายให้เข้าใจโดยคำนี้ถึงองค์ประกอบ 4 ตัว ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีผลต่อการเรียนรู้ โดยที่องค์ประกอบ 2 ตัวแรก จะเกี่ยวกับผู้เรียน ส่วนองค์ประกอบสองตัวหลัง จะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้เรียน เป็นสิ่งที่ผู้เรียนมีมาก่อน เช่น ความรู้เดิมเจตคติ แรงจูงใจ แบบรูปแบบของการเรียนรู้ นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เรียนมากน้อยบ้าง บางคนก็มีความสนใจมาก บางคนมีความสนใจน้อย บางคนมีความกระตือรือร้น แต่บางคนค่อนข้างเฉื่อยช้า บางคนชอบทำอะไรด้วยตนเองตามลำพัง และบางคนมีลักษณะชอบวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นต้น

2. กิจกรรมของผู้เรียน จะเกี่ยวข้องกับความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียนในการทำงานต่างๆ ที่ครูมอบให้ เช่น ในขณะที่อ่านข้อความที่ครูกำหนดให้อ่าน นักเรียนบางคนอาจจะขีดเส้นใต้ข้อความที่สำคัญ จดโน้ตในขณะที่ฟังครูสอน หรือท่องจำข้อสนเทศต่างๆ เป็นต้น

3. ธรรมชาติของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน โดยทั่วไป วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในห้องเรียนส่วนใหญ่มักจะเป็นบทความหรือข้อเขียน ซึ่งสั้นบ้างยาวบ้าง อาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม และอาจจะจัดอย่างเป็นระเบียบสมเหตุสมผล หรือไม่สมเหตุสมผล เป็นต้น

4. ธรรมชาติของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผล ในการวัดความสามารถของผู้เรียนโดยทั่วไป มักจะใช้ข้อสอบ เพื่อที่จะตรวจสอบว่านักเรียนจำหรือระลึกสิ่งที่เรียนไปแล้วได้หรือไม่ หรือสามารถนำความรู้ไปใช้ หรือสามารถที่จะสาธิตสิ่งที่เรียนไปแล้วให้ครูดู ได้หรือไม่ เป็นต้น

จุดเน้นของทฤษฎีนี้อยู่ที่องค์ประกอบ 2 ตัวแรก คือ ลักษณะของผู้เรียนและกิจกรรมของผู้เรียน ซึ่งเป็นจุดที่นักวิจัยโดยทั่วไปให้ความสนใจ ทฤษฎีประมวลสารสนเทศเป็นทฤษฎีที่ก่อประโยชน์ให้กับผู้เรียนอย่างมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่านักเรียนเรียนได้มากเพียงใด และเรียนได้ได้อย่างไร เป็นกระบวนการที่ช่วยทั้งครูและนักเรียนในเรื่องการเรียนรู้

นอกจากนี้ สุรางค์ โค้วตระกูล (2545 : 220) กล่าวว่า ความคิดพื้นฐานในการใช้ Information Processing ตามทัศนะของนักจิตวิทยาพุทธิปัญญานิยม มีดังนี้

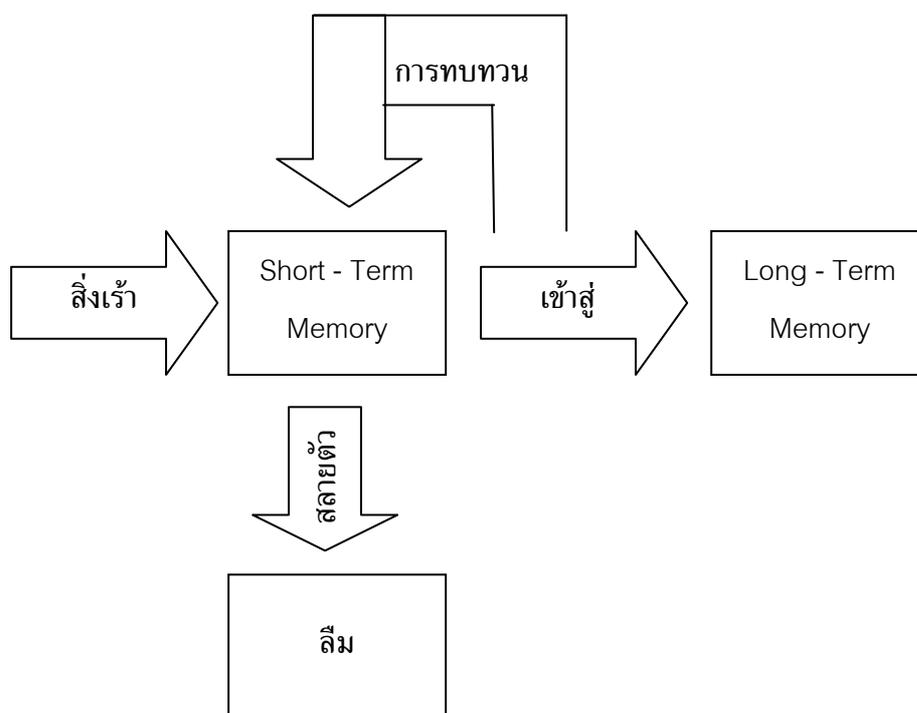
1. ในการเรียนรู้สิ่งใดก็ตาม ผู้เรียนสามารถควบคุมอัตราความเร็วของการเรียนรู้และขั้นตอนของการเรียนรู้ได้

2. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียน ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งหมายความว่า นอกจากผู้เรียนจะเพิ่มจำนวนของสิ่งที่เรียนรู้ ผู้เรียนจะสามารถเรียบเรียง และรวบรวมให้เป็นระเบียบ เพื่อจะเรียกใช้ในเวลาที่ต้องการได้

4.3.2. ทฤษฎีความจำสองกระบวนการ

ทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการต่างๆ ใน STM และ LTM มีหลายทฤษฎี ทฤษฎีเหล่านี้เรียกว่า ทฤษฎีความจำสองกระบวนการ (Two - process Theory of Memory) ทฤษฎีหนึ่งเป็นทฤษฎีใหม่เกี่ยวกับความจำ ซึ่งแอตคินสันและชิฟฟริน (Atkinson & Shiffrin) เป็นผู้คิดค้นทฤษฎีนี้กล่าวว่า STM เป็นความจำชั่วคราว สิ่งใดก็ตามที่อยู่ใน STM จะต้องมีการทบทวนหรือต้องสนใจที่จะจดจำจริงๆ ถ้าไม่มีการทบทวนหรือสนใจจริงๆ ความจำสิ่งนั้นก็เลยหายไปอย่างรวดเร็ว ถ้าในขณะหนึ่งๆ มีสิ่งต่างๆ เข้ามาใน STM เราไม่สามารถทบทวนทุกอย่างที่เข้ามาใน STM สิ่งที่ไม่ได้รับการทบทวนหรือสนใจ ก็จะลืมไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จำนวนสิ่งที่เราจะจำได้ใน STM จึงมีจำกัด การทบทวนก็เพื่อไม่ให้ความจำสลายไปจาก STM สิ่งใดก็ตามที่อยู่ใน STM เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน สิ่งนั้นก็เลยฝังตัวใน LTM มากยิ่งขึ้น และสิ่งที่จำไว้ใน LTM แล้ว สิ่งนั้นก็เลยคงอยู่ในความจำตลอดไป ดังไดอะแกรมแสดงกระบวนการของ STM กับกระบวนการของ LTM ดังนี้

ไดอะแกรมที่ 4 แสดงทฤษฎีความจำสองกระบวนการ

4.4. ระบบความจำสามระบบ

โครงสร้างความจำของแอทคินสันและชิฟฟริน (Atkinson & Shiffrin, 1968 อ้างถึงใน อัจฉรา ธรรมภรณ์, 2531 : 150) เน้นโครงสร้าง (Structure) ของความจำ โดยแบ่งความจำ ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ความจำการรู้สึกสัมผัส (Sensory Memory)
2. ความจำระยะสั้น (Short - Term Memory)
3. ความจำระยะยาว (Long - Term Memory)

เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ (2536 : 21- 22) กล่าวว่า คนปกติจะมีระบบความจำ อยู่ 3 ระบบ คือ

1. ระบบความจำประสาทสัมผัส (Sensory Memory)

เป็นการรับรู้ข่าวสารที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวเรา โดยที่ระบบความจำประสาทสัมผัสจะมองหาจุดเด่นของสิ่งเร้า และจะใช้เวลาเพียงเสี้ยววินาที ก่อนที่จะส่งข้อมูลนั้นต่อมาที่ระบบความจำระยะสั้น ส่วนสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องก็จะหายไป และระบบความจำประสาทสัมผัสก็จะให้ความสนใจสิ่งเร้าสิ่งใหม่ต่อไป

2. ระบบความจำระยะสั้น (Short - Term Memory)

หน้าที่ของระบบความจำระยะสั้นนั้น คือ การตัดสินใจว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีค่าควรแก่การจำหรือไม่ ถ้าข้อมูลเหล่านั้นมีคุณค่าควรแก่การจำ ข้อมูลนั้นก็จะถูกส่งต่อไปที่ระบบความจำระยะยาว ดังนั้น หน้าที่ของระบบความจำระยะสั้นก็คือ การแบ่งแยกสิ่งที่มีความสำคัญออกจากสิ่งที่ไม่มีความสำคัญโดยวิธีการใส่รหัส (Encoding) หรือการตีความหรือสร้างภาพพจน์ของสิ่งที่ต้องการจะจำโดยตัดรายละเอียดปลีกย่อยออกไป เหลือแต่สิ่งที่เป็นความหมายที่แท้จริงเท่านั้น

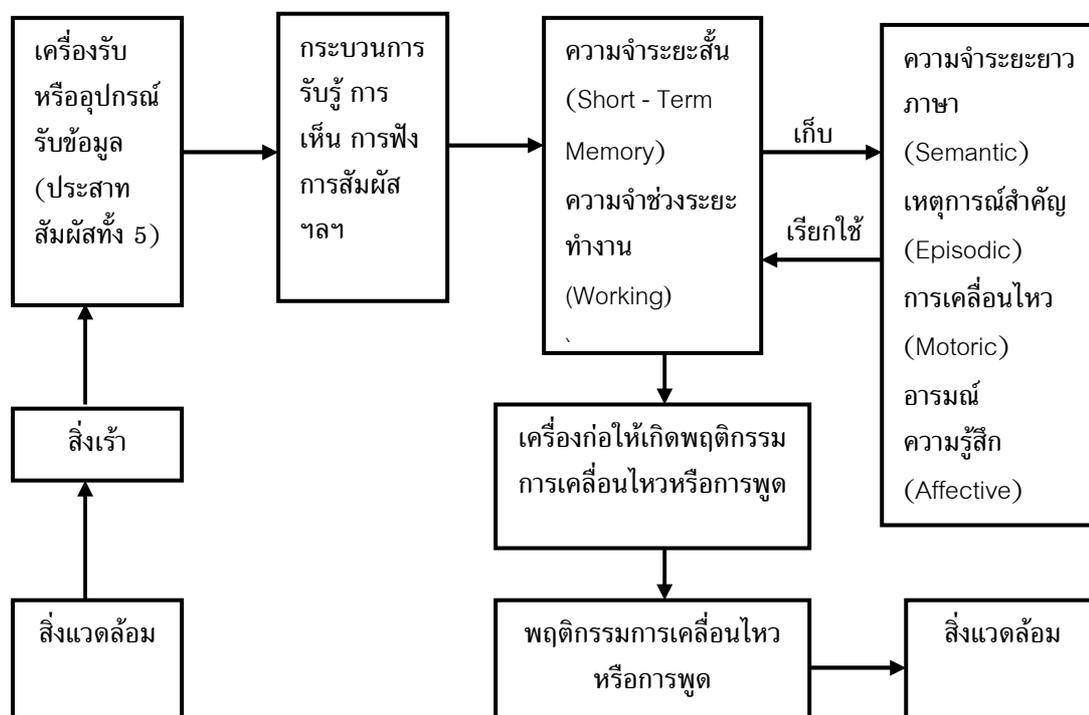
นักจิตวิทยามีความเชื่อว่า ระบบความจำระยะสั้นมีขอบเขตที่จำกัด มิลเลอร์ (Miller, 1956 : 21 อ้างถึงในเพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2536 : 21) ได้กล่าวไว้ว่า ความจำระยะสั้นของคนเราจะเป็น 7+2 กล่าวคือ ในการจำแต่ละครั้งของเราสามารถจำสิ่งที่แตกต่างกันได้ประมาณ 5 - 9 อย่าง โดยเฉลี่ย 7 อย่างเท่านั้น

3. ระบบความจำระยะยาว (Long - Term Memory)

คนเราส่วนมากมีความเชื่อว่า ถ้าเราไม่ได้ใช้สิ่งที่เราเรียนรู้มานาน ๆ เราก็จะลืมสิ่งนั้นไปหมด แต่จากการศึกษาเรื่องความจำพบว่า โดยการใช้เงื่อนไขบางอย่างเราสามารถเรียกข้อมูลทุกอย่างที่เก็บไว้ในระบบความจำระยะยาวออกมาได้ เช่น การสะกดจิตจะทำให้ผู้ถูกสะกดจิตจำเรื่องราวต่างๆ ซึ่งเวลาปกติจะจำไม่ได้หรือการใช้ไฟฟ้าจี้ที่บางส่วนของสมอง จะทำให้คนนั้นจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนานมาแล้วได้

ความจำระยะยาวมี 2 ชนิด คือ ความจำที่เกี่ยวกับภาษา (Semantic) ได้แก่ ความจำความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ เป็นต้น และความจำที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ (Episodic) ได้แก่ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชีวิต นอกจากนี้ยังอาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความจำประเภทกลไกการเคลื่อนไหว (Motoric Memory) ได้แก่ ความจำเกี่ยวกับการใช้การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อหรือส่วนต่างๆ ของร่างกาย และความจำประเภทอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Memory) ได้แก่ ความจำที่เกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก เมื่อข้อมูลข่าวสารได้รับการบันทึกไว้ในความจำระยะยาวแล้ว บุคคลนั้นก็จะสามารถเรียกข้อมูลต่างๆ ออกมาใช้ได้ ซึ่งในการเรียกข้อมูลออกมาใช้ก็จำเป็นต้องถอดรหัสข้อมูล (Decoding) จากความจำระยะยาวนั้น และส่งต่อไปสู่ตัวที่กำหนดพฤติกรรมตอบสนอง ซึ่งจะเป็นแรงขับหรือกระตุ้นให้บุคคลมีการเคลื่อนไหวหรือการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของมนุษย์ ดังไดอะแกรมต่อไปนี้ (ทิตนา แชมมณี, 2544 : 27)

ไดอะแกรมที่ 5 แสดงกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล

ที่มา : Klausmeier (1985 อ้างถึงในทิตนา แชมมณี, 2544 : 28)

4.5. ลักษณะการจำ

ลักษณะการเกิดการจำของมนุษย์ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (สุชา จันท์เอม, 2533 : 181)

1. การจำแบบกลไก (Rote Memory) การจำแบบนี้อาศัยการท่องให้ขึ้นใจ หรือการได้พบเห็นสิ่งนั้นบ่อย ๆ เป็นการจำที่อยู่ไม่ได้นาน ถ้าไม่เห็นสิ่งที่จะทำให้ระลึกได้ ก็อาจจะลืมหรือนึกไม่ออก เรียกว่า จำแบบ STM (Short – Term Memory)

2. การจำแบบเข้าใจ (Logical Memory) การจำแบบนี้ถือว่าดี เพราะมีเหตุผลหรือมีหลักเกณฑ์ ทำให้จำอยู่นาน ไม่ลืมง่าย เรียกว่า จำแบบ LTM (Long - Term Memory)

สถิต วงศ์สุวรรณ (2525 : 215 อ้างถึงในสมชาย สุนกามรัตน์, 2543 : 35) ได้กล่าวถึงลักษณะของการจำไว้ 3 ประการ คือ

1. การจำเพื่อประโยชน์ชั่วคราว เป็นการจำระยะสั้น ไม่ปลุกฝังในสมอง
2. การจำถาวร หรือการจำระยะยาว เป็นความจำที่ได้ปลุกฝังลงในสมองอย่างมั่นคงแล้ว
3. การจำเพื่อประโยชน์สืบเนื่อง เป็นการจำเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้สิ่งอื่นต่อไป การจำชนิดนี้นักเรียน นักศึกษาใช้มาก เพราะเป็นความจำสืบเนื่องต่อความรู้จากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่ง

4.6. ชนิดของความจำ

ชนิดของการจำของคนเรา (Kinds of Remembering) สามารถแบ่งออกเป็น 4 ชนิดด้วยกัน คือ (สุณีย์ ธีรดากร, 2524 : 157 - 158)

1. การจำที่จะเกิดจากการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันหรือนำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านไป แล้วมาปะติดปะต่อกันเข้า (Reintegration) การจำประเภทนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากระตุ้นเตือนให้นึกถึง เช่น เห็นสถานที่ซึ่งเคยอยู่ เมื่อสมัยเด็ก ๆ ทำให้นึกถึงภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสมัยที่ยังเป็นเด็กอยู่ได้

2. การระลึกได้ (Recall) เป็นการจำที่เกิดขึ้นเมื่อเราสามารถระลึกถึงประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้วได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยสิ่งเร้าภายนอก เช่น การตอบข้อสอบแบบอัตนัย ผู้ตอบข้อสอบจะต้องสามารถบรรยายสิ่งที่เรียนไปแล้วได้

3. การรู้จัก (Recognition) หมายถึงการจำสิ่งต่าง ๆ เมื่อได้เห็นสิ่งนั้นอีกเช่น การตอบข้อสอบปรนัย ซึ่งมีข้อเลือกหลาย ๆ ข้อและเลือกข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว หรือการชี้ตัวผู้ต้องหาที่ยืนปะปนกับผู้อื่น ถ้าชี้ตัวได้ถูกต้องก็แสดงว่าจำได้

4. การเรียนรู้ซ้ำ (Relearning) เป็นการจำที่เกิดขึ้นเมื่อผู้จำได้นำสิ่งที่เคยเรียนมาแล้วในอดีตมาเรียนใหม่ จะจำได้รวดเร็วกว่าสิ่งที่ไม่เคยเรียนมาก่อนเลย หรือกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ซ้ำจะทำให้จำได้ง่ายกว่าสิ่งที่ไม่เคยเรียนมาก่อน

ซูซา จันท์ธอม (2533 : 181-182) ได้แบ่งชนิดของการจำออกได้เป็น 4 ชนิด คือ

1. การจำแบบผสมผสานเหตุการณ์ที่ผ่านมา (Redintegrative Memory) ความจำชนิดนี้ เกิดจากการรวบรวมหรือผสมผสานเหตุการณ์ที่ผ่านมา โดยอาศัยสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาดลใจ เช่น ขณะที่รอตู้เพื่อหาเอกสารเก่า ๆ อยู่ นั้น บังเอิญไปพบรูปถ่ายของคนที่เคยรัก ซึ่งเลิกรักกันมา 10 กว่าปี เข้าอาจทำให้ภาพของเหตุการณ์ความสัมพันธ์อันแนบแน่นเมื่อครั้งก่อน ๆ ปรากฏขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

2. การจำแบบระลึกได้ (Recall) ความจำชนิดนี้ เป็นการย้อนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตได้เองโดยไม่ต้องอาศัยสิ่งใดในปัจจุบันมาเป็นเครื่องชักจูงให้ระลึกถึง เช่น การท่องบทอาขยานที่เคยจำได้ การเล่าถึงประสบการณ์จากการทัศนจรสถานที่ต่าง ๆ ให้คนอื่นฟัง

3. การจำแบบรู้จัก (Recognition) ความจำชนิดนี้ มีเพียงความรู้สึกว่าได้คุ้นเคย ได้พบหรือสัมผัสกับสิ่งนั้นมาก่อน จะสามารถบอกได้เพียงว่าคนนั้น สิ่งนั้น หรือเหตุการณ์นั้นตนเคยพบมาเห็นมาก่อนแล้วเท่านั้น แต่จำรายละเอียดอื่น ๆ ไม่ได้ เช่น พบดาราดูซึ่งเคยเห็นเล่นละครในโทรทัศน์มาก่อนก็จำได้ เคยเห็นคนนี้ทางโทรทัศน์ แต่จำชื่อ หรือเรื่องที่แสดงหรือรายละเอียดอื่น ๆ ไม่ได้

4. การจำแบบเรียนรู้ซ้ำ (Relearning) ความจำชนิดนี้เกิดขึ้นเมื่อเราได้เรียนซึ่งที่เราเคยเรียนมาแล้วในอดีต และลืมไปหมดแล้ว แต่พอกลับมาเรียนรู้ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง จะทำให้จำได้อย่างรวดเร็วหรือง่ายกว่าที่เราไม่เคยเรียนมาก่อน

นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 187- 188) ได้กล่าวว่า การจำนั้นจะเก็บไว้และถ่ายทอดออกมาได้เมื่อต้องการใช้ ซึ่งจะมี 4 ชนิด คือ

1. การรวบรวมเหตุการณ์ (Recollection) เป็นการปะติดปะต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมา โดยอาศัยสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นการดลใจ เช่น ทหารที่ได้ยินเสียงปืน ก็นึกถึงการรบ การจำชนิดนี้มักจะได้อธิบายที่เอาข้อเท็จจริงไม่ได้เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นนาน และเป็นความรู้สึกของเจ้าตัวเป็นคนบอกเล่า

2. การระลึกได้ (Recall) เป็นการนึกออกหรือจำได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการนำหรือดลใจแต่อย่างใด การสามารถท่องจำบทกลอนต่าง ๆ ได้ ท่องสูตรเลข จำทฤษฎีต่าง ๆ ว่ายน้ำ เล่นดนตรี เล่นกีฬา ซึ่งจำกรยานได้ เป็นการจำได้ถึงสิ่งที่เคยเรียนและยังไม่ลืม

3. การจำได้ (Recognition) เมื่อเรารู้จักกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หมายถึง การคุ้นเคยกับสิ่งนั้นมาก่อน หรือเคยพบเคยเจอเหตุการณ์ปกติธรรมดา แม้ว่าจะยุ่งยากซับซ้อน เช่น เพื่อนแนะนำให้รู้จักกับบุคคลอีกคนหนึ่ง เราารู้สึกว่าบุคคลนั้นคุ้นหน้าเหมือนเคยรู้จักมาก่อน แต่ไม่สามารถจะจำชื่อได้ หรือจำไม่ได้ว่าเคยพบหรือรู้จักเมื่อไรที่ไหน ..

4. การเรียนซ้ำ (Relearning) การจำชนิดหมายถึงว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เราเคยเรียน เคยคุ้นเคยทำมาก่อน แต่ทิ้งไว้นานและไม่ได้นำมาใช้อีก ถ้ากลับมาเริ่มต้นใหม่ เรียนใหม่ หัดใหม่ ก็จำได้เร็วขึ้นง่ายขึ้น ไม่เสียเวลานานมากเหมือนกับสิ่งที่ไม่เคยเรียนเลย เช่น ในกรณีเคยหัดเล่นเปียโนขณะที่ยังเป็นเด็ก และเลิกหัดเป็นเวลาหลายสิบปี เมื่อกลับมาหัดใหม่ จะใช้เวลาเรียนน้อยลง เป็นต้น

4.7. การเกิดความจำ

ความจำของมนุษย์เกิดขึ้น โดยอาศัยกระบวนการทำงานของเซลล์ประสาทในสมอง ซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้ (อุบลรัตน์ เพ็งสฤติย์, 2532 : 244 - 245)

1. การทำงานของสมอง และระบบประสาท

สมองจะเป็นแหล่งสะสมความจำ เมื่อมีสิ่งเร้าใด ๆ เข้าสู่ระบบประสาทสัมผัสระบบประสาทสัมผัสนั้นจะเริ่มทำงาน โดยผ่านกระแสประสาทไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงสมอง สิ่งใดก็ตาม ที่เคยมีการเรียนรู้มาก่อนก็จะมี การจดจำได้ ทำให้สมองสั่งการไปยังกระแสประสาท โดยมีการตอบสนองทางพฤติกรรมขึ้นมา

2. ลักษณะโครงสร้างของความจำ

ความจำของมนุษย์เกิดขึ้นโดยการทำงานติดต่อสัมพันธ์กันของเซลล์ประสาท โดยผ่านทางใยประสาท ซึ่งเซลล์ประสาทดังกล่าวจะมีรอยเชื่อมต่อตรงจุดของใยประสาท และใยประสาทนั้นจะมีสายใยแตกแขนงออกมามากมาย ดังนั้น วงจรของเซลล์ประสาทแต่ละวงนั้น มีหน้าที่เกี่ยวกับความจำเฉพาะเรื่อง จะไม่ปนกัน ถ้าสิ่งเร้าใด ๆ ก็ตามเข้ามาเร้าได้อย่างเหมาะสมกับโครงสร้างวงจรที่มีอยู่เดิมจะทำให้ความจำในสิ่งนั้น ๆ มีการตอบสนองในลักษณะเดิม สำหรับโครงสร้างของเซลล์ประสาทแต่ละเซลล์นั้นมีความสัมพันธ์กัน ทำให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จนในที่สุด ทำให้เกิดความจำได้ เพราะเซลล์ประสาทแต่ละเซลล์ทำงานสัมพันธ์กัน

4.8. ความสัมพันธ์ระหว่างความจำและความคงทนในการเรียนรู้

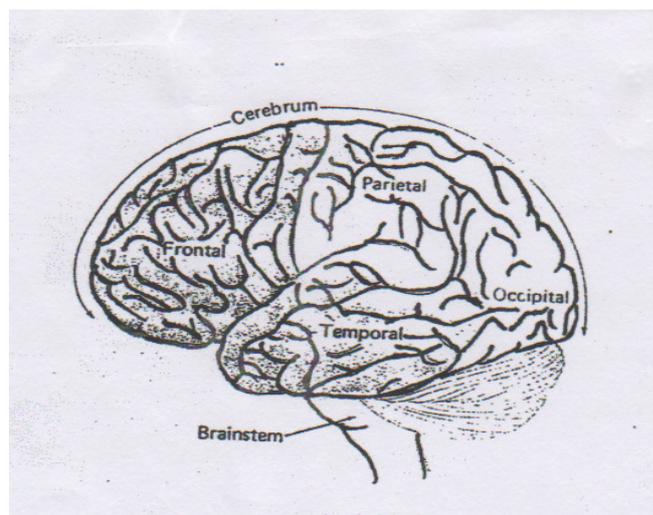
การเรียนรู้เกิดขึ้นจากความจำ หรืออีกนัยหนึ่งถ้าขาดความจำ การเรียนรู้ก็จะไม่เกิดขึ้น และการอ้างว่ามนุษย์เป็นผู้มีสติปัญญา หรือเป็นผู้เจริญแล้วก็เพราะมนุษย์มีความจำ ก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา มนุษย์จะต้องมีการค้นพบเสียก่อน เช่น ก่อนที่จะกินกล้วย เราก็ต้องค้นพบเสีย ก่อนว่า ต้องปอกเปลือกก่อนแล้วจึงจะกินได้ เป็นต้น แต่มนุษย์มีสมองที่จะเก็บข้อมูลจากประสบการณ์มนุษย์จึงไม่ต้องค้นพบสิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา ความจำจะช่วยให้มนุษย์สามารถแสดงพฤติกรรมออกมาโดยทันที ดังนั้นความเป็นอยู่ของมนุษย์ส่วนใหญ่ จึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่มนุษย์จำได้เกือบทั้งสิ้น (เพ็ญพิไล ฤทธาคุณานนท์, 2536 : 20)

กานญ์ (Gagne, 1985 อ้างถึงในทิตนา แชมมณี, 2544 : 17) ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการ การเรียนรู้และจดจำของมนุษย์ โดยอาศัยรูปแบบการประมวลข้อมูลของสมองเป็นพื้นฐาน ซึ่งกระบวนการประมวลข้อมูลในสมองนั้น เกิดขึ้นเมื่อสิ่งเร้ากระตุ้นเซลล์ประสาทที่ทำหน้าที่รับข้อมูลให้เกิดการสร้างเป็นกระแสไฟฟ้าในระบบประสาทสัญญาณ ซึ่งมีแบบเฉพาะตามการสร้างของเซลล์ประสาท จะคงอยู่ในหน่วยบันทึกข้อมูลของประสาทสัมผัสเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ (ประมาณหนึ่งในหลายร้อยวินาที) จากนั้นจะมีระบบการรับรู้ที่กลั่นกรองสิ่งเร้าที่ไม่ต้องการออก และส่งข้อมูลสัญญาณที่เลือกรับรู้มาบันทึกไว้ เก็บไว้ในหน่วยความจำระยะสั้น ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ได้ อีก จากนั้นจะมีการแปลงรูปข้อมูลโดยการแปลงความหมายและเก็บไว้ในหน่วยความจำระยะยาว ต่อมาอาจมีกระบวนการค้นหาข้อมูล ตามด้วยกระบวนการระลึกถึงสิ่งที่อยู่ในความทรงจำ ในขั้นนี้ข้อมูลจะถูกแปลงรูปกลับไปอยู่ในหน่วยความจำระยะสั้น ซึ่งเรียกว่า ความจำเพื่อการใช้งาน (Working or Conscious Memory) จากนั้นส่วนที่ควบคุมการตอบสนองก็จะจัดระบบการตอบสนองที่เหมาะสม โดยส่งข้อมูลสัญญาณไปยังกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกายให้กระทำตามที่ต้องการ ร่างกายจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ จากการสังเกตผลการกระทำของตนที่เกิดขึ้น และการเสริมแรงที่ตามมาจะช่วยให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น โดยคงความสามารถที่จะกระทำตามกระบวนการนี้ซ้ำอีก เมื่อในอนาคตมีเหตุการณ์หรือสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการระลึก การฝึกฝน และการใช้ประโยชน์ต่อไป

การเรียนรู้และความจำมีความเกี่ยวพันกันมาก การเรียนรู้จะเกิดจากเซลล์ประสาทของเปลือกสมองถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้น ส่วนความจำเกิดจากแรงกระตุ้นของเซลล์ประสาทเหล่านั้น และถูกเก็บเอาไว้ในรูปของรหัสทางเคมีของสมอง เช่น ในรูปของสารอาร์เอ็นเอ หรือรูปของโปรตีนซึ่งเป็นรหัสของความจำ โดยเกิดขึ้นที่สมองส่วนที่เรียกว่าซีรีบรัม (Cerebrum) สามารถแบ่งการทำงานออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ คือ (อริยา คูหา, 2545 : 95)

1. สมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) ทำหน้าที่รับผิดชอบการพูด การคิด การจำ การมีสติการเรียนรู้ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับอารมณ์ เช่น อารมณ์เศร้า การจินตนาการ เป็นต้น
2. สมองส่วนกลาง (Parietal Lobe) ทำหน้าที่ควบคุมการรู้สึกทางกาย การรับสัมผัสทางผิวหนัง การเคลื่อนไหว
3. สมองส่วนข้าง (Temporal Lobe) ทำหน้าที่ควบคุมการได้ยิน การได้กลิ่น การรับรู้รสและการพูด
4. สมองส่วนหลัง (Occipital Lobe) ทำหน้าที่ควบคุมการมอง การรับรู้ทางสายตา การทรงตัว

ภาพประกอบที่ 6 แสดงสมองส่วนต่างๆ

ที่มา : McConnel (1982 อ้างถึงในอริยา คูหา, 2545 : 95)

นอกจากนี้ นักจิตวิทยาหลายท่านได้พยายามสรุปว่าการจำจะต้องประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ ดังนี้ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528 : 248)

1. การเรียนรู้ (Learning) ผู้ที่สามารถจำได้มักเกิดจากการเรียนรู้ที่แท้จริง มีเหตุมีผล และมีหลักเกณฑ์ สามารถสะสมหรือจำกฎเกณฑ์ต่างๆ นั้นได้ เช่น เรียนรู้ว่า 1 บาท มี 4 สลึง ถ้าคนซื้อของ 2 บาท โดยให้เหรียญสลึงแทนเหรียญบาท จะต้องให้ถึง 8 สลึง เป็นต้น
2. ความสามารถในการสะสม (Retention) หมายถึงการรวบรวมประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เช่น การที่ลิงชิมแพนซีของ Kohler รวบรวมประสบการณ์การสอยผลไม้มาแก้ปัญหากการสอยกล้วยกินเมื่อถูกขังในกรง เป็นต้น

3. ความสามารถในการถ่ายทอดได้ (Reproduction) หมายถึงการที่บุคคลสามารถดึงเอาสิ่งที่สะสมอยู่มาใช้ได้ โดยการเล่าหรืออธิบายให้ผู้อื่นฟังได้ ซึ่งออกมาเป็น 2 รูปแบบ คือ

3.1. การระลึกได้ (Recall) หมายถึงการถ่ายทอดความจำออกมาโดยการเล่าบรรยายหรืออธิบายสิ่งที่เคยจำได้นั้นออกมาได้ถูกต้อง โดยมีต้องมีสิ่งนั้นมาปรากฏให้เห็น เช่น การบรรยายรูปร่างหน้าตาของขโมยที่ขึ้นบ้านเมื่อคืนนี้ การเล่าถึงสภาพดินฟ้าอากาศ ตลอดจนถึง ทิวทัศน์ที่สวยงามของจังหวัดเชียงใหม่ การตอบข้อสอบอัตนัย เป็นต้น

3.2. การจำได้ (Recognition) หมายถึง การถ่ายทอดความจำออกมาโดยการชี้สิ่งนั้นได้ถูกต้อง เมื่อมีสิ่งเร้าอื่น ๆ ปะปนอยู่ด้วย เช่น การชี้ตัวผู้ต้องหาบนโรงพักแม่จะมีผู้อื่นที่มีผู้ต้องหาปะปนอยู่ การตอบข้อสอบปรนัยโดยการเลือกจากตัวเลือกต่าง ๆ อาทิเช่น ก ข ค หรือ ง เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การจำ เป็นกระบวนการสำคัญที่เกิดขึ้นในสมองของมนุษย์ และในกระบวนการจำนั้นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ เช่น การเรียนรู้ ความสามารถในการสะสม และความสามารถในการถ่ายทอด เป็นต้น ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความจำและความคงทนในการเรียนรู้ มีการทำงานที่สัมพันธ์กัน เพราะความคงทนในการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในการเกิดความจำ และการเรียนรู้ในอนาคตต่อไป

4.9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้

ชวนพิศ รักษาพวก (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง บทประยุกต์ โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเรียนรู้กับการสอนแบบ สสวท. พบว่า

1. นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบร่วมมือเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง บทประยุกต์ สูงกว่าการสอนแบบ สสวท.

2. นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบร่วมมือเรียนรู้และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบ สสวท. มีความคงทนในการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

สมหมาย บุญทองโท (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง เศษส่วน ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบกลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้ (TAI) กับการสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (TAI) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (TAI) และนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามปกติ มีความคงทนในการเรียนรู้อันไม่แตกต่างกัน

รัชณี มณีโกศล (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ และความคงทนทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การหาร ที่เรียนโดยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความคงทนทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อัญชลี บุญถนอม (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ และความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบค้นพบโดยใช้เกมกับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านกลาง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 66 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 33 คน ดำเนินการสอนโดยวิธีสอนแบบค้นพบโดยใช้เกม และกลุ่มควบคุม 33 คน ดำเนินการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบค้นพบโดยใช้เกมกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบค้นพบโดยใช้เกมกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบค้นพบโดยใช้เกมกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วารภรณ์ สุวรรณวงศ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยการแบ่งกลุ่มตามสัมฤทธิ์ผลการเรียน (STAD) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยการแบ่งกลุ่มตามสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน (STAD) ก่อนและหลังการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติก่อนและหลังการสอนไม่แตกต่างกัน
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยการแบ่งกลุ่มตามสัมฤทธิ์ (STAD) และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
4. ความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยการแบ่งกลุ่มตามสัมฤทธิ์และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สามารถ สุขวรงค์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 84 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 42 คน โดยกลุ่มทดลองสอนโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญ 0.05

วิทเธียร์ (Whittier, 1973 : 2202 - A) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของประสบการณ์จากศูนย์การเรียนกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติและผลสัมฤทธิ์ของเด็กชายและเด็กหญิง ผลการวิจัยทาง ด้านเจตคติ พบว่า มีความแตกต่างกันเล็กน้อยระหว่างคะแนนของกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง เด็กชายเมื่อเริ่มเรียนมีความเข้าใจตนเองน้อยกว่าเด็กหญิง แต่ความก้าวหน้าค่อนข้างเห็นได้ชัดเจนกว่า ส่วนผลการวิจัยทางด้านความรู้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความก้าวหน้าแตกต่างกันเล็กน้อย นักเรียนมีคะแนนสูงขึ้นทั้งสองกลุ่ม คะแนนของเด็กหญิงสูงกว่าคะแนนของเด็กชายทั้งการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความคงทนในการจำสูงกว่าเด็กชาย นอกจากนี้ คะแนนของเด็กหญิงยังสูงกว่าเด็กชายในวิชาภาษาศิลป์และวิชาที่ใช้ทักษะ

แมคคอลลัม (McCollum, 1989 : 892 - A) ได้ทำวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้เรื่อง ความน่าจะเป็นและสถิติ เปรียบเทียบวิธีสอน 2 วิธี กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุมมีนักเรียน 24 คน สอนโดยวิธีปกติมีการบรรยายและการทำแบบฝึกหัดจากหนังสือ กลุ่มทดลองมีนักเรียน 26 คน สอนโดยวิธีการประยุกต์ของสลาวินใช้รูปแบบการแบ่งกลุ่มนักเรียนตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออกเป็นกลุ่มเล็กและทำงานที่กำหนดเป็นกลุ่มที่เตรียมไว้โดยครูหรือผู้วิจัย ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความคงทนในการเรียนรู้ ทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย พบว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนนั้น สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความคงทนในการเรียนรู้ในเนื้อหาต่าง ๆ ที่ได้เรียนผ่านมาแล้วเป็นอย่างดี โดยเฉพาะวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ล้วนแล้วจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และความคงทนในการเรียนรู้นั้น ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงวิธีการจัดการเรียนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้เทคนิค STAD ว่าส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนพูดสองภาษาอย่างไรบ้าง และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูต่อไป

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนสองภาษา

5.1. ความหมายของนักเรียนสองภาษา

สมาคม ASHA (American Speech – Language – Hearing Association, 2000 อ้างถึงในตันนียาล สารี, 2547 : 15) ได้นิยามไว้ว่า “เป็นเด็กที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษา 2 ภาษาหรือมากกว่าได้เป็นอย่างดีเท่าเทียมกัน หรือมีความสามารถในการใช้ภาษาภาษาหนึ่งใน 2 ภาษาหรือมากกว่านั้นได้เป็นอย่างดี”

ประเมษฐ์ มุณีแนม (2534 : 53) กล่าวว่า “นักเรียนที่ใช้ภาษาแม่เป็นภาษาที่หนึ่ง และใช้ภาษาอื่น ๆ เป็นภาษาที่สอง”

สำนักงานเขตการศึกษา 2 (2538 : 35) ได้กล่าวไว้ว่า “เป็นนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน และพูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง”

สายสวัสดิ์ วิทยากัด (2539 : 14) ได้นิยามไว้ว่า “เป็นเด็กที่ใช้ภาษาหนึ่งตั้งแต่เริ่มหัดพูด และใช้ตลอดมาในชีวิตประจำวันกับครอบครัวและท้องถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแม่ โดยการเรียนรู้อย่างธรรมชาติจากผู้เลี้ยงดู และต่อมาเด็กคนนี้ได้เรียนรู้ภาษาใหม่ ซึ่งเป็นภาษาที่สอง ที่เกิดจากการสอนเป็นระบบ หลังจากที่ได้เรียนรู้ภาษาแม่แล้ว”

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545 : 13) กล่าวว่า “เป็นบุคคลใดก็ตามที่รู้หรือพูดได้มากกว่า 1 ภาษา โดยไม่จำกัดว่าจะพูดได้ดีเพียงใด ถ้าเพียงแต่เข้าใจ แต่ไม่พูดก็ถือว่าเป็นภาษาหรือสองภาษาเหมือนกัน”

เสาวภา กาญจนะ (2545 : Online อ้างถึงในอาอิตะ ยีเจ๊ะนิ, 2547 : 32) ได้กล่าวไว้ว่า “การใช้ภาษามลายุถิ่นเป็นภาษาแม่ในการติดต่อสื่อสารควบคู่กับการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน เป็นภาษารอง”

สรุปได้ว่า เด็กสองภาษา หมายถึง เด็กที่ใช้ภาษาแม่เป็นภาษาที่หนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวันกับครอบครัว และใช้ภาษาที่สองหรือภาษาอื่น ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ในระบบของโรงเรียน สำหรับในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เด็กสองภาษา หมายถึง เด็กที่พูดภาษามลายุถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่งและพูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

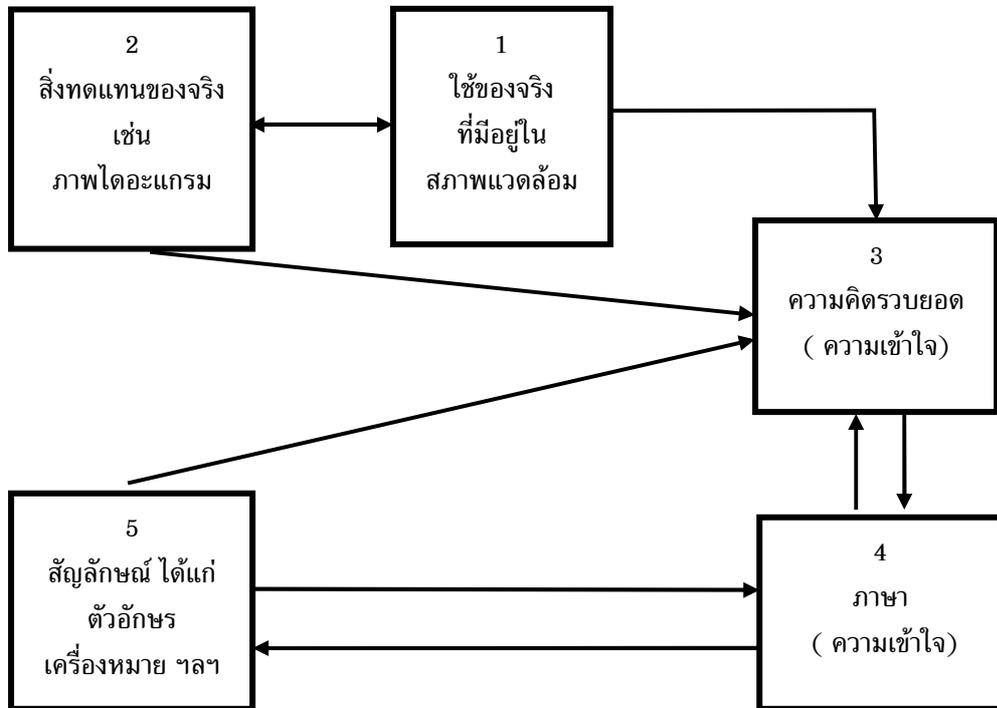
5.2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเด็กสองภาษา

5.2.1. ทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ (Natural Approach อ้างถึงในกรมวิชาการ, 2538 : 18 - 19)

ทฤษฎีการสอนแบบนี้ จะเน้นให้ปัจจัยป้อนเข้าที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจแก่ผู้เรียน โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ทางภาษาของผู้เรียนเป็นหลัก ผลการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จดังที่คาดหมายได้ ถ้าผู้สอนเข้าใจวิธีการให้ปัจจัยป้อนเข้าอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียน

การให้ปัจจัยป้อนเข้าที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจให้แก่ผู้เรียนนั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสอนความคิดรวบยอดทางภาษาที่ถูกต้อง ซึ่งอาจจัดลำดับการสอน ดังนี้

ไดอะแกรมที่ 7 แสดงกระบวนการสอนความคิดรวบยอดทางภาษา

ที่มา : กรมวิชาการ (2538 : 18 -19)

จากแผนภาพการใช้วัสดุของจริงที่มีอยู่ในสภาพ เช่น วัสดุต่างๆ ที่ผู้เรียนเคยเห็นและเคยใช้ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและได้รับความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความหมายของสิ่งนั้นๆ ได้อย่างเร็ว

อย่างไรก็ตาม ถ้านำของจริงทุกอย่างมาให้ผู้เรียนได้เห็นคงเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การใช้สิ่งทดแทนของจริงเหล่านั้น ได้แก่ รูปภาพ ไดอะแกรม อาจช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและได้รับความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความหมายของสิ่งต่างๆ เหล่านั้นได้เป็นอย่างดี เพราะผู้เรียนสามารถถ่ายโยงความคิดไปยังของจริงที่ตนเคยพบเห็นมาก่อน การพัฒนาความคิดรวบยอดจะง่ายขึ้น หลังจากนั้นเมื่อผู้เรียนมีโอกาสได้ยิน ได้ฟังเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เข้าใจมาแล้วเขาพูดกันว่าอย่างไร การพัฒนาการฟังการพูด ก็ย่อมจะง่ายและเป็นที่เข้าใจได้มากขึ้น เมื่อผู้เรียนได้พบสัญลักษณ์ เช่น ตัวอักษรที่เขียนขึ้นโดยมีความหมายตามที่เคยฟังเคยพูดมาก่อน การถ่ายโยงความคิดรวบยอดก็จะชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการนี้จะเป็กระบวนการสำคัญในการถ่ายโยงการอ่านเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตามการรับรู้ของมนุษย์

5.2.2. ทฤษฎีกลุ่มแนวคิดแบบเหตุผลนิยม (Rationalist) เป็นกลุ่มที่ได้รับแนวคิดจาก ทฤษฎีการเรียนรู้แบบความรู้ ความเข้าใจ ที่เน้นการปรับรูปแบบโครงสร้างของความรู้ที่ติดตัวมา และแนวคิดจากทฤษฎีภาษาศาสตร์ กลุ่มไวยากรณ์ปริวรรต ซึ่งเชื่อว่า เด็กมีความสามารถที่จะใช้ และเข้าใจภาษาได้ เนื่องจากภายในสมองมีกลไกที่จะวิเคราะห์ข้อมูล และสร้างกฎเกณฑ์การใช้ ภาษาขึ้นได้ ประเด็นสำคัญของแนวคิดกลุ่มนี้ ได้แก่

5.2.2.1. ภาษาเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์ มนุษย์สามารถสร้างประโยคต่างๆ จาก กฎเกณฑ์ที่มีอยู่ขึ้นใช้ได้อย่างไม่จำกัด ในการสอนครูจึงควรสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ระบบ กฎเกณฑ์ของภาษา เพื่อให้ผู้เรียนจะได้มีพื้นฐานในการสร้างประโยคด้วยตนเอง และฝึกใช้กฎเพื่อ แสดงความหมายของภาษาตามต้องการ

5.2.2.2. ไวยากรณ์ของภาษามีลักษณะสากล มีโครงสร้างพื้นฐานที่คล้ายกัน คือมีโครงสร้างสร้างผิว และโครงสร้างลึก ประโยคแต่ละประโยคสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้าง ได้ด้วยกฎการปริวรรต ในการสอนของครูจึงควรสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถวิเคราะห์ โครงสร้างของประโยคที่ได้พบเห็นจนได้ความหมายที่แท้จริง

5.2.2.3. คนเราเกิดมาพร้อมกับความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ ความสามารถนี้ เป็นลักษณะเฉพาะที่เป็นสากล โดยเฉพาะผู้ที่เป็นเจ้าของภาษา จะมีความสามารถในการที่จะ เข้าใจ และแสดงออกซึ่งการใช้ภาษาให้มีความหมาย ความต้องการได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ความสามารถที่จะเข้าใจภาษาของบุคคล จะต้องมามาก่อนที่จะแสดงออกได้ ในการสอนของครูจึง ควรให้ผู้เรียนได้เข้าใจภาษา มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภาษา การสื่อความหมายให้เหมาะสม กับสภาพการณ์ก่อน แล้วจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกแสดงออก

5.2.2.4. การเรียนรู้ภาษาเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล เป็นพฤติกรรมการสะสม ความรู้จนสามารถใช้ความรู้นั้นแสดงออกทางภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสอนของครูจึง ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น ซักถาม และเกิดความเข้าใจ สามารถเชื่อมโยงสิ่ง ที่เรียนกับสิ่งที่รู้แล้วเข้าเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ต่อไป และการเรียนรู้จะมีผลมากขึ้น หากผู้เรียน ได้เรียนในสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง ผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการสื่อความหมาย มากขึ้น

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มแนวคิดนี้ จึงเริ่มด้วยการสอนกฎเกณฑ์โครงสร้าง ของประโยคให้ผู้เรียนมีความสามารถเกี่ยวกับภาษา ใช้บทสนทนาสั้นๆ ในการฝึกนำและให้ ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงรูปประโยคให้เป็นของตนเอง เพื่อใช้ในการแสดงออกของภาษา ผู้สอนไม่ จำเป็นต้องแบ่งแยกทักษะ ฟัง พูด อ่าน และเขียนออกจากกัน และสามารถใช้อาษาของผู้เรียน ในการสอนได้ แบบฝึกหัดต่างๆ ที่ผู้สอนนำมาสอน ควรเป็นแบบฝึกหัดที่จะช่วยให้ผู้เรียนหัดคิด เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย และเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษา

5.3. ลักษณะของภาษามลายูถิ่น

ชาวไทยมุสลิมคือคนไทยกลุ่มหนึ่ง ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม และอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 4 จังหวัดภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล และจัดว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ใน 4 จังหวัดภาคใต้ ลักษณะทางสังคมที่เด่นชัดประการหนึ่งของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนทางภาคใต้คือการใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นภาษาพื้นเมืองเฉพาะกลุ่มของตนเอง และเป็นที่รู้จักแพร่หลายระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชื่อที่แตกต่างกัน เช่น ภาษายาวี ภาษามลายู ภาษามาเลย์ ภาษาแขก ภาษาพื้นเมืองของคนอิสลาม ภาษาอิสลาม เป็นต้น แต่ชื่อที่แพร่หลายหรือถูกกล่าวถึงมากที่สุดตามลำดับคือ ภาษายาวี ภาษามลายู ภาษานายู และภาษาแขก (อมร ทวีศักดิ์, 2532 : บทนำ) และเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลออสโตรนีเซียน (Austronesian) ที่มีคำหลายพยางค์ มีการเติมหน่วยหน้าศัพท์ หน่วยกลางศัพท์ และหน่วยท้ายศัพท์ เพื่อเปลี่ยนหน้าที่หรือชนิดคำ ตัวอย่างเช่น

Kedai (shop) → Pekedai (shopkeeper)

Makan (eat) → Makanan (food)

Jalan (road) → Perjalanan (journey)

ในระบบเสียง ภาษาตระกูลนี้ ไม่มีวรรณยุกต์ และมีระบบเสียงที่เรียบง่าย พยางค์ส่วนใหญ่เป็นพยางค์เปิด ลงท้ายด้วยเสียงสระ พยัญชนะควบกล้ำมีน้อยมาก ส่วนเสียงสระก็เรียบง่าย บางภาษามีแค่สระ a, i, u ภาษามาเลย์ปัตตานีมี i, e, ε, i, a, u, o, o ซึ่งมีเสียงขึ้นจมูกและสระผสมด้วย

ในด้านไวยากรณ์ ภาษาตระกูลนี้มีการเรียงคำ 2 แบบ คือ บางภาษา เช่น มาเลย์ เรียงแบบคำไทย คือ ประธาน - กริยา - กรรม ส่วนภาษาฟิลิปปินส์เรียงคำแบบ กริยา - ประธาน - กรรม เป็นต้น สำหรับการวางคำขยาย ภาษามาเลย์ไทย เหมือนภาษาทุกประการ คือวางคำขยายไว้ข้างหลัง ส่วนการใช้ลักษณนามนั้น ภาษามาเลย์ไทยใช้เหมือนภาษาไทย เช่น พุดว่า รถสามคัน แต่ภาษามาเลย์มาตรฐานวางจำนวนนับและลักษณนามไว้หน้านาม เหมือนภาษาจีน เช่น พุดว่า หัวตัวแพะ สองอันปากกา เป็นต้น (อมรฯ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545 : 42)

5.4. ความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษามลายูท้องถิ่น

การใช้ภาษาถิ่นในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยนั้น มีความแตกต่างกัน เช่น ความแตกต่าง ในลักษณะของตระกูลภาษา ความแตกต่างในเรื่องระบบเสียง การออกเสียง เป็นต้น ซึ่ง จิตต์ โชติอุทัย (2535 : 74 - 89 อ้างถึงในกมลรัตน์ คนองเดช, 2538 : 40 - 41) ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของภาษาไทยและภาษามลายูท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ตระกูลภาษา ภาษาไทยอยู่ในตระกูลไทย - จีน ส่วนภาษามลายูถิ่นอยู่ในตระกูลชวามลายูหรือมลายูโพลินีเซียน

2. ลักษณะคำโดด คือมีเพียงพยางค์เดียว เมื่อเอาคำ 2 คำมารวมกันก็จะได้คำใหม่ เรียกว่า คำผสม มีความหมายคงเดิมหรืออาจมีความหมายเปลี่ยนไปก็ได้ ส่วนในภาษามลายู เป็นลักษณะคำติดต่อกัน ภาษามลายูมักมีหลายพยางค์ เมื่อเอาเสียงที่ไม่มีมีความหมายมาประกอบหน้าคำเดิมหรือกลาง หรือหลังคำเดิมแล้ว ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป

3. ความแตกต่างกันในเรื่องระบบเสียงและการออกเสียงเพี้ยน

3.1. เสียงหน้า เสียงหน้าที่เพี้ยนอย่างสัมพันธ์และเป็นระบบคือ ค เป็น ก, ช เป็น จ, ท เป็น ต, พ เป็น ป, ฮ เป็น อ ตัวอย่าง

เช่น คน เป็น กน, ชอบ เป็น จ้อบ, ฉัน เป็น จัน, ไทย เป็น ไต หรือตาย, พี่ เป็น ปี่, นกฮูก เป็น นกฮู้ก วิธีแก้เสียงหน้า แฉวหน้าเป็นเสียงมีลม เวลาพูดเสียงแฉวหน้าจะมีลมกระแทกออกมาเสมอ แต่แฉวหลังลมจะเงียบ เวลาพูดคำที่มีเสียงหน้าในแฉวหลังลมจะไม่กระแทกออกมา ดังนั้น การฝีกออกเสียงแฉวหน้า โดยพ่นลมออกมาจากคอ แล้วทำเสียง ะเอ้อ ๆ ออกมาด้วย

3.2. เสียงกลางหรือเสียงสระ จะออกเสียง อือ เป็น อุ เป็น โอ เป็น ออ กับ เสียงสระผสม

เช่น เอีย (อี + อา) เอือ (อือ + อา) อัว (อุ + อา) จะผสมไม่สนิท เพราะในภาษามลายูไม่มีสระผสมที่ผสมสนิทเหมือนสระผสมในภาษาไทย เช่น มือ ออกเสียงเป็น มู, โม หรือมอ แล้วออกเสียง เรียน เป็น รือาน, เลือน เป็น ลือาน ตัว เป็น ตูอา กลอง เป็น กะลอง, ครบ เป็นคะรบ เป็นต้น

3.3. เสียงหลังหรือเสียงตัวสะกด ในภาษามลายูถิ่นจะมีเสียงตัวสะกดเพียงแม่เดียว คือ แม่กง หรือ ง สะกดเพียงตัวเดียว จึงทำให้เกิดเสียงเพี้ยนในคำเป็น คำตาย

3.3.1. เสียงสระเพี้ยนพวกคำเป็น จะเพี้ยนไปมาในระหว่าง 3 ตัวสะกด คือ ง,น,ม สะกด เช่น สอง ออกเสียงเป็น สอน หรือ สอม (ง - น - ม) สาม เป็น สาง เป็น สาน (ม - ง - น) และสอน เป็น สอง เป็น สอม (น - ง - ม)

3.3.2. เสียงเพี้ยนพวกคำตาย จะเพี้ยนไปมาระหว่าง 3 ตัวสะกด คือ ก ต บ สะกด เช่น กาก ออกเสียงเป็น กาด หรือ กาบ (ก - ต - บ) มีด เป็น มีก หรือ มีบ (ต - ก - ม) และบาป เป็น บาก หรือ บาด (บ - ก - ต)

3.4. เพี้ยนในระดับเสียงหรือวรรณยุกต์

4. วิธีแก้เสียงเพี้ยน มีลำดับชั้นในการแก้เสียงเพี้ยน ดังนี้

- 4.1. ให้ว่าตามครู ในคำที่เด็กออกเสียงไม่ชัด 2 - 3 ครั้ง
- 4.2. ให้ว่าตาม โดยเน้นให้ดูปากครู และให้ทำตามให้เหมือน
- 4.3. ให้ฟังคำเดิมที่เคยออกเสียงได้อยู่แล้ว โดยเทียบกับเสียงในคำใหม่
- 4.4. ให้แยกหน่วยเสียง โดยครูฟังให้ออกว่า เสียงเพี้ยนที่ปรากฏเป็นเสียงเพี้ยนในเสียงส่วนไหน เสียงหน้า เสียงกลาง เสียงหลังหรือระดับเสียง หรือเพี้ยนทั้ง 4 ส่วน ก็ให้แก้ในส่วนนั้น ๆ
- 4.5. เสียงวรรณยุกต์ให้แก้ทีหลัง
- 4.6. ให้แยกพยางค์ เมื่อพบคำที่มีพยางค์
- 4.7. ให้นั้นความหมายของคำด้วย

5.5. แนวคิดในการสอนภาษาไทยแก่เด็กสองภาษา

เนื่องจากเด็กไทยในบางพื้นที่ของประเทศไทยไม่ได้ใช้ภาษาไทยกลางในชีวิตประจำวัน แต่ใช้ภาษาของตนซึ่งเป็นภาษาแม่พูดติดต่อกันภายในท้องถิ่น เช่น ชาวเขาที่อยู่บริเวณภาคเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย เด็กที่ใช้ภาษาถิ่นเหนือในภาคเหนือ เด็กที่ใช้ภาษาอีสานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเด็กที่ใช้ภาษายาวีในภาคใต้ เป็นต้น เด็กเหล่านี้เมื่อเข้าโรงเรียนประถมศึกษา มักเกิดปัญหาด้านการสื่อสารด้วยภาษาไทยกลางไม่เข้าใจ สำหรับแนวทางในการสอนภาษาไทยแก่เด็กสองภาษา มีดังนี้ (สนธิ สัตโยภาส, 2532 : 122 - 123)

1. ระยะเวลาที่เด็กเข้ามาในโรงเรียน การสื่อสารระหว่างครูกับเด็ก นอกจากจะใช้ภาษาใบ้ ทำทาง สื่อที่เป็นภาพ สื่อที่เป็นของจริง ช่วยในการสื่อสารหรืออธิบายความหมายของคำแล้ว ครูยังใช้ภาษาเด็กช่วยสื่อสารหรืออธิบายความหมายของคำได้ ต่อเมื่อเด็กเรียนภาษาไทยกลางได้มากพอที่จะสื่อสารได้รู้เรื่อง ครูก็จะค่อย ๆ ลดการใช้ภาษาแม่ลง เช่น ใช้ภาษาถิ่นเหนือกับเด็กภาคเหนือ เป็นต้นว่า

ไผ	-	ใคร
อะหยัง	-	อะไร
อู้ย	-	ปู่ ย่า ตา ยาย
ปี่	-	พี่

2. พยายามสร้างบรรยากาศให้นักเรียนคุ้นเคยกับภาษาไทยกลางให้มากที่สุด

2.1. ครูอธิบายและออกคำสั่งเป็นภาษาไทยกลาง

2.2. ทุกเช้าให้นักเรียนเปลี่ยนเวรกันออกมาพูดเล่าข่าวเหตุการณ์หรือเกร็ดความรู้หน้าชั้นเรียนด้วยภาษาไทยกลางทุกเช้าวันละ 2 - 3 คน

2.3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาไทยกลางบ่อย ๆ เช่น เล่นเกม ร้องเพลง อภิปราย สนทนา โดยใช้ภาษาไทยกลาง

3. ครูควรจัดสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กเหล่านี้เป็นพิเศษโดยเฉพาะแบบฝึก เพื่อใช้แก้ปัญหาของเด็กในด้านต่าง ๆ โดยนำไปใช้สอนซ่อมเสริม ให้นอกเหนือจากที่ต้องเรียนตามคู่มือการสอนภาษาไทย แบบฝึกด้านการฟังภาษาไทยกลางไม่เข้าใจ

แบบฝึกหัดด้านออกเสียงภาษาไทยกลางไม่ชัด เช่น ออกเสียง

เสื่อ	เป็น	เสี่ย
เหมือน	เป็น	เหมียน
รัก	เป็น	ฮัก
เรือ	เป็น	เรี่ย
ด้วย	เป็น	ไต่ย
ขวัญ	เป็น	ขวน
ข้าง	เป็น	ข้าง

4. ควรใช้การเสริมแรงช่วยในการสอนเด็กสองภาษา เพราะเด็กเหล่านี้จะมีความผิดพลาดด้านการใช้ภาษาไทยกลางได้ง่าย ดังนั้น เขาทำอะไรถูก พูดคำใดได้ชัดเจน ครูควรชมเชยเขา และถ้าเขาทำผิดพลาดในด้านใด ครูไม่ควรหัวเราะหรือพูดล้อเลียนให้เกิดความอาย จะทำให้เด็กไม่กล้าแสดงออกอีก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 32 - 38 อ้างถึงในมยุรี กันทะลือ, 2543 : 47) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางภาษา เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เข้าใจความหมายของคำ และประโยค พูด ฟัง อ่าน และเขียนภาษาไทยได้รวดเร็ว ออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจน กิจกรรมเพื่อเตรียมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้านภาษามี 5 ด้าน คือ

1. ด้านการฟัง เป็นการฝึกให้ฟังเสียงที่คุ้นเคย ให้ฟังเทปและทายเสียงที่ได้ยิน
2. ด้านการพูด เป็นการฝึกใช้ปาก ลิ้น เลียนแบบเสียงต่าง ๆ ทั้งที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคย
3. ด้านการอ่าน เป็นการฝึกใช้สายตา ปาก มือ โดยให้เด็กเล่นกับเส้นสีและการวาดภาพต่าง ๆ
4. ด้านการเขียน เป็นการฝึกใช้สายตา มือ นิ้ว ให้รู้จักเลือกภาพ และจำแนกภาพเหมือนและไม่เหมือน และลากเส้นที่เป็นส่วนประกอบของอักษร เป็นต้น
5. ด้านการคิด เป็นการฝึกใช้สมองและประสาท ฝึกประสาทสัมผัสและการรับรู้

นอกจากนี้คุณจารย์สมานมิตร (2547 : 13) ได้กล่าวถึงการสอนภาษาในยุคปัจจุบัน มุ่งสอนคนไม่ใช่สอนหนังสือ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. การเรียนรู้ภาษา ควรประกอบไปด้วยการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยเฉพาะการอ่านในใจใช้มากในชีวิตประจำวัน ส่วนการเขียนเพื่อการติดต่อสื่อสาร รวมไปถึง การคิด ความเข้าใจในการแสดงออกต่าง ๆ อย่างประณีตชัดเจนต้องอาศัยทักษะหรือการฝึกฝน มาเป็นอย่างดีพอสมควร การสอนจึงควรคำนึงถึงเรื่องนี้ กล่าวคือ นอกจากสอนให้เข้าใจภาษา การใช้ภาษาอย่างมีหลักเกณฑ์ควรตามกระบวนการสอนอย่างที่เรียกว่าสอนให้รู้จักจริงและทำจริง จึงจะเรียกว่าเป็นการสอน แต่ถ้าสอนให้ท่องจำกฎเกณฑ์และเนื้อหา แม้วคล่องแต่ปากแต่ไม่เข้าใจ นำไปใช้ไม่ได้ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการสอนหนังสือแต่เพียงอย่างเดียว มิใช่สอนคน
2. การสอน ที่เน้นพัฒนาการทางภาษานั้น จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักใช้ภาษา ทั้งในฐานะผู้รับภาษา (ฟังและอ่าน) และผู้ส่งภาษา (พูดและเขียน) ต้องรับความรู้ทางภาษาที่ ถูกต้องเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาตลอดเวลา ได้รับการฝึกฝนการใช้ทักษะต่างๆ ตามวิถีธรรมชาติของกระบวนการใช้ภาษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นอย่างดี
3. การเรียนภาษา ควรจะเป็นการเรียนด้วยความพอใจ ไม่ควรบังคับหรือฝืนใจเรียน เพราะจะต้องนำไปใช้ในชีวิต ผู้สอนควรปรับปรุงวิธีการ โดยนำหลักทางจิตวิทยาและภาษาศาสตร์ มาช่วยในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม (กระตุ้น) ให้ผู้เรียนเรียนด้วยความเต็มใจและตั้งใจ ฝึกฝนด้วยความรู้สึกในคุณค่าของการเรียน

5.6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กสองภาษา

ดวงคิด วงศ์ภักดิ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง กลุ่มตัวอย่างใช้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนสันติคีรี จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง สังกัดสำนักงานประถมศึกษา กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และมีผลการเรียนอยู่ในระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. ชุดฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความสำคัญ 3. แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริลักษณ์ สกลวิทย์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแบบฝึกการออกเสียงและการเขียนคำที่สะกดด้วยแม่กด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง กลุ่มตัวอย่างใช้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 30 คน จากโรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว และโรงเรียนบ้านห้วยไผ่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1. แบบฝึกภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จำนวน 15 แบบฝึก 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการออกเสียงและการเขียนคำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่กด จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบสำหรับการออกเสียงและทดสอบสำหรับการเขียนและแบบทดสอบสำหรับการออกเสียงและการเขียน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการออกเสียงและการเขียนคำที่สะกดด้วยแม่กดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จันทิมา จันท์แก้ว (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเตรียมความพร้อมในการอ่านต่อความสามารถในการจำแนกเสียงของเด็กสองภาษาระดับอนุบาล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเด็กอนุบาลที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจำนวน 120 คน ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการอ่าน จำแนกเป็นการเตรียมความพร้อมโดยใช้เกม การเตรียมความพร้อมโดยคำคล้องจอง การเตรียมความพร้อมโดยใช้นิทาน และการเตรียมความพร้อมตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กสองภาษาระดับอนุบาลที่ผ่านการเตรียมความพร้อมโดยใช้เกม และผ่านการเตรียมความพร้อมโดยใช้นิทาน สามารถจำแนกเสียงภาษาไทยได้ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนในการเตรียมความพร้อมโดยใช้นิทาน

การเตรียมความพร้อมโดยใช้เกมกับการเตรียมความพร้อมโดยใช้นิทาน การเตรียมความพร้อมโดยใช้คำคล้องจองกับการเตรียมความพร้อมโดยใช้นิทาน สามารถจำแนกเสียงภาษาไทยได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งการเตรียมความพร้อมโดยนิทานส่งผลต่อการจำแนกเสียงภาษาไทยของเด็กสองภาษาได้มากที่สุด

มยุรี กันทะลือ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านการอ่านภาษาไทยของเด็กที่พูดภาษาถิ่น ซึ่งได้รับการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวธรรมชาติที่มีระยะเวลาแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย นักเรียนหญิง อายุ 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 10 คน ได้รับการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 60 นาที พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวธรรมชาติ มีพัฒนาการด้านการอ่านภาษาไทยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีพัฒนาการด้านการอ่านภาษาไทยสูงขึ้นตามลำดับ

รัชดา เบ็ญเจ๊ะอาแว (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมประกอบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตลอดจนกิจกรรมระหว่างตัวแปรทั้งสอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จากโรงเรียนธรรม - มุลนิธิ ในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา จำนวน 120 คน โดยสุ่มนักเรียนตัวอย่างตามระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แยกเป็นนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง 60 คน และนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ 60 คน เข้ารับการทดลองจำนวน 4 กลุ่ม โดยสุ่มนักเรียนทั้งที่มีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและต่ำอย่างละเท่ากัน เป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 2 กลุ่มๆ ละ 30 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. มีกิจกรรมระหว่างกิจกรรมประกอบการสอนกับระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้กับนักเรียนที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้กับนักเรียนที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ที่มีระดับแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์สูงและระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่าง
กัน ส่วนนักเรียนที่ได้รับกิจกรรมประกอบการสอนแบบปกติที่มีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและ
ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

เลาซา (Laosa, 1975 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้ภาษาของเด็กที่พูดสองภาษาที่มา
จากสิ่งแวดล้อมทางสังคมต่างกัน 3 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนเกรด 1,2,3 จำนวน 295 คน
แบ่งนักเรียนตามสิ่งแวดล้อมทางสังคม 3 กลุ่ม คือ นักเรียนที่มีเชื้อชาติเม็กซิกันจำนวน 100 คน
นักเรียนที่มีเชื้อชาติคิวบาอเมริกาจำนวน 100 คน และนักเรียนเชื้อชาติเปอร์โตริกันจำนวน 95 คน
รวมทั้งผู้ใหญ่ในครอบครัวของเด็ก โดยใช้การสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่าการใช้ภาษาของแต่ละ
สังคมย่อย 3 กลุ่มนี้ มีผลต่อภาษาอังกฤษมาก ทำให้เรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ช้าลงโดยเฉพาะกลุ่ม
เม็กซิกันอเมริกันเกิดการแทนที่ภาษาแม่มากที่สุดคือภาษาแม่เดิมส่งผลทางลบต่อการเรียนรู้
ภาษาอังกฤษจากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าภาษาแม่ตามรบกวนการเรียนรู้ภาษาที่สอง

แมดริด และการ์เซีย (Madrid and Garcia, 1981 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ
การใช้แบบของการปฏิเสธในภาษาอังกฤษ โดยการศึกษาเด็กที่พูดสองภาษาและเด็กที่พูด
ภาษาเดียว ที่มีอายุ 3 - 6 ปี เด็กที่พูดสองภาษา สเปนเป็นภาษาแม่และพูดภาษาอังกฤษเป็น
ภาษาที่สอง ส่วนเด็กที่พูดภาษาเดียวพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 80 คน
แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พูดภาษาอังกฤษภาษาเดียว 40 คน และกลุ่มที่พูดสองภาษา 40 คน
ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่พูดภาษาเดียวใช้แบบของการปฏิเสธได้ถูกต้องกว่ากลุ่มนักเรียนที่
พูดสองภาษา จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนที่พูดภาษาเดียวเรียนรู้ได้ดีกว่านักเรียนที่
พูดสองภาษา

จีเมเน่ โรแบ เต (Jimenez, Robert T, 2001 : Online อ้างถึงในอาอีตะ ยีเจ้ะนิ, 2547
: 34) ได้ศึกษาความต้องการการเรียนรู้ของผู้อ่านออกเขียนได้ของนักเรียนสองภาษา โดยศึกษา
จากคะแนนแบบฝึกหัด และการรู้หนังสือของนักเรียนที่พูดภาษาสเปนเป็นภาษาหลักและพูด
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองที่เป็นผู้อพยพรุ่นที่ 2 ที่อาศัยในภาคตะวันตกของประเทศสหรัฐ -
อเมริกาศูนย์วิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนที่ใช้ภาษาสองภาษามีความสามารถ
ทางภาษาที่สองทั้งทางด้านการเขียน และการพูดมากกว่านักเรียนที่พูดภาษาเดียวที่เป็นภาษา
สเปนหรือภาษาอังกฤษ

กูตี เอร์เร โคเชเร่ (Guti errez Rochelle, 2002 : Online) ได้ศึกษาความซับซ้อนของภาษาในการสอนคณิตศาสตร์ของนักเรียนสองภาษา ซึ่งผู้วิจัยทำการสำรวจการปฏิบัติงานครูคณิตศาสตร์ 3 โรงเรียนขนาดใหญ่ โดยการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน และการสังเกตของแต่ละห้องเรียน เป็นเวลา 13 เดือน พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้ภาษาในการสอนโดยภาษาหลักและภาษาที่สองควบคู่กัน ส่งผลให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนและช่วยให้นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนทำงานกลุ่ม มีการยอมรับในการทำงานกลุ่มร่วมกัน ช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับนักเรียน และผลของการวิจัยพบว่า นโยบายทางการศึกษาของบุคลากรครูมีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาความซับซ้อนของภาษาในการสอนคณิตศาสตร์ของนักเรียนสองภาษา

จากการประมวลความรู้เกี่ยวกับเด็กสองภาษา พบว่า ในการเรียนรู้ของเด็กสองภาษานั้น มักจะประสบปัญหาการรบกวนของภาษาแม่ของผู้เรียน และเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียนสองภาษา ฉะนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนสองภาษาให้สามารถเข้าใจและเรียนรู้ได้ดั่งนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเทคนิคและวิธีการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้เทคนิค STAD มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และเพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนของเด็กสองภาษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการสอนแบบศูนย์การเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนพูดสองภาษาที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกัน ตลอดจนศึกษากิริยาร่วมของตัวแปรทั้งสอง ซึ่งสามารถกำหนดเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษากิริยาร่วมระหว่างวิธีสอนและระดับความสามารถทางการเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนพูดสองภาษา
2. เพื่อศึกษากิริยาร่วมระหว่างวิธีสอนและระดับความสามารถทางการเรียนต่อความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนพูดสองภาษา
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้เทคนิค STAD และนักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยไม่ใช้เทคนิค STAD
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้เทคนิค STAD และนักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยไม่ใช้เทคนิค STAD

5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนพูดสองภาษา ที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกัน

6. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนพูดสองภาษา ที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกัน

สมมติฐานของการวิจัย

1. มีกิจกรรมระหว่างวิธีสอนและระดับความสามารถทางการเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนพูดสองภาษา

2. มีกิจกรรมระหว่างวิธีสอนและระดับความสามารถทางการเรียนต่อความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนพูดสองภาษา

3. นักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD และนักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยไม่ใช้เทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยแตกต่างกัน

4. นักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD และนักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยไม่ใช้เทคนิค STAD มีความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแตกต่างกัน

5. นักเรียนพูดสองภาษาที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยแตกต่างกัน

6. นักเรียนพูดสองภาษาที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกัน มีความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและประโยชน์ ดังนี้

1. ด้านความรู้

1.1. ทำให้ทราบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนและระดับความสามารถทางการเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนพูดสองภาษาหรือไม่

1.2. ทำให้ทราบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนและระดับความสามารถทางการเรียนต่อความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนพูดสองภาษาหรือไม่

1.3. ทำให้ทราบว่านักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD และการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยไม่ใช้เทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยแตกต่างกันหรือไม่

1.4. ทำให้ทราบว่านักเรียนพูดสองภาษาที่ได้รับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค STAD และการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยไม่ใช้เทคนิค STAD มีความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแตกต่างกันหรือไม่

1.5. ทำให้ทราบว่านักเรียนพูดสองภาษาที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยแตกต่างกันหรือไม่

1.6. ทำให้ทราบว่านักเรียนพูดสองภาษาที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกัน มีความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแตกต่างกันหรือไม่

2. ด้านการนำไปใช้

2.1. ช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยได้ทราบแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความสามารถทางการเรียนของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.2. ช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยได้ใช้วิธีการจัดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อประกอบในกิจกรรมการเรียนการสอน

2.3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนที่พูดสองภาษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จากโรงเรียนบ้านยานิง และโรงเรียนบ้านบุเกตาโมง-มิตรภาพที่ 128 อำเภอเจาะไอร้อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 จังหวัดนราธิวาส โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับ (Sampling Without Replacement) จำนวน 80 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1. ตัวแปรอิสระ มี 2 ตัวแปร คือ

2.1.1 วิธีสอน ซึ่งแปรค่า 2 วิธี คือ

- การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD
- การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยไม่ใช้เทคนิค STAD

2.2.2. ระดับความสามารถทางการเรียน ซึ่งแปรค่า 2 ระดับ คือ

- ระดับความสามารถทางการเรียนสูง
- ระดับความสามารถทางการเรียนต่ำ

2.2. ตัวแปรตาม มี 2 ตัวแปร คือ

2.2.1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

2.2.2. ความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศูนย์การเรียนรู้ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับนักเรียน และใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อประสม (Multi Media Approach) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นสิ่งสำคัญ โดยให้ผู้เรียนหมุนเวียนกันศึกษาหาความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมและสื่อการสอนแบบประสมอย่างหลากหลายจนครบทุกศูนย์ โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบ STAD คือ วิธีการเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเข้าสู่ศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถทางการเรียนต่างกัน ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 คน กล่าวคือ เป็นเด็กเรียนเก่ง 1 คน เด็กเรียนปานกลาง 2 คน และเด็กเรียนอ่อน 1 คน และสมาชิกภายในกลุ่มจะต้องมีการช่วยกันทำงาน ร่วมมือศึกษาค้นคว้าหาความรู้ให้แก่กัน เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD คือ การเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถ จากศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมและสื่อการสอนแบบประสมเบ็ดเสร็จในตัวเอง มีทั้งหมด 5 ศูนย์การเรียนรู้ และ 1 ศูนย์สำรอง ซึ่งผู้สอนได้ใช้เทคนิคการแบ่งแบบ STAD กล่าวคือสมาชิกภายในกลุ่มจะประกอบด้วยผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนคละกันทั้งสูง ปานกลาง ต่ำ ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 คน และผู้เรียนในแต่ละกลุ่มจะต้องหมุนเวียนกันศึกษาหาความรู้จากศูนย์ต่างๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยไม่ใช้เทคนิค STAD คือ การจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถ จากศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ กิจกรรมและสื่อการสอนแบบประสมเบ็ดเสร็จในตัวเอง มีทั้งหมด 5 ศูนย์การเรียนรู้ และ 1 ศูนย์สำรอง ซึ่งผู้สอนได้แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละเท่าๆ กัน และผู้เรียนในแต่ละกลุ่มจะต้องหมุนเวียนกันศึกษาหาความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คือ ความสามารถในการเรียนของนักเรียนในที่นี่ได้จากคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยในหน่วยการเรียนรู้ที่ 12 เรื่อง ปฏิบัติดีมีความสุข ของนักเรียนพูดสองภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

ความคงทนในการเรียนวิชาภาษาไทย คือ คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยในหน่วยการเรียนรู้ที่ 12 เรื่อง ปฏิบัติดีมีความสุข ที่ผู้เรียนสามารถระลึกได้ หลังจากที่ใช้เวลาไว้ 2 และ 4 สัปดาห์หลังจากเรียน

ความสามารถทางการเรียน คือ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในที่นี่ได้จากคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนพูดสองภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้จากการวัดผลปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 40 ในการแบ่งระดับความสามารถทางการเรียน ซึ่งมีผลออกมาเป็นคะแนน 2 ระดับ คือ

1. ความสามารถทางการเรียนสูง หมายถึง คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้คะแนนสูงสุดลงมาร้อยละ 40 ของนักเรียนทั้งหมด
2. ความสามารถทางการเรียนต่ำ หมายถึง คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำสุดขึ้นมาร้อยละ 40 ของนักเรียนทั้งหมด

นักเรียนพูดสองภาษา คือ ผู้เรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง และพูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6